Sud

Revistă editată de „Asociația pentru Cultură și Tradiție Istorică Bolintineanu“

5-6

NR. 5-6 (266-267) • ANUL XXVII • Mai-Iunie 2023

apare din anul 1996

Publicată cu sprijinul Primăriei și Consiliului Local Bolintin Vale

www.revistasud.ro

Prizonierul de război moare în pace

de Adrian Păunescu

Veneam ca prizonierul de război
Către căldura propriei lui case
Și am bătut la ușă în zadar:
Femeia mea, de-acolo, se mutase.

La cin' să-ntreb și unde să mă duc ?
Cu suspiciune mă priveau vecinii,
Când eu veneam din linia de front
Și depășisem multe alte linii.

Credeam că mă va aștepta în prag,
Să-i povestesc, plângând, întreaga luptă
Și să-i ofer coroana mea de răni
Și inima arzând în haina ruptă.

Gândind la ea, m-am ridicat din morți
Și mi-am învins coșmar și oboseală
Și adusesem iarbă din tranșei,
Pentru-a cinsti iubirea mea fatală.

Și îi făcusem casă pentru noi
Și pentru ăla care-o să se nască,
Din dragostea venirii de pe front,
În noaptea noastră cea mai pământească.

Eu așteptam să intru și să văd,
Pe toți pereții albi ai casei noastre,
Trofeele trimise de pe front
Și amintiri din marile dezastre.

Aveam un fel urgent de-a respira,
La ușa ei de casă părăsită
Și am crezut că mor când mi s-a spus:
„Zicea c-o vinde, fiindcă se marită".

Zburasem pe întregul drum de-ntors,
C-un dor nebun de casă și femeie,
Dar îmi venea să mă întorc pe front,
Să mă omoare ceilalți în tranșee.

Și nu mai am pe nimeni pe aici,
Treptat, treptat, puterile mă lasă
Și cred c-a fost coșmar de om rănit
Credința-ntr-o femeie și o casă.

„Să nu fiți supărat", mi-a spus un om,
Redeschizându-mi fără voie rana,
„Dar, întreținerea ne costă mult,
S-o fi mutat la soțul ei, sărmana".

Alerg împleticindu-mă pe străzi,
Iubirea ucigașă mă apasă,
Sunt prizonierul de război căzut
În pacea criminală de acasă.

Editorial

Iredentism

Vasile GRIGORESCU

În contextul complicatelor vremuri pe care le trăim este foarte greu, dacă nu imposibil, să mai întâlnești opinii echilibrate, imparțiale. În politică, de exemplu, totul este în alb (Ucraina, Kosovo, SUA...) și negru (Rusia, Serbia, China...). Apoi, în cultură și societate mocnește un conflict între noile tehnologii și slaba putere de adaptare a generațiilor mature. Cei născuți cu telefonul/tableta „în mână" nu cred că percep la fel ca noi, cei maturi, „pericolul" Inteligenței Artificiale (IA). Înclin să le dau cumva dreptate, căci armamentul convențional, folosit cu atâta „generozitate" de generația matură tocmai din acea parte a lumii pe care o consideram echilibrată, democratică, un exemplu de urmat, provoacă în aceste zile uriașe pierderi de vieți omenești.

Mânat așadar de dorința de a descoperi o opinie cât de cât imparțială în privința evenimentelor pe care le trăim, urmând un curent la modă, dar și din curiozitate și pentru un prim contact necesar cu noua tehnologie, am cerut ChatGPT să elaboreze un text pornind de la expresiile: „cultură, greva profesori, identitate națională, iredentism, Ucraina". A rezultat un text aproape corect din punct de vedere al limbii române pe care vi-l supun atenției:

„*Cultura este un aspect esențial al unei societăți, reprezentând totalitatea valorilor, tradițiilor, obiceiurilor și cunoștințelor care definesc oamenii și comunitățile lor. Cultura este o componentă definitorie a identității naționale, iar frontierele culturale sunt adesea mai puternice decât frontierele naționale. În acest context, greva profesorilor poate fi văzută ca o luptă pentru protejarea și promovarea valorilor culturale ale unei națiuni.*

Pe de altă parte, identitatea națională este adesea utilizată ca o armă politică, iar iredentismul este un exemplu clar în acest sens. Acesta este o mișcare politică care vizează reunificarea unui teritoriu considerat a fi parte a unei națiuni, dar care se află sub controlul altui stat. În cazul Ucrainei, aceasta este încolțită de iredentiști ruși, români și maghiari, care doresc să anexeze teritorii considerate a fi ale lor.

Aceste mișcări iredentiste pot fi văzute ca o amenințare a adresei suveranității și integrității teritoriale a unei țări, iar frontierele culturale pot fi folosite pentru a justifica astfel de pretenții teritoriale. În acest context, este important să se întrebe până unde se întinde comunitatea celor ce împărtășesc valorile identitare comune. Este important să se înțeleagă că identitatea națională nu este neapărat identică cu granițele teritoriale ale unui stat.

Un stat poate fi definit ca o entitate politică suverană, care are autoritate asupra unui teritoriu și a populației sale. Însă, într-o lume tot mai globalizată, granițele teritoriale ale unui stat devin din ce în ce mai puțin importante. În loc să se concentreze pe frontierele naționale, este important să se promoveze valorile culturale și să identifice comune, care pot fi împărțite de oameni din diferite țări și regiuni.

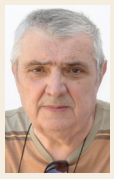
În concluzie, cultura și identitatea națională sunt aspecte esențiale ale unei societăți, dar frontierele culturale sunt adesea mai puternice decât frontierele naționale. Iredentismul poate fi văzut ca o adresă a suveranității și integrității teritoriale a unei țări, iar frontierele culturale pot fi folosite pentru a justifica astfel de pretenții teritoriale. Într-o lume tot mai globalizată, este important să se promoveze valorile culturale și să se identice comune, care pot fi împărțiți de oameni din diferite țări și regiuni."

Cât de imparțial este textul rezultat vă las să cugetați dvs., pentru că filtrul meu „cultural", construit prin munca „profesorilor" aflați până de curând în „grevă", este destul de subiectiv.

Plus că mi-am dat seama că nici nu voi putea fi vreodată pe deplin obiectiv pe tema iredentismului. Pe de o parte sunt istoric, obligat așadar a ține minte și interpreta trecutul, iar pe de alta sunt urmaș direct al unor „iredentiști" de manual, respectiv al celor cei doi bunici ai mei morți în al Doilea Război Mondial pe când revendicau cu armele în mâini teritorii de la răsărit pe care, iată, „în mod greșit" le credeau aparținând frontierelor culturale și naționale proprii. Că le era „greșită" gândirea și de condamnat acțiunea ne-o confirmă, destul de categoric, atât IA, cât și guvernanții de azi, în frunte cu „dom' profesor" și „dom' general".

În concluzie, poate că e mai bine că bunicii mi-au murit atunci „în glorie" pentru că altfel astăzi, conform *politically correct*, ar fi suferit oprobiul public. Sau nu ?

Nicolae Dan Fruntelată, *Testamentul lui tata* pag. 3

Titus Vîjeu, *Hamlet. Actul I, scena 5...* (Mihai Nadin) pag. 4

Florentin Popescu, *Dramaturgul Mihai Neagu Basarab, cronicar literar în țara lui Goethe* pag. 8

Emil Păunescu, *Giurgiuvence celebre* pag. 7

G. Apostoiu, *Însetați de mărire, de putere, de glorie* pag. 9

Ioana Ruxandra Fruntelată, *„Iordan Datcu - stejarul etnologiei românești* pag. 12

Ion Andreiță, *De dragoste* (poezii) pag. 13

Șerban Codrin, *Marilena Apostu sau cum ne vor salva cuvintele de la moarte în „O sută și una de poezii"* pag. 15

Gheorghe Dragomir, *Gustul dulce-amar al libertății în era Inteligenței Artificiale* pag. 16

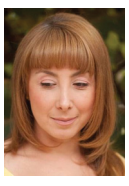

Luminița Cornea, *Cu trenul de la București la Cluj* pag. 18

Nicolae Scurtu, *Însemnări despre Cetatea Albă* pag. 19

Mona Dobrișan, *„Cheful suprem" - cronica unei piese anunțate, trăite din interior* pag. 21

circumscrieri

Alexandru Cazacu

Piesele puzzle

Se întâmplă uneori ca în ciuda efortului depus și comunicării în sintonie cu normele scrise și nescrise ale comunității să existe un feed-back negativ din partea acesteia. Din motive ce se pot imputa fie contextului, fie unor aprecieri influențate de un circuit și contur tot mai variabil al adevărului. Puterea și pertinența reperelor morale ori umane care profilau echilibrul din secolele anterioare sunt într-o dramatică scădere. Specialiștii vorbesc despre un adevărat *mal d'archive*, în sensul că studierea atentă a trecutului, de unde se pot extragere concluzii ori anticipări, prezintă interes doar pentru arhivari și, parțial, pentru universități, impactul social al ambelor categorii fiind tot mai redus.

Astăzi soluțiile de răspuns în cazul nedreptăților se profilează a fi cele vocale, în spațiul rețelor sociale unde se prezintă situația, se capătă reacții, adeziuni și eventual se trece la protest real prin manifestații sau blocade. Au aceste risposte succes în ultimii ani ? Indiferent de ONG-urile care le organizează sau de coagularea în jurul unei persoane, pare că doar pe termen scurt pot produce un rezultat și acela discutabil. Desigur, ele sunt și vor fi mereu utile, parte a unui drept la care nu se poate renunța. Doar că perspectiva *multi-layer* a celor vizați de protest conduce adesea la confuzii și relativizări. Mai ales când mașina de produs prosperitate suferă gripaje, folosind adesea cu îndemânare de prestidigitator pachetul legistlativ.

Secolul trecut a fost scena în care s-au petrecut mai multe nedreptăți. Discriminarile pe criterii de rasă, de clasă și de opinie au fost extrem de prezente. Viziunea moderată și tolerantă a lumii descrisă de James Hilton în al său roman *Orizont pierdut*, apărut și extrem de bine primit în anii treizeci, devenea cu adevărat un orizont pierdut. Atunci a apărut avangarda. Iar cea românească este poate singura mișcare artistică prin care scriitorii și artiștii autohtoni au fost perfect sincroni cu confrații lor din Europa, ba chiar mulți specialiști au spus că suprarealismul își avea capitala în „micul Paris". În plus, studiul avangardei va fi fertil pentru mulți postmoderni și este o importantă sursă de analiză pentru poeții și artiștii contemporani. Reprezentanții avangardei, în majoritate aparținând cultului mozaic, au ales și înainte și după război să se manifeste în cadrul noului curent ce avea mai multă relevanță prin caracterul internaționalist. A fost un răspuns la o constrângere la care erau supuși. Dar nu numai.

Gherasim Luca (1913-1994) are o operă importantă, scrisă atât în română, dar mai ales franceză. Scrierile sale în ambele limbi au coerență și continuitate. Implicat de foarte tânăr în mișcarea avangardistă a fost numit un Picasso al cuvintelor. Poet suprarealist, este colaborator la București al revistei *Alge*, iar ulterior, în capitala franceză unde se va stabili, devine un important reprezentant al curentelor patronate spiritual de André Breton, practicând în versurile sale o rebeliune etică, mitizând într-un stil extrem de personal marile teme ale existenței. „Exacerbarea dorinței" și „transformarea realului", liniile portante ale liricii sale, reușeau să întrupeze sentimente și să dea naștere la trăiri fizice. Orto-poetica (repetarea frenetic-histrionică a cuvintelor) și poziționarea non-Oedipiană (lipsită de patronajul tuturor fatalităților) rămân caracteristice pentru întreaga sa creație. Este, de asemenea, iventatorul unor colaje grafice denumite „cubomanii" și „texte instalații". Sunt adevărate melanje ale unor lucrări existente deja, dar decupate și aranjate într-o ordine aleatorie, ori intervenind pe tablori picatate cu elemente grafice. Avea o voce impunătoare și a fost numit poetul cu *une voix inflammable*, citindu-și mereu poemele asemenea unui șaman. O mărturie în acest sens stă debordantul film realizat cu poetul de Raoul Sangla: *Comment s'en sortir sans sortir*, ce a cunoscut un imens succes. Oralitatea aceasta, *performance*-ul său și activitatea plastică îi întregesc scriitura care îl consacră internațional. La 80 de ani, după anumite neplăceri administrative, alege să se sinucidă aruncându-se în râul Sena de pe podul Mirabeau, gest aflat într-o tragică afinitate cu opera sa atât de particulară. Viața și arta fiind pentru el un tot inseparabil. „Clopotul lipește mărci în auzul sculptat în noi;/ ferestrele își desfac bordura lipită pe buze/ și bumerang, alama desface cuferele/ și acoperă trupul și funda./ Pe treptele din față băieții din mine s-au spânzurat de șira spinării.// Pe tinichelele acoperișului tău, am căzut cu ploaia din glas/ picături, caravanele au supt apoi frigul/ și lipit cu capul, eșafod pe zăbrele,/ am prins în dinți îmbrăcămintea sifonoforă/ și-am desfăcut nasturii/ precum vinele." (*Bumerang*)

Paul Păun (1915-1994), de profesie medic chirurg, are o activiate intensă în prima parte a vieții alături de grupul suprarealist de la București al cărui cofondator a fost. La rândul său scrie în română și în franceză, atât poeme, dar și eseuri și programe teroretice cu privire la noua privire asupra poeziei și artei fiind apropiat de revistele *Alge*, *Unu*, *Arta Imediată*, *Reporter* și altele. Ocurența motivului cetii și al obscurului din versurile sale sugerează importanța acordată caracterului simbolic al posibilităților infinite de sugestie ale cuvântului poetic. Este și un grafician apreciat în mediul avangardei, astăzi redescoperit cu entuziasm, fiind inventatorul unor desene pe care le-a intitulat „lovaje", ilustrații meticuloase cu linii paralele și curbe în cerneală (se pare că instrumentul pentru realizarea acestor schițe a fost un pieptene cu dinți ascuțiți și inegali), menite să însoțească textul, respectiv al „desenelor infragene". Brevetează și așa numitele „fumaje", obiecte afumate din sticlă, dar nu numai. Aceste manifestări plastice se aflau sub semnul unui curent sincretic numit de suprearealiștii români *Infra-Noir*. În fapt, se dorea ca rezultatul artistic să nu fie un model exterior, ci un „model ulterior", o proiecție într-o imagine „non-reprezentațională", astfel aceste desene și obiecte își pot schimba semnificația de la privitor la privitor, de la moment la moment și de asemenea în spațiu, cu fiecare unghi din care este privit. În a doua parte a vieții, Paul Păun se dedică medicinei pe care o va practica la Haifa, în Israel. „Tu trebuie să apari la această întâlnire/ ascunsă de ploaia incertă a părului,/ prin fața ochilor tăi trec/ păsările goale umplute cu apă/ de dimensiunea atleților,/ între tine și celelalte fluvii trec poduri de apă /peste fluvii de apă,/ la marginea lui peisajul își topește încet/ ultimele pietre și lemne.// Așa, în orașul inundat până dincolo de marile oceane,/ pașii tăi curg în tăcere lângă o singură floare în flăcări,/ miști buzele, buzele ca două păpuși perpetuu mobile/ una de culoarea cerului, cu miros de ceasornic,/ cealaltăde culoarea pământului pe care îl lași gol/ absolut gol de orice prezență umană." (*Marea Palidă*)

Cei doi artiști au demonstrat cum un intelectual european cosmopolit, interesat de mai multe discipline ale cunoașterii, deschis spre alteritate, este capabil să-și argumenteze rațional cauza, ilustrând realitatea ca o sumă de piese puzzle aparent disipate. Gata să-și apere valorile într-un mediu socio-cultural advers și discriminatoriu. Revolta și medierea suprarealiștilor a produs înnoirea sensibilității tuturor. Iar rezultatele și consecințele acestui demers au tranșat disputa dintre memoria vindicativă și memoria confortabilă în favoarea primei.

pretexte

„Numai tristețea cade în rafale"

Gabriel Dragnea

Tânărul de 35 de ani care debuta în paginile antologiei literare *13 Poeți* și-ar fi dorit, chiar și la modul ironic, cum au afirmat unii prieteni ai lui, să debuteze editorial la 47 de ani, asemenea lui Tudor Arghezi. I-ar mai fi trebuit câteva luni pentru a-și pune planul în aplicare. Dar undeva, Sus, la Marea Ședință în care se decide soarta sufletelor s-a hotărât că mai este nevoie de un poet. Nu știm de ce, nu știm pentru ce, un lucru, în schimb, este cert. Prin sertare și pagini de revistă rătăcesc versurile unor poeme care nu s-au întâlnit niciodată între copertele unei cărți care să poarte numele autorului lor.

În plină tinerețe a frecventat cenaclul literar „Ion Popovici Bănățeanul" din Lugoj și a lucrat ca ziarist la *Suplimentul literar artistic* al „Scânteii Tineretului", la săptămânalul „Lugojul" în perioada 1992-1997 și apoi la săptămânalul „Actualitatea lugojeană" din 1997 și până în anul plecării sale definitive dintre noi. Printre puținele lui reușite literare îi menționez prezența în *Cartea poeților*, Ed. LugojPress, în 1994, dar cea mai importantă care merită discutată este apariția unui grupaj de versuri ale sale în antologia *13 Poeți*, amintită mai sus.

Încă din paginile introductive ale volumului dedicat debutanților, criticul Alex Ștefănescu îi remarcă lirismul subliniind că poetul „Claudiu Bazalt, în versurile sale enunțiative, oraculare, se încumetă, cu juvenilă temeritate, să dea o replică lirică «necuvintelor» lui Nichita Stănescu, recurgând la «necuvinte», adică la o reinvestire a limbii cu un sens primordial."

Ce poate fi mai apreciativ la început de parcurs poetic decât să primești astfel de încurajări, într-un context în care să apară numele lui Nichita ?

Poetul Claudiu Bazalt nu încearcă să forțeze cuvântul și nici nu are nevoie. Nu trebuie să caute mult metafora esențială care să surprindă. Ea vine natural, ca urmare a unei chemări blânde, protectoare, cum nu se poate întâlni decât între parantezele unei relații speciale, așa cum întâlnim în cazul poeților autentici. Iar poetul lugojan care nu a putut refuza plecarea atât de devreme dintre oameni, da, era un poet autentic: „Codru/ Haideți, cuvinte-ale mele, încă un pic/ aici or să vă sfârtece hoitarii/ șacalii/ N-am otrăvit fântânile/ n-am ars lanurile/ Da, am pierdut/ pentru că ne-am îngropat/ morții/ pentru că am oblojit rănile/ luminii/ pentru că nu aveam nimic/ de uitat/ Haideți cuvinte/ reîntoarceți-vă în codrii/ trupului meu." (*Codru*).

Nu l-am cunoscut personal, nu l-am cunoscut nici măcar atât cât să spun că, măcar prin lectura poemelor lui ne leagă timpul. I-am aflat versurile anul trecut, achiziționând dintr-un anticariat exact antologia lirică apărută în 1988 la Ed. Eminescu, una dintre foarte puținele dovezi scrise cu poemele lui. Dar atât cât a reușit să publice, poetul Claudiu Bazalt a demonstrat cu ușurința creatorului care răspunde unei chemări mai presus de el, că versurile lui sunt parte a unui strigăt mut, în urma căruia nu rămân decât aceste cuvinte: „Bătrînul găsește în cartea/ de citire a nepotului/ o floare albă// găsește în coperta albastră/ a buletinului fiului/ o femeie roz// și-n haina aruncată pe o laviță/ a soției o/ cărticică neagră// își scoate apoi pipa din gură/ și o scutură lovind-o de treaptă// din ea cad oase." (*Bătrânul cu pipă*)

De cele mai multe ori poezia lui este un mod aparte de a povesti secvențe scurte, dar percutante, detalii semnificative ale unui spațiu în care el este martorul întâmplării. Construcția gramaticală este formată din verbe ale unui prezent trăit de poet care continuă în imaginația cititorului, chiar și după ce s-a încheiat poemul: „Bărbatul cu fruntea de culoarea/ câmpului acoperit de nori în amurg/cu buzele iertate de sânge/ își ține mâinile pe masă// De cealaltă parte a ei/ singurătatea// Pe masă/ pe foaia cea îngălbenită/ o rază luminând/ ungherele cuvintelor/ ca o lanternă/ hoțească" (*Metafizică în stare solidă*).

În finalul prezentării autorilor din partea introductivă a antologiei *13 Poeți*, Alex Ștefănescu, gândindu-se probabil la aspecte sau decizii care țin de liberul arbitru al fiecăruia, nu cred că avea să bănuiască vreodată că „accidentul biografic" poate fi egal cu plecarea definitivă a poetului, în anul 2000: „[…] dacă nu va interveni niciun accident biografic, Claudiu Bazalt va fi unul dintre poeții noștri de familie. Lirismul său fulgurant, transmițător de revelații, este singular în poezia noastră: «Numai tristețea cade în rafale// Fericirea/ fulg purtat de vânt/ deasupra capetelor/ încruntându-se printre priviri/ printre mâini/ așezându-se apoi liniștit/ în gura deschisă, somnoroasă/ a unei reptile.»".

SUD, PÂNĂ LA CAPĂT

Nicolae Dan Fruntelată (1946-2022)

Testamentul lui tata

Închipuiți-vă un sat așezat într-o vale strâmtă, cu case aproape în totalitate la drumul principal, agățate pe cele două maluri, curte mică în pantă, iar în spatele fiecărei case, o „fâșie”. Adică, o grădină mică de legume, o bucată de vie, pe urmă, un pogon cultivat, de regulă, cu porumb. Totul pe lățimea curții, pe „fâșie”, cum i se zicea acolo.

Unii mai înstăriți aveau pământ și afară, la câmp. Cei mai mulți, nu. Bunicul meu după tată, moș Costea Fruntelată, s-a întâmplat să nu. El avea numai fâșia, în spatele casei cu două odăi și o bucătărie strâmtă. Bunica Sava deretica mereu, în camere mirosea a gutui și a mere, pe paturi erau velințe oltenești, iar în bucătărie, o masă mică mai înaltă și masa rotundă, joasă, unde se mânca stându-se pe niște scăunele tot rotunde.

Aici a crescut tata, într-o familie cu cinci copii, patru băieți și o fată. Fata a murit când era un copil, iar unul dintre frați, frumosul familiei care ajunsese sublocotenent, a murit și el tânăr, de o răceală la plămâni pentru care atunci nu existau leacuri.

Ion, băiatul cel mare, adică tata, a fost „bun de carte”. Învățătorul Fruntescu l-a tot bătut la cap pe moș Costea să-l trimită la o școală mai departe și cu ajutorul lui și al celuilalt învățător, Grecescu, olteanul mic și negricios a ajuns la Școala Normală din Caransebeș. Acolo a fost printre cei mai buni, a avut bursă, s-a ținut singur mai departe. Ăl bătrân i-a cumpărat doar un palton gros de aba și o pereche de bocanci, pe care a venit să i le aducă pe jos, cale de vreo sută de kilometri, pentru că nu avea bani de tren. A făcut aproape o săptămână pe drum, a mâncat din traistă și la o pomană, a dormit pe la oameni săraci ca și el. Așa era atunci, tați precum moș Costea erau mulți și cam toți își trimiteau copilul cel mai deștept să se facă popă ori învățător.

Din asemenea familii au ieșit învățători luminați și ambițioși, „apostolii neamului”, cum îi numea Iorga, cel care a teoretizat trimiterea lor în regiunile de margine ale țării, unde trebuia zidită și întărită ideea românească.

Pe urmă, când țara a intrat în război, învățătorii au fost mobilizați, trimiși la un curs scurt de instrucție și au devenit ofițerii rezerviști, oameni de linia întâi. Mulți au căzut ori și-au lăsat sânge, picioare, mâini, pe câmpurile de luptă din Est și din Vest.

Cei care s-au întors și-au reluat meseria, au făcut o familie, au crescut copii, deși risipiseră mulți ani de tinerețe în război. Au venit peste ei și peste țara asta urgisită vremuri noi, iar unii s-au bucurat și au crezut că vor ieși la liman. Au fost transformați în niște instrumente ale statului muncitorilor și țăranilor ridicat pe baionetele și sub biciul Sovietelor și s-au întors la condiția de misionari, dar, de data asta, ai unei cauze străine. Au făcut parte din echipele de colectivizare, deși averea lor, dacă o aveau, trecuse în proprietatea colectivei, cum a fost și cazul tatei, care, prin căsătoria cu mama, devenise proprietarul a zece hectare de pământ bun și negru. Dar Gospodăria Agricolă Colectivă era acum șlagărul vieții noi, colectiviste, care-ți lua pământul, boii și caii.

Din 1944 până prin 1960, tata a trăit, în satul acela, toate întâmplările din care s-a construit istoria românească, plină de lașități și de trădări, dar mai ales de umilințe. Când venea seara acasă, povestea despre dementele zilnice, despre deportări și condamnări, despre imensele obrăznicii ale unor ignoranți care erau mai-marii vremii.

Tata n-a fost un sfânt. A băut uneori mai mult, a fost o dată, în copilăria mea, în pragul despărțirii de mama, pe care o iubea în felul lui de țăran încolțit de viață. Atunci a cerut să fie transferat ca învățător la Șvinița, pe granița iugoslavă, dar după un timp s-a întors acasă, purificat și iertat.

Tata nu m-a răsfățat. A fost uneori foarte dur cu mine, m-a pocnit când i s-a părut că îl fac de râs în sat, când m-am bătut cu un copil de-ai lui Buga, chiar în fața școlii unde el era director sau când am fugit într-o duminică la Vlădaia, un sat la vreo zece kilometri, să jucăm fotbal.

A fost bine, a fost rău, nu știu. Când am crescut, am mers la liceu, am fost premiant, iar apoi am intrat la facultate din prima și n-a mai avut probleme cu mine.

De foarte puține ori mi-a arătat dragostea lui, i s-au umezit ochii și i s-a înmuiat glasul.

De la el am învățat să iubesc limba română și istoria, de la el am învățat că oriunde oi trăi și oi munci trebuie să las ceva în urma mea. Un semn, un lucru, o idee, orice. Așa am făcut și uneori am plătit, mai ales într-o vreme când era și este mai bine să nu faci nimic, pentru a fi ferit de greșeală.

De la tata am învățat să iubesc țara asta nefericită, plătitoare de biruri și risipitoare de destine, alungându-și geniile și oploșind parveniți și alogeni ce nu i-au fost niciodată fideli.

Tata mi-a spus multe povești despre război, în perioada în care toți bărbații ce trecuseră prin marele cataclism mondial povesteau seară de seară despre asta. Mi-a spus despre dimineața în care regimentul lui, Doi Grăniceri, săpase tranșee, se adăpostiseră acolo și așteptau atacul infanteriștilor ruși. Dar au fost atacați cu tancurile. O stare de groază s-a așezat în inimile celor care se vedeau striviți de șenilele de oțel. Și atunci, ca dintr-un reflex nebun, unul dintre cei mai fricoși oameni din plutonul lui tata, un sergent țigan, a deschis focul dintr-o pușcă mitralieră. Apoi toți soldații români s-au ridicat și au atacat cu grenade cele câteva tancuri, producând surpriza care îngheață sângele și încetinește reacția de apărare.

Mi-a mai povestit despre atacul aproape sinucigaș de la Țiganca, din Basarabia, când rușii i-au primit cu salve de artilerie și mitraliere pe românii trimiși în față, la sacrificiu, de trupele germane. Despre sentimentul lui când un șuvoi cald i-a îmbrăcat un picior, a simțit că nu mai poate înainta și s-a oprit fără să știe dacă nu era pentru totdeauna. *Colo-n vale la Țiganca/ Curgea sângele ca apa*, spunea un cântec al vremii. În acel val a fost și sângele tatălui meu.

Mi-a spus și despre scurta clipă de pace, când, înainte de a fi rănit, a ajuns într-un orășel basarabean și a fost invitat de o familie de intelectuali cu fată de măritat care credeau că tânărul sublocotenent e o partidă bună. L-au tratat cu prăjiturele uscate și i-au dat să bea ceai *în precuscă*. Adică, o ceașcă de ceai neîndulcit, dar din care beai uitându-te la o bucată de zahăr agățată de lustră. Era criză profundă și apelau la autosugestie. Știu că povestea asta cu *precusca* m-a impresionat atât de tare, încât mă uitam cu deosebit respect la cutia cu bucăți de zahăr din dulapul de sârmă al bunicii.

Am mai moștenit de la tata și alte povești. Toate sub semnul unei vremi ciudate și nesigure, curgând sub perdeaua de fum care acoperise România cu voia iubiților și preferaților aliați anglo-americani, cei mai mari vânzători ai istoriei noastre, pe care „i-a durut în paișpe” de tot ce însemna destinul României.

Băiatule, ține minte, *cât ești în treabă, toți te-ntreabă, cât nu ești în treabă, nimeni nu te mai întreabă*.

Dicton amar al învățătorului care slujise școala peste patru decenii și, ajuns la pensie, vedea foști elevi de-ai lui trecând fără să-i dea bună ziua. Mai târziu, în viața mea, am primit multe confirmări amare ale acestui dicton, dar, din fericire, și multe dovezi care l-au infirmat.

Tata a trăit, tata a fost. Mi-a lăsat toate poveștile și poverile lui, de peste o jumătate de veac de istorie nebună și eu, fiul, am folosit acest testament ca pe un scut cu care să mă pot apăra de vremuri și de greutățile care mi-au marcat viața...

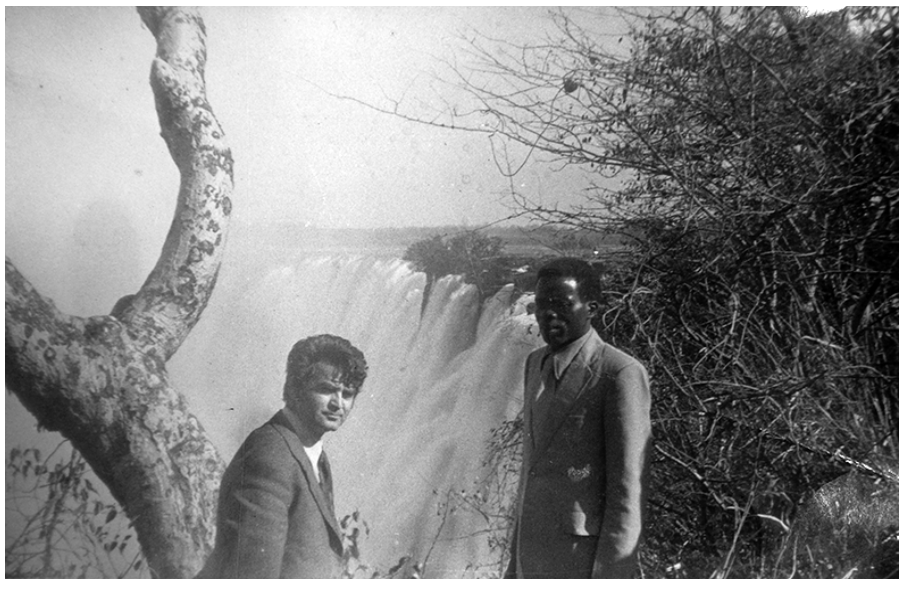
(Va urma...)

BOLINTIN - Istorie în imagini

Fotografii din colecția ACTIB

Mai 1976 – vernisajul unei expoziții de „artă neagră” la Muzeul Africii Negre din Dakar (Senegal). În prim plan, așezat, se afla Constantin Carbarău (fondator al revistei „Sud”; n. 9 iunie 1939), consilier, pe atunci, în cadrul Consiliului Culturii și Educației Socialiste din România.

Anul 1979 – aflat în misiune culturală în Angola, Constantin Carbarău vizita cascada Victoria, situată în statul vecin, Zambia.

Flash-back

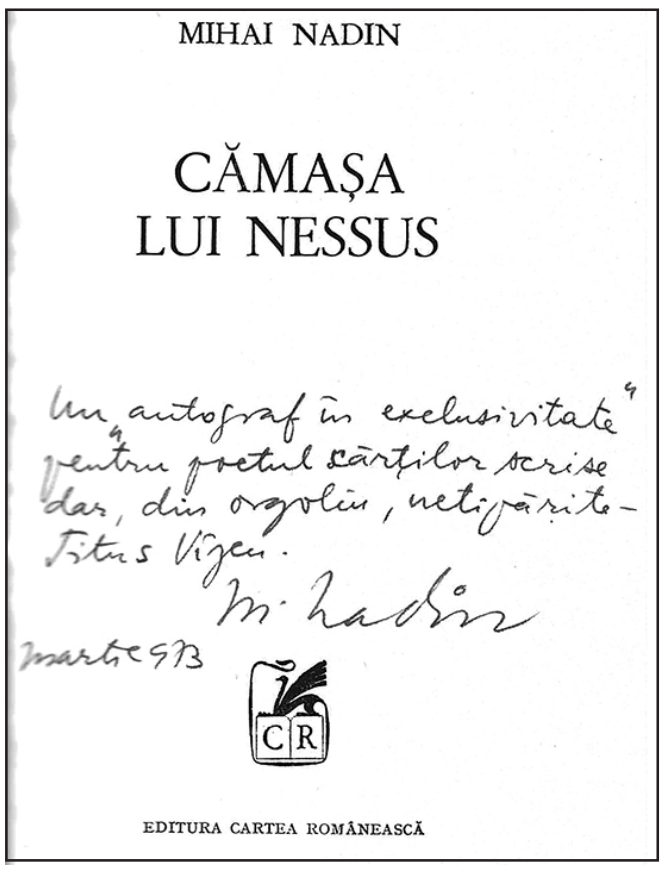
Hamlet. Actul I, scena 5...

Titus Vîjeu

„Arheologia lingvistică, istoria antropologică și mai ales paleontologică, istoria computațională nu sunt decât câteva dintre formele post-alfabetizate de experiențe practice care constituie un domeniu nou al istoriei. Acest domeniu se caracterizează prin unele unelte netradiționale, cum ar fi genetica, microscoapele electronice, simulările computerizate, modelarea vieții artificiale și interferențele susținute ale inteligenței artificiale."

Mihai Nadin: „The Civilization of Illiteracy"

În februarie 1987 am primit un plic voluminos în care se afla această scrisoare: *„Mult stimate domnule Vîjeu, printre multe alte scrisori și manuscrise rămase de la Mihai Nadin după plecarea intempestivă a mamei sale, vestigii pe care n-aș fi vrut să le las pe mâini străine, am găsit și aceste câteva, care provin de la Dumneavoastră*

MIHAI NADIN

CĂMAȘA
LUI NESSUS

Un autograf în exclusivitate
pentru pretul cărților scrise
dar, din orgoliu, netipărite –
Titus Vîjeu.
M. Nadin
martie 93

C R

EDITURA CARTEA ROMÂNEASCĂ

și am considerat că – sub o formă sau alta – vă vor interesa direct..." Scrisoarea, mult mai lungă, dezvăluia felul în care se rezolvase întregirea dincolo de ocean a familiei și-mi era indicată și adresa la care se stabilise prietenul meu, în Columbus, Ohio, SUA.

Rămân și astăzi recunoscător expeditorului, Sandu Plugaru, cumnatul mamei lui Mihai Nadin care nevoit a preda cheile apartamentului brașovean din strada Ciucaș nr. 2, încerca să salveze documentele din arhiva familiei mai înainte ca autoritățile să preia locuința și să scotocească prin hârtii. Ca orice cetățean român, plecat în lumea liberă chiar în condiții legale, probabil că Mihai Nadin se afla totuși în atenția organelor de securitate. Incitat de faptul că scrisorile mele ar fi putut ajunge „pe mîini străine" cum se temuse bătrânul gazetar Sandu Plugaru am purces la lectura lor, la un interval de două decenii de la expediere. Într-una din ele, trimisă de mine la 15 octombrie 1968 răspundeam solicitării lui Mihai Nadin de a-i transmite o nouă parte din traducerea lui André Gide a lui **Hamlet**. În acel moment, prietenul meu, care scrisese o densă monografie despre Lawrence Olivier era preocupat de adâncirea studiului asupra creației shakespeareane și, în primul rând, a capodoperei pe care Olivier o ecranizase în 1947.

Traducerea lui Gide – pe care o studiasem la Biblioteca Centrală de Stat din strada Ion Ghica – apăruse la Paris cu doi ani înaintea filmului, sub ecusonul editurii Gallimard.

Comentam în scrisoare celebra scenă 5 din actul 1 al capodoperei, studentul teatrolog care eram la acea dată considerând laxă și discursivă tălmăcirea faimosului autor al **Pivnițelor Vaticanului**. Îi semnalam deci că „traduttore / tradittore" se cam adeverea: *„Cette époque est deshonorée. Maudit soit le souci d'être né, moi, pour la faire rentrer dans l'ordre. Mais venez, rentrons ensemble*".

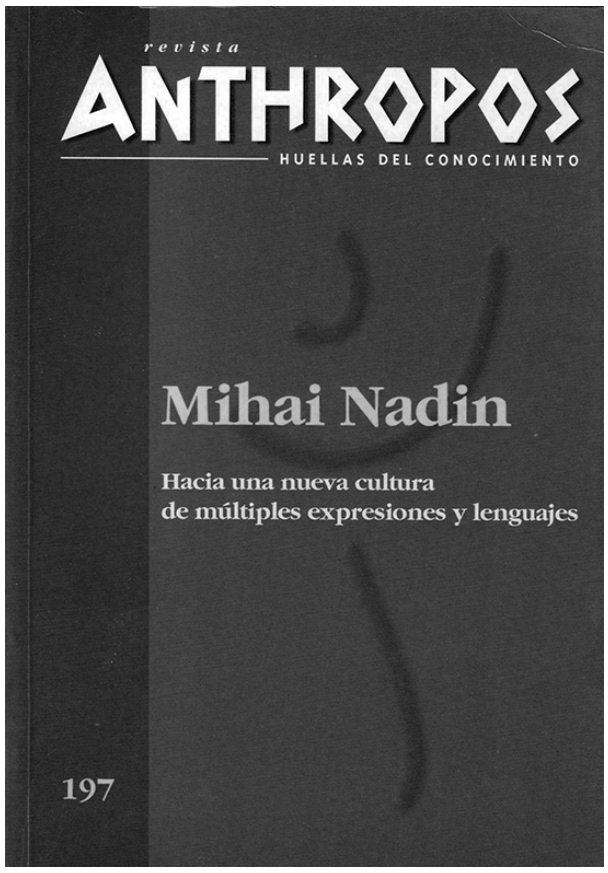
Originalul suna însă magnific: *„The time is out of joint; O cursed spite / That ever / I was born to set it right ! / Nay, come let's go together.*"

Recitind așadar scrisoarea din 1968 mă gândeam ce-ar fi putut considera ofițerul în fața căruia s-ar fi putut afla textul dacă n-ar fi existat decizia oportună a lui Sandu Plugaru de a-mi restitui epistolele. Nu cumva va fi fiind vorba de o comunicare codificată ? Totul era posibil la acea vreme. Oricum, Mihai Nadin era departe, în America, unde reușise să-și aducă iubita mamă. O cunoscusem și o îndrăgisem și eu și soția. Natură voluntară, pentru care nu exista „nu se poate", Mama Ana – cum îi spuneam toți cei din jur – își adora fiul și se străduia să-l apere de ingerințele ce i-ar fi putut încetini cariera.

Absolvent strălucit al Politehnicii din București (prima promoție de ingineri electroniști din România !) avea să urmeze și cursurile Facultății de filosofie. În 1971 și-a susținut lucrarea de doctorat intitulată *Determinări ale artei moderne* și subintitulată „o încercare de metaestetică". Conducătorul științific al lucrării a fost profesorul Ion Ianoși care a încurajat cercetările în domeniu ale mai tânărului său confrate, pentru care *„estetica nu se oprește doar asupra operei, misiunea ei fără a fi mai puțin expusă decât a criticii – nu este de avangardă, ambiția ei este perfecțiunea. Preocupată de creație în ansamblul ei, estetica are ca obiect nu numai opera, ca rezultat al procesului de creație, ci legile acestei activități. Ea operează ca o metacritică, impuritatea congenitală a esteticii răsfrângându-se în nevoia ei de a-și defini metoda specifică prin care poate fi dialectică. Estetica nu este filosofia operei, dar este filosofică, nu este psihologia operei (a personajelor, de pildă) dar este psihologică și sociologică și politică și ideologică. O critică de factură axiomatică nu este de admis, o estetică întemeiată axiomatic este perfect plauzibilă (și nu numai o dată demonstrată)*".

Ideile cuprinse în teza de doctorat aveau să fie dezvoltate în cărțile viitoare ale autorului; **Reîntoarcerea la zero** – ed. Junimea – 1972 (*„Purtăm în memoria noastră filmul unic al spectacolelor prin care am fost și noi, pantomimă magică a acelei lupte de fiecare zi în care, pentru victoria adevărului și credinței pe care o avem, pe scenă cineva încerca să forțeze destinul numind victorioșii cu fiecare nouă prejudecată înfrântă, cu fiecare minciună dezvăluită, cu fiecare dinastie împilatoare abolită*" – pag. 9); **A trăi arta** – ed. Eminescu – 1972 (*„Schimbările petrecute în câmpul sensibilității estetice au zbuciumat probabil primatul afectivității – așa cum o crede și o demonstrează un Max Bense – dar n-au eliminat necesitatea și n-au schimbat în fond însăși condiția de existență a artei*" – pag. 300); **Cămașa lui Nessus** – ed. Cartea Românească – 1973 (*„Teatrul poartă cămașa morții; i-a dăruit-o tot o Deianiră, după ce a împletit-o cu gândul să sporească dorul celui iubit și să-l împiedice de la orice nestatornicie. A luat sângele centaurului Nessus – prea plin de ură în clipa morții sale – și a îmbibat țesătura cămășii bărbatului ei convins că i s-a dat un filtru al dragostei și nu o unealtă a răzbunării*."– pag. 209).

Teatrul era terenul predilect de aplicare în epocă a teoriilor susținute de Mihai Nadin. Dar nici literatura, filmul ori muzica nu erau evitate. Pentru a nu mai vorbi de artele plastice, investigate de el cu minuție. Numele său rămâne legat de opera a doi mari pictori avangardiști: Hans Eder (1883-1955) și Hans Mattis Teutsch (1884-1960), ambii cu studii de specialitate la München, dar profund atașați de Brașovul în care s-au născut și au trăit cea mai mare parte a vieții. Primului i-a consacrat o

monografie-album (**Hans Eder**, ed. Meridiane, 1973), celuilalt o doctă prefață la traducerea în limba română a lucrării **Kunstideologie** (*Ideologia artei* – ed. Kriterion, 1975). Din prezentarea făcută ediției românești citez aceste cuvinte: *„Lumea nu este un dat, ci obiectul cunoașterii, al unei percepții sensibile căreia nu căutarea oarbă, ci ascensiunea sistematică prin esență îi este caracteristică*". Aceasta pentru că *„originea atitudinii estetice a lui Hans Mattis Teutsch este aceea a obiectului artei (în concepția sa) definit programatic ca aflându-se dincolo de aparențe, în zona necesarului*".

Astăzi, când scriu aceste gânduri, recitind paginile unor cărți redactate fără complexe într-o vreme intens complexată de un limbaj aproape standardizat ideologic înțeleg că la baza prieteniei noastre de-o viață a stat acea „polivalență necesară" a cărturarului despre care scrisese cândva inteligentul Paul Georgescu...

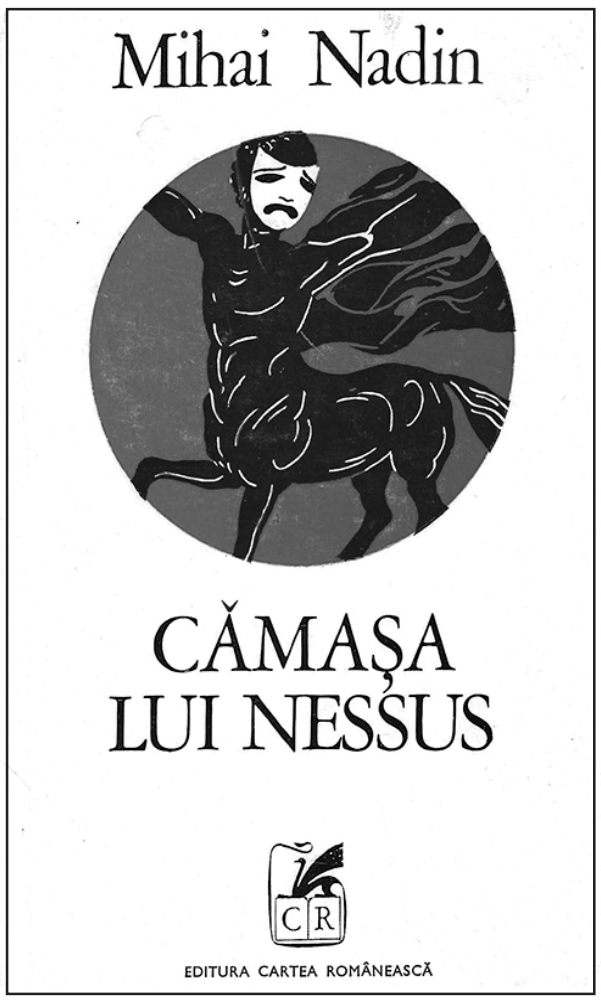
Când l-am cunoscut în redacția revistei *Astra* din Brașov, în iulie 1966 abia terminasem liceul și mă pregăteam să dau examen de admitere la facultate. El, cu aproape un deceniu mai vârstnic fusese numit redactor șef adjunct al noii publicații culturale și preda un curs la Institutul Politehnic din oraș. Scria cronică dramatică și chiar cinematografică. Avea o mare deschidere spre celelalte arte, abordate prioritar din perspectivă estetică.

Imobilul în care funcționa redacția noii reviste se afla în centrul orașului, pe strada Mihail Sadoveanu, nr. 3 și găzduia deopotrivă redacția ziarului *Drum nou*, publicația în limba maghiară *Brassói Lápok* și cea în germană *Karpaten Rundschau*. Când am devenit eu

(continuare în pag.5)

(urmare din pagina 4)

însumi membru al redacției – mai întâi în vacanța de vară de la sfârșitul anului doi de facultate, apoi, pentru câteva luni, după absolvirea în 1971 a IATC – am constatat că Mihai Nadin se bucura de prețuirea mai tuturor confraților, indiferent de etnie. Îmi amintesc astfel de vizitele pe care le făceau în birourile noastre poeta Lendvay Eva, fiica apreciatului poet Szemlér Ferenc și

Ingmar Brantsch, deveniti între timp amintiri...

Nadin debutase editorial cu un roman inspirat de lumea teatrului: **O zi pentru podoabe**, după care s-a dedicat, cum am scris deja, cercetării estetice. Când a revenit – în 1975 – la literatură viața culturală era supusă unor baraje ideologice complicate. Astfel încât nu avea nici o șansă de apariție. Înainte de a pleca din România i-a încredințat dactilograma prietenului nostru comun Bujor T. Râpeanu care dispunea de o ascunzătoare în pivnița casei. După douăzeci și cinci de ani avea să vadă, în sfârșit lumina (la propriu), a zilei și a tiparului (editura Albatros, 2000). Romanul se numește **Pana de gravitație**.

Cariera în străinătate urma să fie legată mai cu seamă de modelele anticipative ale civilizației realizate prin Computational Design, dar și prin perspectiva filosofică. Axa acestei opere de cercetare o poate constitui convingerea exprimată de autor că „obiectul istoriei este viitorul", convingere ce atacă aproape paradoxal temeiul, unanim însușit al relației istoriei cu trecutul umanității. Schimbarea de viziune propusă de Mihai Nadin a fost aprofundată în spațiile academice ale unor mari școli americane și europene. La Providence și Baltimore, Salzburg și München au fost proiectate noile modele. De la catedrele deținute la Columbus University, Dresden Universität și în ultima perioadă la Texas University (Dallas) unde desfășoară activitate de Emeritus, profesorul a pledat cum scria revista *Anthropos* în numărul special (197) consacrat lui Mihai Nadin „*per una nueva pragmática de la autoconstitución humana*".

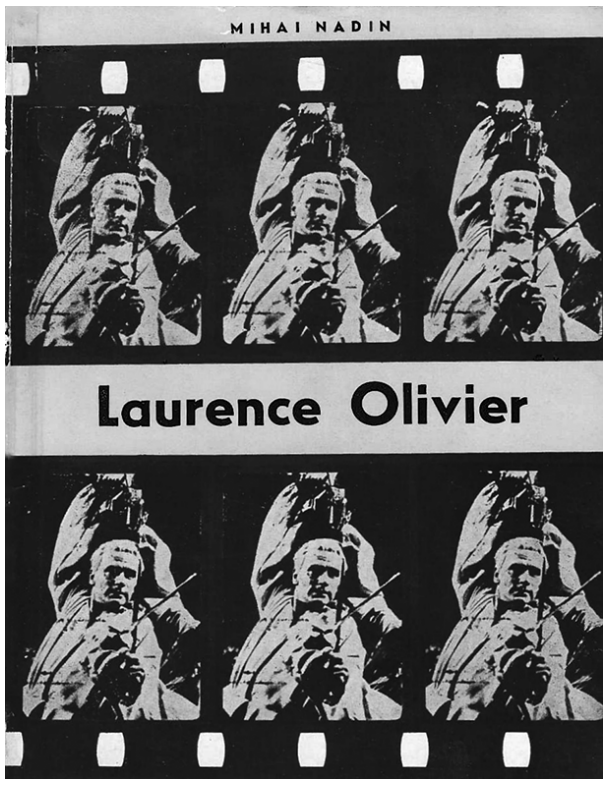
Publicația barceloneză sus-pomenită i-a acordat savantului de origine română un impresionant număr de pagini (225), așezându-l în galeria unor personalități contemporane precum Albert Camus (*Literatura y Filosofia*), Cornelius Castoriadis (*La pluralidad de los imaginarios sociales de la modernidad*), Alvaro Mutis (*Los imaginarios poéticos de Moqroll*). Genericul colecției de articole închinate lui Nadin era: *Hacia una nueva cultura de múltiples expresiones y languajes*.

Într-adevăr, pregătirea sa pluridisciplinară îl îndreptățește să militeze pentru „o nouă cultură a multiplelor expresii și limbaje". Faima sa de cercetător pluridisciplinar a sporit de la o carte la alta. Mă gândesc la **Anticipation – The End is Where We Start From** – 2003, Baden-Elveția (ediție plurilingvă: engleză, germană, franceză), **Signs for Succes. Creating Effective Advertising** (împreună cu Richard Zakia, Consultant Press, 1994, N.Y.), **Mind – Anticipation and Chaos** (ediție bilingvă: engleză, germană, Stuttgart / Zürich: Belsen Presse, 1996), **Zeichen und Wert** (Tübingen, Gunter Narr Verlag, 1981) cărora le putem adăuga antologiile de texte despre „energia crizelor" și „Estetica și semiotică" (la plural: *estetici și semiotici*, ceea ce în română sună mai ciudat !). De departe însă, cartea care l-a impus în fața publicului occidental a fost **The Civilization of Illiteracy**, apărută în 1997 la Dresden University Press și care avea să fie rapid tradusă în multe limbi și multe țări...

... În ianuarie 2016 autorul îmi telefona din Elveția, etapă importantă a anului sabatic de care beneficia. Am aflat cu bucurie că peste câteva zile va sosi la București pentru a participa la lansarea ediției românești a **Civilizației...** Și-a exprimat dorința de a-și revedea câțiva prieteni. I-am propus ca în seara zilei de 2 februarie (ziua sa de naștere) să ne reunim în apartamentul nostru din Băneasa în jurul unei mese festive. A fost de acord și astfel, ne-am adunat câțiva dintre puținii camarazi rămași în viață. Trecuseră patruzeci de ani de la plecarea sa din România și mulți se aflau în lumea umbrelor. Au răspuns invitației Sanda și Bujor T. Râpeanu (componenții grupului de montagnarzi de cândva), criticul de film Eva Sârbu și doamna Geta Jitianu, văduva pictorului scenograf Dan Jitianu. Din păcate, Radu Cosașu n-a putut veni, dar m-a rugat să salut călduros prezența la București a lui Mihai și a Elvirei Nadin.

A fost o seară a amintirilor. Oaspeții noștri rămăseseră foarte legați de vremea tinereții și a aspirațiilor. Probabil că dintre toți Mihai Nadin era cel mai celebru în lume. Ceea ce nu-l scutea de reflexul melancoliei.

Manifestările culturale organizate la București și Brașov cu prilejul lansării cărții i-au oferit autorului ocazia întâlnirii cu tineretul studios de la diverse universități, deci cu oamenii formați de „revoluția

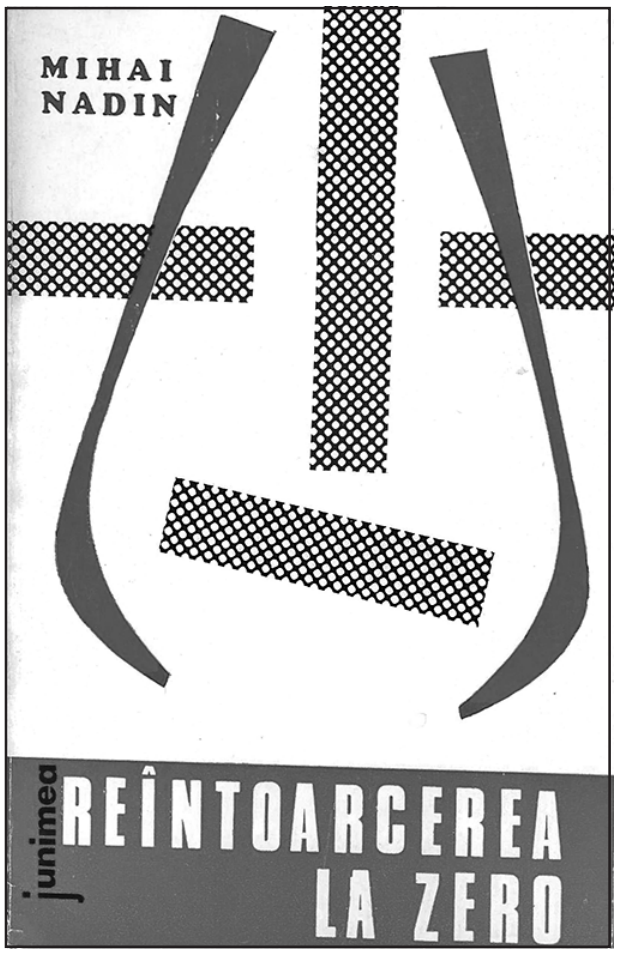

digitală" descrisă în cărțile invitatului de peste Ocean. Îmbrăcat simplu și purtând pe cap un basc rembrandtian enorm, semănând cu o antenă cosmică din Atacama, Mihai Nadin a conferențiat cu farmec, utilizând o limbă română elegantă și plină de miez.

Sunt sigur că succesul înregistrat la București (în sălile facultății de matematică sau în amfiteatrul de la UNARTE) s-a repetat la Brașov, orașul natal de care rămăsese legat chiar dacă rudele apropiate dispăruseră rând pe rând, cu excepția inginerului Valer Plugaru, vărul său bun, dar și el între timp decedat.

La înapoierea în București mi-a mărturisit că încercarea de a revedea apartamentul din strada Ciucaș nr. 2 în care trăise decenii bune și în care spera probabil să găsească efigia Mamei Ana fusese infructuoasă, noua proprietară neînțelegând probabil de ce oare un domn sosit de dincolo de Ocean ar dori să revadă o locuință oarecare din Brașovul vechi...

Mihai Nadin se întorsese – așadar – acasă, după patru decenii de absență, regăsindu-și o parte dintre prieteni și colegi. Între cărțile sale de analiză curajoasă a lumii prezente, cu proiecțiile sale în viitor se află și o cărticică-album intitulată **Privilegiul memoriei** și editată de el în America spre a omagia lumea de demult a Brașovului.

Subintitulată *Milea povestește* ea are pentru autor o semnificație aparte. Căci Milea era apelativul său în copilărie și-n prima tinerețe, acordat de aceea care-i dăduse viață. Mama Ana este de altfel axul memoriei, extinse la comunitatea evreilor brașoveni, noii veniți în orașul de sub Tâmpa dinspre apusul Europei sau – cei mai mulți – din Galiția și Basarabia. Mihai Nadin a cunoscut această lume în care interferențele culturale brașovene erau favorabile tuturor etniilor din oraș. Iar evocarea lui Milea este copleșitoare atât prin precizia istorică, fundamentată documentar cât și prin sensibilitatea ființei sale implicate într-o seducătoare narațiune...

Timpul trece nemilos la început pe lângă noi, apoi chiar peste noi, îngropându-ne în faldurile sale. De câte ori mă gândesc la prietenul meu de departe îmi apar în memorie versurile din scena 5, actul I al tragediei shakespeareane. Continui să cred că traducerea lui Gide este stufoasă și neprietenoasă: „*Paix ! Paix ! âme inquiet / C'est bien, Messieurs, donc, de tout mon amour / je me fie à vous. Et tout ce que pourra faire / un pauvre homme comme Hamlet, pour vous marquer son amour et sa fidélité, / Dieu voulant sera fait, / Rentrons ensemble. Et toujours le doigt sur les lèvres, je vous prie. / Cette époque est deshonorée. Maudit soit le souci d'être né, moi, pour la faire rentrer dans l'ordre. / Mais venez, rentrons ensemble.*"

Din fericire noi românii avem o eminentă traducere a lui Ion Vinea: „*O, pace ție, suflet chinuit ! / Și-acum din toată inima, cu voi sunt / Și tot ce poate face, domnii mei, / Un om sărman ca mine, să v-arate / Iubirea lui, va face-o cu-nvoirea / Lui Dumnezeu. Să mergem împreună. / Și ținеți degetul vă rog, pe buze, / Că vremurile ieșitu-și-au din matcă – / O, soartă blestemată, nenoroc / Să fiu născut ca să le-adun la loc. / Veniți, să mergem împreună.*"

Acum, când „*vremurile ieșitu-și-au din matcă*" (*The Time is out of joint* – zicea Will prin personajul Hamlet) cărțile lui Mihai Nadin ne ajută să preîntâmpinăm haosul, rămânând împreună. Este forma de opoziție cea mai eficientă în fața catastrofelor posibile. Deci, „*come, let's go together*"...

Raluca Faraon

RALUCA FARAON (n. 1.09.1977, Huși), absolventă a Facultății de Litere a Universității din București, scrie poezie, proză, cronici despre literatură, teatru, cinema, artă plastică. Este profesoară de limba română, doctor în Filologie cu teza *Ipostaze ale neliniștii în literatura postbelică*, sub conducerea prof. univ. dr. Mircea Martin, membru corespondent al Academiei Române. Cărți publicate: *să locuiești într-un cerc și să nu-ți atingi centrul* (Premiul de Debut în poezie al Editurii Junimea, în cadrul Festivalului Național de Poezie „Costache Conachi", 2018, ed. XXVI, premiul constând în publicarea manuscrisului, în 2019, colecția „Numele Poetului"); *Flash – itinerar critic prin poezia românească de azi*, 2019, Editura Rafet, Râmnicu Sărat (Premiul pentru critică literară „Florica Cristoforeanu", în cadrul Festivalului Internațional de Creație Literară „Titel Constantinescu"); *Alchimia memoriei*, 2020, Editura Neuma, Apahida, Cluj (Premiul Național pentru poezie în cadrul Concursului Național de Literatură „Vasile Voiculescu", Pârscov, jud. Buzău, 2021). Este inclusă cu poezie în antologii, în limbile română, franceză, engleză, spaniolă. A publicat poezie, cronici literare/ eseuri literare și cinematografice, proză în revistele: „Luceafărul de dimineață", „Familia", „Argeș", „Plumb", „Neuma", „Poezia", „Urmuz", „Revista nouă", „Detectiv cultural", „Tecuciul literar-artistic", „Literadura", „Banchetul", „Parnas XXI", „Literomania", „Caietele de la Țintești", „Hyperion", „Conta", „Scriptor", „Littera Nova" (Madrid) etc. A publicat articole de literatură comparată la *Cambridge Scholar Publishing* și în țară (Slatina, Craiova); prezentă cu o notă critică în antologia *Cercul poeților* (vol. II), Editura Colorama, patru note critice în antologia *Cercul poeților* (vol. III), aceeași editură. Despre opera sa au scris: Mircea Martin, Bogdan-Alexandru Stănescu, Horia Gârbea, Gellu Dorian, Theodor Codreanu, Mioara Bahna, Constantin Trandafir, Radu Ilarion Munteanu, Mihaela Meravei, Emilia Poenaru Moldovan, Cassandra Corbu, Nona Rapotan, Daniel Luca, Daniel Marian, Daniel Mariș, Ana Ardeleanu, Evelyne Croitoru, Gela Enea, Dan Movileanu, Florin Dochia, Christian Crăciun, Adi. G. Secară, Savu Popa. A realizat interviuri cu: Cezar Ivănescu, Matei Vișniec, Marius Stănescu și Horia Gârbea. Este redactor al revistei „Hyperion" din 2019, membră a Uniunii Scriitorilor din România din 2022. Raluca Faraon scrie cu entuziasm, empatie și talent, cu aluzii și trimiteri culturale într-o manieră neostentativă, rafinată, în care realul și ficționalul devin compatibile (**Victoria Milescu**).

perpetuum scribere

nimeni nu îl cunoștea:
era omul cu o sută de brațe
înmuiate de ploile singurătății
prin el își găsiseră odihna în sfârșit
piatra lui sisif și blestemul ei anonim

pe muchia ascuțită a tăcerii
piatra năștea neliniști –
prunci aruncați în lume
din dalta patimii de frumos

și atunci l-au recunoscut:
era pygmalion zidind poezia

o iubea în ciuda infidelității
chiar dacă se lăsa mângâiată
plictisit de ochiul celui care
o prinde în plasa înțelesului

îi închina diminețile
îi îngenunchea nopțile
ca un călugăr al vocilor cerești
rămas să bată veșnic
în toaca luminii

***

mâna care scrie
scrie în abis
vinde întuneric
pe-un pumn de lumină
care azi se-ndoaie
pe sub versul șapte
cadână șireată
mâine-i zbor de iele
mâna care scrie
mângâie fantasme

o fi stânga, dreapta ?

nici nu mai contează
oarbă e busola
către nord-cuvânt
bate-n vers de poartă
până când din margini
margini de poeme
ca din așchii lemnul
ca din picuri ploaia
oglinda din cioburi
fi-vor iar întreg !

lui Marin Sorescu

în fiecare noapte
la oră fixă
prin creierul meu
trece un tramvai
huruind ca un ceas stricat
sau poate ca un ecou știrb
de blues pe o plantație de sclavi
am încercat să iau somnifere
să îmi provoc o amnezie colosală
dar de fiecare dată
picasso pictează roțile tramvaiului
îmbrăcat în maieu
cu picioarele goale
iar dali face pe vatmanul
cu o trompetă din șerpi de apă
imposibil de ignorat spectacolul
chiar și atunci când șinele
se curbează
iar tramvaiul își înghite liniștit
capetele

în fiecare noapte
la oră fixă
în creierul meu
un controlor orb
țâfnos
îmi perforează
viața

lui Gabriel García Márquez

când a sunat ultimul înger din goarnă
au așezat pe butucul de piatră
timpul care li s-a dat la naștere
ca să alunge fiara
și condamnații au luat altă și altă înfățișare
fiecare după măsura uitării sale.
femeia curățată pe oase cu fluturi galbeni
orbul mestecând faguri cu viespi cu tot
pe inima goală
nebunul care trebuia să vândă colți de fildeș
pe o bucată de pâine cu sare
prizonierul destinat să sape cu lună amară
tunele prin pielea dimineții
mortul care ar fi vrut să se spele cu rouă
la solstițiul de vară
o mie de ani și o zi
să alergați desculți pe drum neumblat
și să scrijeliți pe coajă de mesteceni
uitarea voastră !
a strigat îngerul și s-a scărpinat încruntat
sub aripă.
în acel timp
Aureliano
care nu mai auzea defel cu urechea dreaptă
s-a ridicat din pat ca de obicei
și a cerut un ceai cu melasă.
bătea un vânt rece.
a văzut că se strânsese mulțimea pe terasă.
a semnat ultimul ordin de execuție
și-a închis fereastra.

gregor samsa exasperat

a obosit.
s-a metamorfozat de-atâtea ori
în literatura contemporană
că nu mai găsește drumul spre casă.
rătăcește prin romane geniale
prin poeme narate
țintuit de verbe greoaie
de originalitatea fatală.
mai bea o cafea. fumează o pipă.
scuipă de draci.
în special sparge oglinzi.
mai potoliți-vă odată !
încă nu m-am lămurit
de ce sunt gânganie literară.

***
ia te uită
un înger mut
îl întreb
de ce arde făclia din mâna lui
de ce nu se stinge
nici măcar
când miliarde de muribunzi
își dau la unison suflarea
dar el doar se încruntă
ocupat să-și șteargă de pe buze
cenușa dimineților

nu
nu despre înger am vrut să scriu
am o ceață groasă în piept
care îmi taie inima în nopți egale
așa că m-am ghemuit într-un sunet ascuțit
care-l desparte pe făt de mamă

nu
nu despre naștere am vrut să scriu
ci despre mama îngerului
care i-a tras o mamă de bătaie
și l-a alungat pe pustii
când a dat foc
la casă

***

ea avea un tată de piatră
piatră vânătă de stropit via
și mirosea a cuib de cuc
în care cursese jumătate de lună
(dark side of the moon)

de aceea
probabil
pentru că tatăl ei era indisponibil
pentru educație
(din motive genetice
și de siguranță a muncii)
ea își făcea de cap pe acoperișuri
numărând furnicile din mușuroaiele
creierului ei
care nu învățase încă
să stea bine decât în dos

și pentru că tatăl ei
făcea spume de var nestins în somn
și pentru că noaptea
are copite de cal
când nu ai cu cine schimba o vorbă
și îți tropăie direct pe gură
a plecat ea așa
să culeagă în traistă cai verzi pe pereți
să tragă mâța de coadă
să adune praful de pe toba zilei
în care să-și deseneze preventiv
conturul corpului străpuns
de un glonț rătăcit
din revolverul unui pictor
fără tată

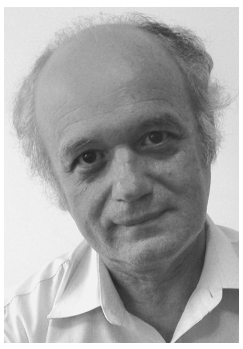
exces de imaginație

reconstituiam din memorie scena
pulverizării unei arme
imagine cu imagine suprapuse sadic
inclusiv zgomotul surd al descărcării.
îmi permiteam să „văd" sunetul
acela greoi
îmi provocam fantezia să înfățișeze
în culoare
spargerea unui sâmbure ucigaș.
fixam tabloul până îmi lăcrimau ochii
îmi lăcrimau verzui
și pleoapele îmi deveneau
așa deodată
tulpini umede de bambus.
în mijlocul tabloului
o armă
apoi nimic
abia am avut timp
să îmi acopăr ochii cu palma

***

cu tristețea o scoți la capăt
e un copil speriat
îl iei sub aripă
și dacă îți dă voie
îi cânți și îl săruți pe frunte
cu deznădejdea
(o, ce cuvânt perfid !)
e altă poveste
ei îi spui obligatoriu
dumneavoastră
îți pleci ochii
și-aștepți să te pocnească
sau să te scuipe peste gură
nu îi știi vârsta
nici cât ar trebui să aștepți
să își dezbrace
mantia neagră
poate că
poate că
e doar o tăcere trufașă
care îți va întoarce
spatele
și vei răsufla în pace
sau poate că e
sexul uriaș al unui țipăt
care-ți va străpunge
inima

Giurgiuvence celebre

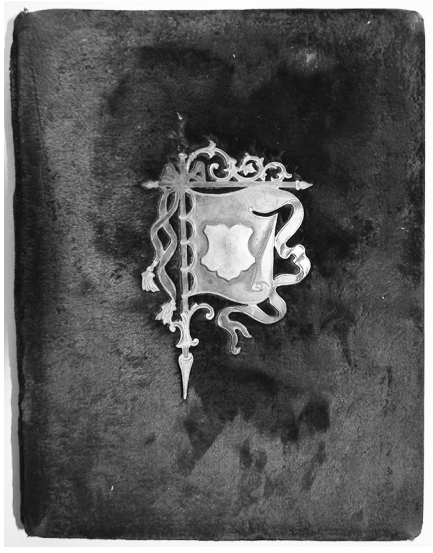
Emil Păunescu

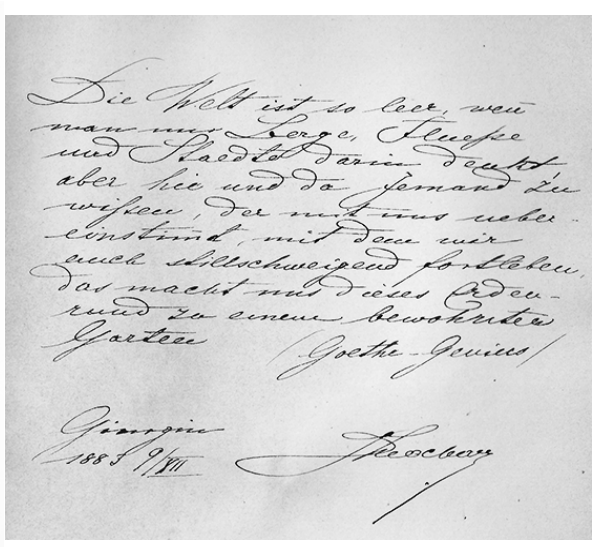
De-a lungul timpului, în orașul Giurgiu au văzut lumina zilei multe viitoare femei de succes. De o notorietate mai mare s-au bucurat cele afirmate în domenii mai accesibile publicului larg, printre ele numărându-se cântărețe, actrițe ori sportive. Destul de multe au rămas însă aproape necunoscute în orașul lor natal. Faptul este urmarea pe de o parte a dezinteresului manifestat la noi pentru istoria științei și culturii, pe de altă parte și a unei doze de misoginism, fenomen care persistă în societatea românească.

Dintr-o familie giurgiuveană care a îmbogățit știința românească prin contribuții de prim rang, provine doctorița ***Elena Manicatide-Venert*** *(născută în 1875, dar căreia nu i-am descoperit până acum actul de naștere și nu știm dacă evenimentul s-a petrecut în orașul nostru sau în altă parte).*

Maria Teohari (portret)

Copertă și pagină din albumul Alexandrinei Teohari (născută Hintz)

Viorica Stavila

Deocamdată știm doar că a scris o pagină importantă în istoria medicinii din România și a fost sora doctorului Mihail Manicatide, fondatorul școlii naționale de pediatrie. Dacă în cazul ei nu am reușit să finalizăm cercetarea, vom prezenta în continuare patru figuri feminine ieșite din comun, cu obârșii giurgiuvene indubitabile. Pentru facilitarea accesului la datele lor de stare civilă mulțumim specialiștilor de la Biroul județean al Arhivelor Naționale (dr. Ion Bălan și Dana Bilașco).

Prima româncă astronom

În anul 1981, la Editura Ion Creangă a apărut o carte al cărei titlu mi-a atras de la bun început atenția (*Și ei au fost copii. Din copilăria unor savanți și inventatori români*). Autorul – publicistul I. M. Ștefan – prezenta în paginile ei o serie de cunoscuți oameni de știință, toți bărbați, cu o singură excepție: **Maria Teohari**, prima femeie-astronom din România. Atunci am aflat că aceasta se născuse la Giurgiu și că era fiica unui doctor apreciat în epocă, pe nume Christu Teohari. Despre mama sa, Alexandrina, am aflat ulterior că era fiica unui medic cu o reputație bine stabilită în oraș (Robert Hintz). Doctorul Teohari a căzut victimă condițiilor în care și-a practicat profesia în acea vreme, infectându-se la operarea unui pacient. Rămasă văduvă cu grija a trei fetițe orfane, Alexandrina nu a renunțat la statutul ei în protipendada locală, așa cum o dovedește un document excepțional ajuns în patrimoniul Muzeului giurgiuvean, obiect despre care vom relata în finalul acestui caz.

Elevă și studentă eminentă, Maria Teohari a fost oprită asistentă de către profesorul Nicolae Coculescu la fondarea primului nostru Observator astronomic în 1908. În anuarul aceluia a publicat primele sale note științifice, iar în revista „Natura” apreciate articole de popularizare. A urmat apoi un stagiu de specializare în Franța, la observatoarele din Paris și din Nisa. Revenită în țară, a continuat o vreme studiul petelor solare, fapt care i-a afectat vederea și a obligat-o să se retragă din cercetare în învățământul secundar, devenind profesoară la Liceul „Domnița Ileana” din Capitală și autoarea unor excelente manuale de matematici și astronomie. Venită pe lume în casa părintească de pe strada Portului (azi Episcopiei) la 22 aprilie 1885, Maria Teohari s-a bucurat de o longevitate remarcabilă (a decedat în București, la 24 decembrie 1975).

*

Întâia oară în epoca postdecembristă când s-a vorbit public la Giurgiu despre performanțele Mariei Teohari a fost la 24 octombrie 1994. Atunci, în cadrul celei de-a doua ediții a „Săptămânii personalităților giurgiuvene”, cercetătoarea Elvira Botez de la Institutul Astronomic din Cluj-Napoca a răspuns invitației mele și a ținut o prelegere în fața membrilor filialei locale a Societății de Științe Matematice. Evenimentul a fost popularizat la Radio și a avut un ecou neașteptat. Două studente, care închiriaseră o locuință în București, au găsit în podul acesteia un album de primire ce aparținuse mamei astronomei noastre, deoarece înaintea lor acolo locuiseră… surorile Mariei. În urma donației făcute Muzeului județean „Teohari Antonescu”, prețioasa relicvă s-a întors în orașul în care – la finele secolului al XIX-lea – oaspeții Alexandrinei scriau în paginile ei rânduri admirative pentru amfitrioana de atunci.

Trebuie să menționez și că în proiectul realizării unei alei a personalităților locale (temă de lucru avută în cadrul Direcției de Urbanism a Primăriei) am inclus 12 figuri reprezentative, legate prin origine, viață și activitate de orașul nostru dunărean. Dintre acestea 11 erau masculine și una singură feminină, chiar cea a Mariei Teohari. În 2019, printr-o Hotărâre a Consiliului municipal inițiată de Muzeu, savanta – ca și celelalte figuri ilustre propuse – a primit titlul de cetățean de onoare post-mortem.

Autoarea celei mai populare culegeri de probleme

O altă giurgiuveancă care s-a consacrat în domeniul matematicii a fost **Ivanca Olivotto.** Ea s-a născut la 2 august 1914 într-o familie de condiție modestă. Tatăl, Anghel Balulescu era funcționar C.F.R., iar soția lui, Tudora, era casnică. Rămasă orfană la 12 ani, Ivanca a fost crescută (împreună cu fratele și surorile sale) de bunici. Atât la liceul „Regina Maria”, cât și la Facultatea de științe din București a avut rezultate excepționale. Abordarea carierei de profesoară de matematică era încă un act destul de îndrăzneț pentru o femeie la acea vreme. În paralel a studiat ca a doua specialitate fizica, având-o îndrumătoare pe savanta Ștefania Mărăcineanu. Nevoită să contribuie la întreținerea fraților mai mici, a urmat și cursurile Școlii de statistică, care i-au permis angajarea în slujbe mai bine plătite. În 1944 s-a căsătorit cu un coleg, profesorul italian Ferrucio Olivotto, iar după trei ani li s-a născut un băiat. De la acesta din urmă a obținut regretatul colaborator al Muzeului, profesorul Grigore Buduru, o biografie a mamei sale (care ne-a servit și nouă la alcătuirea prezentului text).

Contribuția Ivancăi Olivotto la dezvoltarea învățământului matematicii în țara noastră, ca autor și redactor de manuale, a fost cu totul deosebită. Nu vom insista în aceste rânduri asupra ei, dar vom sublinia că profesoara născută în Giurgiu s-a înscris pentru totdeauna în istoria predării disciplinei sale favorite, odată cu publicarea unei culegeri de probleme de aritmetică pentru clasele V-VIII, auxiliar ce s-a dovedit indispensabil pentru zeci de promoții de gimnaziști. Între 1958 și 1994 au apărut din acea culegere nu mai puțin de șapte ediții, care au avut tiraje ce par azi exorbitante, totalizând sute de mii de exemplare. Ivanca Olivotto s-a stins din viață la 19 martie 1996, în București, după o carieră închinată descoperirii tainelor matematicii, pusă deopotrivă în slujba dascălilor de profil și a învățăceilor acestora.

O scriitoare de limbă franceză ignorată în orașul natal

Tudor Rașef a fost un modest meseriaș din Giurgiu ce se îndeletnicea cu ascuțirea cuțitelor pe tocilă. Dintre copiii lui, Victoria-Elisabeta (născută la 31 martie 1907, în casa părintească de strada Dorobanți) va avea un destin ieșit din comun. În biografia ei sunt multe necunoscute și multe lucruri surprinzătoare. Nu știm în ce împrejurări prenumele i-a fost schimbat în Viorica. Între strămoșii paterni pare să se fi aflat un înalt ierarh al Bisericii Ortodoxe Bulgare, iar pe linie maternă se spune că a fost nepoata generalului Uică, fost ministru de război în vremea Regelui Carol al II-lea. Este cert că Viorica Rașef a studiat limbile clasice și a fost profesoară la Liceul „Regina Maria” din Capitală. S-a măritat cu filosoful Constantin Micu Stavila, apropiat al profesorului universitar și ministrului Ioan Petrovici. După o perioadă de privațiuni în anii terorii staliniste soții Stavila au primit aprobarea de a emigra în Franța (în urma unei intervenții din anturajul generalului de Gaulle, după vizita oficială întreprinsă de acesta în România).

Stabilită cu soțul într-un „foburg” de la marginea Parisului, **Viorica Stavila** a început să scrie nuvele, povestiri, amintiri și mărturii despre țara abia părăsită. A publicat dintre ele în prestigioasa „Revue des Deux Mondes” și le-a reunit în cinci volume de proză scurtă, apărute pe parcursul anilor 1975-1990. Adevărata consacrare literară i-a adus-o însă romanul *O femeie goală în fața lui Dumnezeu*, distins în 1976 cu Marele Premiu Broquette-Gonin al Academiei Franceze. El a fost tradus apoi chiar de autoare în limba maternă și a fost publicat la București două decenii mai târziu. La Paris au urmat alte două romane: în 1981 *Viața începe în altă parte*, iar în 1985 *Capcana dragostei*. În 1998, la editura franceză Domens se afla depus spre publicare manuscrisul unui alt roman, intitulat *Evenimentul secolelor. Omul care a vrut să fie uman*. Decesul scriitoarei din acel an a întrerupt însă procesul editorial, amânând *sine die* publicarea volumului în Franța. El a văzut totuși lumina tiparului, la obscura editură bucureșteană Uranus (în traducerea Valentinei Puiu și cu postfața Corneliei Ștefănescu), cu un titlu schimbat: *Împăratul Traian. De bello dacico*. La vremea respectivă am semnalat această apariție postumă în articolul *O scriitoare iese la lumină* din „Giurgiu Express” (nr. 1297, 15 februarie 2002, p. 8) și am opinat că lipsa unei susțineri adecvate în critica literară de la noi s-a datorat probabil militantismului politic și exaltării promonarhiste proprii soțului supraviețuitor.

O valoare internațională surprinzătoare

Ultimul caz pe care-l voi înfățișa în acest articol îl datorez celor citite în „Jurnalul literar” din 2018 sub semnătura Victoriei Dragu Dumitriu, cunoscută autoare a cărților de „povești ale doamnelor din București”. Așa am aflat că la 19 septembrie 1925 s-a născut la Giurgiu, în casa unei familii Marinescu, o fetiță ce va fi botezată Eugenia și va fi înzestrată de ursitoare cu nenumărate calități. La o vârstă fragedă a deprins limba latină cu profesorul Iosif Gaidos, un savant ungur care preda limbile clasice la Liceul „Ion Maiorescu”. Adolescenta, devenită elevă la Liceul Ortodox de Fete „Alexandrina Cantacuzino”, cânta minunat la pian, acompaniind un insolit cvartet de coarde, alcătuit din amatori de talent. Multilaterala giurgiuveancă a absolvit două facultăți: filosofia (având-u profesori pe Nicolae Posescu și Anton Dumitriu) și filologia romanică (având-l îndrumător de spaniolă pe Popescu-Telega). A urmat și doi ani de teatru (la clasa lui Victor Ion Popa) și doi ani de arte frumoase (la clasa lui Nicolae Dărăscu). S-a înscris și la Institutul de Studii Balcanice, deprinzând limba turcă osmană cu Mihail Guboglu, iar mai târziu cu Hagop Siruni. A devenit dansatoare profesionistă și s-a căsătorit cu celebrul coregraf Gheorghe Popescu-Judetz (1911-1972). În 1973 i-a apărut prima carte despre Dimitrie Cantemir și opera sa muzicală, peste ani tradusă în engleză și în turcă, urmată de alte contribuții de notorietate în viața științifică internațională. A plecat definitiv în S.U.A., stabilindu-se la Pittsburgh, unde și-a luat un doctorat în critica spectacolului (despre „Drama expresionistă germană”) și a absolvit un masterat în… teologie. Acolo a fost un apreciat profesor universitar și o cercetătoare neobosită în domeniile etnomuzicologiei și istoriei artelor. A publicat în Statele Unite și în Germania, dar mai ales la editura Pan din Istanbul (care i-a tipărit nu mai puțin de 13 cărți !). A murit în 2010, în plină activitate creatoare.

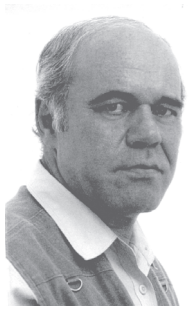
Editura Curtea Veche a omagiat-o pe **Eugenia Popescu-Judetz** prin traducerea din limba engleză și publicarea lucrării *Dimitrie Cantemir. Teoretician și compozitor de muzică turcă*. Anul acesta, când se împlinesc trei secole de la trecerea în eternitate a marelui domnitor, suntem mândri că la comemorarea sa drept cărturar de valoare universală și-a adus contribuția și fascinanta noastră giurgiuveancă, până nu demult complet neștiută pe meleagurile natale.

Maria Teohari, Ivanca Olivotto, Viorica Stavila și Eugenia Popescu-Judetz nu sunt singurele giurgiuvence care s-ar cuveni mai bine cunoscute. Cazurile lor sunt pilduitoare pentru obligația noastră de a revizui ierarhiile exclusiv bărbătești și de a promova personalitățile feminine cu mai mult curaj.

CĂRȚILE PRIETENILOR MEI (XL)

Între topos și atopos

Dramaturgul Mihai Neagu Basarab, cronicar literar în țara lui Goethe

Florentin Popescu

Într-o vreme, mai exact spus la câțiva ani după 1990 n-am mai știut aproape nimic despre Mihai Neagu Basarab, prietenul și colegul meu de generație, altfel o figură foarte cunoscută în lumea literară românească de dinainte de 1989, numele lui apărând de multe ori în presa culturală și pe coperțile unor cărți de teatru și al unei monografii (singura la noi !) intitulată *Paracelsus, călătorie neîntreruptă* (1981).

Am fost tentat să cred că s-a întâmplat și cu acest autor ceea ce s-a petrecut cu destui alții care înainte de 1989 promiteau mult, ajunseseră la o anume notorietate și brusc – fie s-au lăsat de scris, fie au preferat să se retragă din arena literară din motive știute doar de ei.

M-am înșelat, însă. Și sunt bucuros că m-am înșelat. Dovada ? Cât se poate de simplă. Colegul și prietenul meu s-a stabilit în Germania (nu știu dacă are cetățenie dublă sau nu), unde, spre surprinderea celor care îl cunosc, a schimbat, cum s-ar zice, macazul: n-a mai continuat să scrie teatru (sau, cine știe, poate o va fi făcut, însă fără a ieși în public cu piese), ci s-a consacrat unui alt gen de scrieri: cronici și recenzii literare la cărți ale autorilor români sau ale unora străini (dar care au un cuprins, teme, subiecte despre țara noastră).

Pe scurt, pentru cine nu știe ori a uitat, sunt dator să consemnez mai întâi bibliografia dramaturgului Mihai Neagu Basarab. El a debutat către sfârșitul studenției noastre (când era un harnic colaborator al revistei „Amfiteatru” (prima serie, cea condusă de Fănuș Neagu și Ion Băieșu) cu vol. *Butoiul lui Diogene și Mica publicitate* (1969), după care a publicat mai multe cărți de teatru: *Frânghia de rufe a familiei* (1971), *Scurtă poveste cu un suzeran zănatic* (1974), *Teatru* (1974), *La gura leului* (1985).

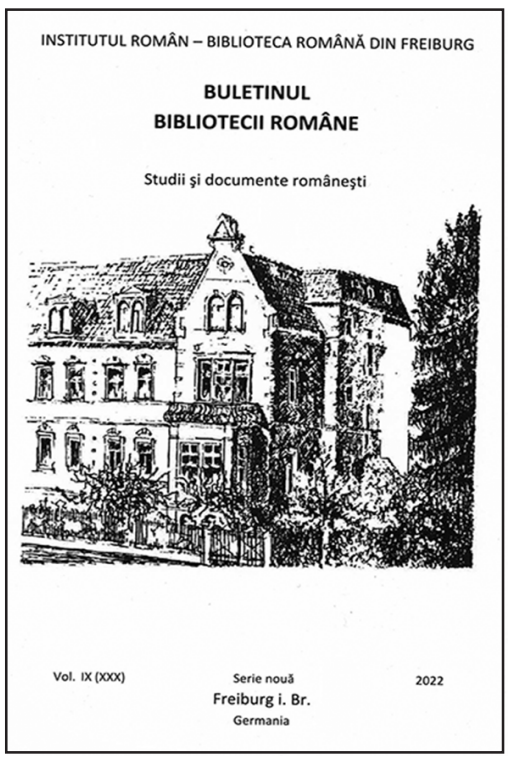
Și – curios lucru ! – deși toate aceste piese s-au bucurat de aprecieri elogioase în presa vremii, niciun teatru nu s-a încumetat să le pună în scenă. Atunci, ca și azi, teatrele noastre se hotărau anevoie să deschidă cale autorilor români contemporani... În fine...

Și iată-l, așadar pe dramaturgul Mihai Neagu Basarab într-o postură pe care puțini i-ar fi bănuit-o înainte: aceea de cronicar literar. Și nu oriunde, ci în țara lui Goethe, unde colegul meu de generație lucrează ca director al Bibliotecii române din Freiburg, din cadrul Institutului Român de acolo.

Mai concret vorbind, el se ocupă de alcătuirea și editarea *Buletinului* Bibliotecii amintite, care cuprinde studii și documente românești, o publicație ajunsă în 2022 la volumul al IX-lea din noua serie.

Firește, la prima vedere un buletin, fie el și al unei biblioteci prestigioase, ca în cazul de față, poate fi un simplu catalog, dar totodată își poate depăși condiția impusă de definiția termenului ca atare. Se înțelege, cred, că publicația păstorită de Mihai Neagu Basarab se înscrie în această a doua categorie – cea a tipăriturilor ce își survolează condiția inițială și devine o veritabilă enciclopedie, într-o oglindă panoramică răsfrângând cu putere atât titluri de cărți, de reviste și alte publicații, cât și evenimente culturale în care a fost antrenată amintita și prestigioasa bibliotecă din Germania.

Să ne explicăm. Dl. Mihai Neagu Basarab este aci un adevărat, ultrasensibil „aparat” căruia nu-i scapă nimic din realitatea momentului: cărți, dar și aniversări sau comemorări ale unor mari personalități, evocări și medalioane de scriitori și oameni de cultură din trecut și altele, reviste și alte publicații de mare și larg interes.

Și iarăși se înțelege de la sine că este greu, dacă nu cumva chiar imposibil să ne oprim asupra unor exemplificări fără teama de a nu lăsa pe dinafară și alte titluri care ar merita să fie consemnate.

Totuși, într-o repede ochire a zecilor de titluri înscrise în sumar am reținut și transcriem aci câteva, relevante prin conținut și prin ineditul lor: „Conf. univ. dr. Anca Stângaciu: *Societatea Academică Română și umbra Securității sau despre rezistența culturală din exil și tendințele patriotarde de la București*; Pr. Prof. Dr. Ioan Dura (Bruxelles): *Întâlnirea cu filozoful Constantin Noica în 1978, la Mănăstirea Sfântul Ioan Botezătorul din Essex/Anglia*; Prof. Dr. Brînzea Nicolae (București): *Patrimoniul Spiritual: Mărturia Identității Românești pe ambele maluri ale Prutului*”.

În ce-l privește pe dramaturgul de altădată/cronicarul și editorul e azi panoplia titlurilor originale este atât de vastă și de bogată încât ea singură ar putea forma conținutul unui volum consistent. Nu știu dacă Mihai Neagu Basarab se va fi gândit, ori se va gândi la asta pentru viitor.

Până una alta, iată o suită de titluri*: Mircea Eliade din arhiva legației Regale a României la Lisabona*; Leontin Constantinescu (din aceeași arhivă), *O conferință a Elenei Văcărescu la Lisabona; Actele primului congres al Societății Academice Române*.

Toate acestea, cum ușor se pot deduce, au presupus investigații de arhivă și sunt valoroase mai ales prin aceea că aduc în spațiul public informații în bună parte inedite, fiind de un real folos cercetătorilor istoriei culturii și nu numai lor.

Dar, așa cum am sugerat încă din titlul acestei cronici, Mihai Neagu Basarab (aci semnează doar Mihai Neagu) se simte în largul lui mai ales în ce privește recenziile. Peste 500 de pagini (din cele aproape 1.000, cât numără întregul volum în format academic) adună impresiile, aprecierile și judecățile acestuia.

Fără îndoială, avem a face cu o performanță în domeniu și cel puțin în critica literară de azi nu-i putem afla un termen de comparație. Atât ca volum cât și ca diversitate a lecturilor.

Dl. Mihai Neagu Basarab scrie cu egală plăcere, cu înțelegere și bune intuiții ale valorii și originalității cărților citite, despre volume de istorie, de istorie a culturii, de proză, de poezie, despre monografii, ca și despre publicații mai mult sau mai puțin cunoscute, din București și din alte orașe ale României.

Două mi se par a fi principalele merite ale d-lui Mihai Neagu: întâi răbdarea și seriozitatea lecturilor, apoi totala lipsă de prejudecăți privind un autor sau altul, o revistă sau alta.

Autorul nu face clasificări, nu minimalizează autori sau publicații și nu are nici pe departe intenția de a emite judecăți categorice, în bine sau în rău.

Privirea sa, a tot și a toate cuprinzătoare, pornește de la un adevăr ce ar trebui să guverneze orice act critic privind cultura română: Ceea ce vede lumina tiparului cu bună credință și cu iubire de patrie merită să fie cunoscut și salutat ca atare.

Dl. Mihai Neagu face, astfel, un act de cultură necesar și binevenit, mai ales în condițiile de azi, când institutele românești din țările în care acestea există strălucesc printr-o inacceptabilă lipsă de activitate.

Ceea ce în condiții normale ar fi trebuit/ar trebui să facă unele instituții ale statului, realizează, iată, acum un singur om.

Dacă toate documentele și cărțile recenzate au intrat în Biblioteca Română din Freiburg (și se presupune că au intrat de vreme ce dl. Mihai Neagu le-a putut studia pe-ndelete) înseamnă – fapt îmbucurător ! – că măcar în acea zonă a Europei demonstrăm că țara noastră a avut/are valori care îi atestă personalitatea pregnantă și inconfundabilă în plan european și universal.

Autorul acestor rânduri trăiește o bucurie aparte văzând că fostul lui coleg de generație a devenit promotorul unor nobile misiuni. Misiuni pe care și le-a asumat și pe care le duce cu entuziasm și convingere la bun sfârșit.

Am citit despre...

Scriitori români, văzuți de mari graficieni ai lumii (XI)

Florentin POPESCU

„Voievod luminat, ambițios și blazat, om de lume și ascet de bibliotecă, intrigant și solitar, mânuitor de oameni și mizantrop, iubitor de Moldova lui după care tânjește și aventurier, cântăreț în tambură, țarigrădean, academician berlinez, prinț rus, cronicar român, cunoscător al tuturor plăcerilor pe care le poate da lumea, Dimitrie Cantemir este un Lorenzo de medici al nostru.”.

Acest foarte exact și concis portret pe care îl face G. Călinescu uneia dintre cele mai strălucite figuri ale istoriei și culturii noastre, aproape că ne scutește de orice alt comentariu.

Coincidența face ca exact în acest an, la 26 octombrie să se împlinească numai puțin de patru sute și cincizeci de ani de la nașterea lui Dimitrie Cantemir, istoric, cărturar și prozator, care a marcat cu personalitatea sa sfârșitul secolului al șaptesprezecelea și începutul celui următor.

Deși a trăit cea mai mare parte a scurtei lui vieți, de numai patruzeci de ani, mai mult în străinătate (la Constantinopol, iar mai târziu în Rusia) Dimitrie Cantemir, cunoscător al mai multor limbi (între care și unele orientale), deținător al multor cunoștințe din toate domeniile, s-a dovedit a fi un bun patriot – dovadă, între multe altele, lucrarea sa intitulată *Hronicul vechimii a româno-moldo-vlahilor*, pe care a publicat-o după ce mai înainte tipărise *Divanul sau Gâlciava înțeleptului cu lumea sau Giudețul sufletului cu trupul* (1698) și *Istoria ieroglifică* (1705), considerată a fi primul roman al literaturii noastre.

De altfel, cum bine și exact remarca și Dan Horia Mazilu: „Toate scrierile de istorie românească ale lui Cantemir atestă existența intenției de a da o descriere corectă, ghidată de o atitudine modernă, a trecutului poporului său, pe care marele învățat îl socotește urmaș și moștenitor al marilor civilizații antice europene, asumându-și-l și interpretându-l într-o firească integrare în cursul universal al evenimentelor”.

Fiind așadar, o figură celebră în Europa și nu numai, Dimitrie Cantemir a atras în mod deosebit și atenția a numeroși graficieni de pe mapamond. În albumul său dl. Nicolae Ioniță reține numele și lucrările a numai puțin de treizeci de artiști care au fost atrași de chipul cărturarului: Adrian Palmas, David Pugliese, Mariano Kresler (Argentina) Amorim de Sousa, Etichi, Erico Ayres, Jottas, Sergio Raul Morettini, Alexander Moreira (Brazilia), Fleming Aabech, Per Eckart Hansen (Danemarca), Bogar Chancay (Ecuador), Hasan Said (Egipt), Ralf Conrad (Germania), Valentin Georgiev (Bulgaria), Dai Pei Cheng (China), Cesar Ibarra Zuniga, Jose Ricardo Rojas, Ricardo Contreras, Camilo Triana (Columbia), Nicolas Koundouras Marseille (Grecia), V. Jeevantha (India), Amir Soghrati (Iran), Jorge Bernard (Irlanda), Carlo Squillante (Italia), Neil Kempsell (Marea Britanie), Mahomed Alafia, Ricardo Camacho (Mexic), Nicolaj Kapusta (Ucraina), Imre Gaspar (Ungaria).

Cum scriam și în unele episoade anterioare, atunci când se hotărăsc să realizeze un portret, graficienii caută întâi și-ntâi, un element, o trăsătură, ceva care individualizează personajul respectiv.

În cazul cărturarului nostru era și firesc ca el să-l impresioneze pe orice grafician prin pletele leonine, răsfrânte pe umeri și pe spate, apoi printr-un anume fel de a privi: pătrunzător, stăpân pe sine, cu o anume superioritate sugerată și de figura sobră și hotărâtă, ca și cum ar vrea să se situeze, statuar, în chiar istoria neamului său.

Aceste particularități sunt foarte bine puse în valoare de Mariano Kresler (Argentina), de Ricardo Camacho (Mexic) și de Nicolaj Kapusta (Ucraina), pe când Imre Gaspar (Ungaria) și Fleming Aabech (Danemarca) pun accentul pe virtuțile cărturarului. Cel dintâi înscrie fața scriitorului într-un sugerat glob pământesc, iar cel de al doilea îl vede privind printr-o lunetă cu deschidere largă, atât de largă încât să se poată vedea conturul unor continente.

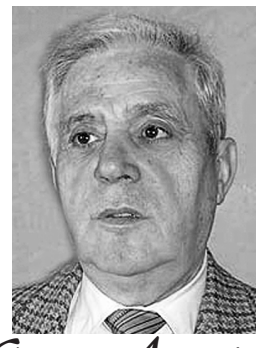
O altă virtute a personajului – puterea, este surprinsă de Mariano Kresler (Argentina), Jottas (Brazilia), Hasan Said (Egipt) și alții prin brațul ridicat strângând sceptrul puterii sau – de ce nu ? – sulul unui manuscris.

Dintr-un alt unghi Amorim (Brazilia) îl vede pe Cantemir cu capul acoperit de manuscrise, iar Nicolas Koundouras Marseille (Grecia) îi vede capul sprijinit pe un instrument popular (pare-se o cobză sau o chitară).

Dimitrie Cantemir văzut de Jorge Bernard (Irlanda)

Insetați de mărire, de putere, de glorie

George Apostoiu

Turbionul unui nou ciclu istoric surprinde Europa lipsită de energie și fără soluții în fața aventurilor belicoase. Pentru marile puteri, obsedate de stăpânirea lumii, pacea nu are preț. Puținele răgazuri de liniște se încheie cu războaie blestemate.

Cum de s-a ajuns la conflict între două state care până mai ieri au fost stâlpii comunismului în jumătate de Europă ? Ucraina este stat succesor al Imperiului sovietic. Ucrainenii și rușii, slavi de aceeași cultură, sunt botezați în aceeași ideologie politică. Pofta de mărire când îi unește, când îi învrăjbește.

Cu trei decenii în urmă, când Războiul Rece părea că-și dă duhul, a fost lansată teza potrivit căreia conturile dintre marile puteri sunt încheiate, că Rusia a pierdut bătălia, că șansele păcii pe continent sunt garantate. Iluzie ! Dezmembrarea Iugoslaviei s-a făcut prin război, iar jarul acestuia încă mai fumegă în Kosovo.

Cauzele dezmembrării Iugoslaviei, stat aflat total în grațiile Occidentului în vremea comunismului, au fost puse pe seama naționalismului sârb. Cu ce era mai de condamnat acest naționalism decât cel al slovenilor sau croaților ? Dispariția Iugoslaviei trebuie căutată în politica puterilor europene de a nu mai agrea existența statelor mijlocii pe continent. Trei țări avuseseră noroc să-și unească popoarele risipite prin imperii: Iugoslavia, Polonia și România. Polonia a fost salvată de rolul cardinalului polonez Karol Józef Wojtila, ajuns Papă, jucat în prăbușirea regimurilor comuniste din Europa de Est. România a scăpat din capcana întinsă în martie 1990, la Târgu Mureș, prin anihilarea la timp a tentativei extremiștilor manipulați din afară pentru desprinderea Transilvaniei. Iugoslaviei nu i s-a lăsat nici o șansă.

Este războiul numai produsul disputelor etnice sau naționaliste ? Reconcilierea franco-britanică din vremea reginei Victoriei și franco-germană de după război ne spune că nu. Coexistența walono-flamandă într-un stat unitar, de asemenea. Naționalismul și naționalismele invocate cu gălăgie asurzitoare după căderea regimurilor comuniste au potențial de risc dacă sunt folosite în jocuri murdare de putere. Sau devin pretexte pentru diluarea sau escamotarea adevăratelor cauze ale conflictelor și ale războaielor. Pericolul extern a fost și va fi întotdeauna rațiunea și cauza unei politici naționale, nu invers. Această logică funcționează doar parțial în cazul Ucrainei invadate de Rusia. Ucraina este o miză a uriașelor forțe și ambiții consumate de marile puteri pentru o nouă ordine mondială.

Europa, continentul pe care s-a născut democrația, a fost teatrul a două războaie mondiale. Încercări de a fi create mecanisme de salvgardare a păcii au existat. După Primul Război Mondial a fost creată Societatea Națiunilor, instanță care a contribuit la adoptarea de norme și principii pe care să fie așezate relațiile dintre state. La 2 octombrie 1924, Adunarea generală a Societății a adoptat Protocolul de la Geneva prin care „războiul agresiv este o crimă internațională” și cere ca diferendele dintre state să fie rezolvate pe cale pașnică, prin negocieri. La 24 septembrie 1927 aceeași Adunare, printr-o nouă declarație, reafirmă că „orice război agresiv este și rămâne interzis”. Două decenii mai târziu, după cealaltă mare conflagrație, Organizația Națiunilor Unite, continuatoarea Societății Națiunilor, și-a creat un mecanism responsabil pentru soarta păcii, Consiliul de Securitate. Câte războaie au fost declanșate în lume în cei 75 de ani de existență ai acestui mecanism ? Când membrii permanenți, Statele Unite, Rusia, Marea Britanie, Franța și China sunt interesați într-un conflict, cu puterea pe le-o asigură dreptul de veto, blochează orice soluție constructivă. O mare șansă pentru pacea Europei a reprezentat-o Conferința pentru securitate și cooperare în Europa care a adoptat, în 1975, Actul final de la Helsinki în care lumea își punea multe speranțe. Respectarea acestui document istoric a durat doar 15 ani, până la prăbușirea regimurilor comuniste în Estul Europei. Pacea westfaliană, încheiată în 1648, durase un secol și jumătate !

Care să fie cauzele noilor turbulențe din Europa ?

Titulescu se întreba în 1930: „Ce este pacea ? Este un cuvânt ? În asemenea caz asistăm la triumful păcii, căci niciodată nu s-a vorbit așa de mult de pace ca de la Marele Război încoace… Este însă pacea, mai presus de toate, o stare de spirit ? În asemenea caz trebuie să recunoaștem în deplină sinceritate că spiritul pacific n-a înaintat cu același pas accelerat ca organizarea legală a păcii; ba trebuie chiar să recunoaștem că de câtva timp asistăm la un regres al spiritului pacific. Ei bine, dacă pacea, văzută prin prisma eternității, este și nu poate fi altceva decât o stare de spirit, ea este azi, pe tărâmul realizărilor practice, în același timp toate cele trei lucruri de care am vorbit. Într-adevăr, pacea este azi o stare de spirit ca scop, o organizare legală ca instrument și un strigăt al inimii, adică o expresie prin cuvânt, ca mijloc de a împlânta în conștiința universală imperioasele ei comandamente”.

Am insistat pentru sintetizarea acestei doctrine formulată de Titulescu pentru că, pornind de la ea, putem înțelege cauzele războiului dus de Rusia în Ucraina. Cel puțin o parte dintre acestea: lipsa de înțelegere între marile puteri, deteriorarea unității europene și nefasta criză economică. Titulescu credea în „organizarea păcii” și recomanda adoptarea de măsuri pentru „spiritualizarea frontierelor”. Robert Schuman, unul dintre părinții fondatori ai Europei unite, considera, la rândul lui, că fărâmițarea Europei este una dintre cauzele conflictelor și atrăgea atenția asupra rostului frontierelor naționale: „Să nu fim nedrepți față de aceste venerabile frontiere; ele nu sunt degeaba în această stare a lucrurilor”. Cu alte cuvinte: respectați frontierele ! Statele tinere și-au câștigat dreptul la existență proprie în războaie sângeroase. Nu le aruncați din nou în focul disputelor marilor puteri întotdeauna angajate în conflicte și războaie. „Frontierele politice, consideră Schuman, sunt create în condițiile evoluțiilor istorice și etnice respectabile, printr-un lung efort de unificare națională; să nu ne gândim să le înlăturăm. În alte epoci, erau deplasate prin cuceriri violente sau prin mariaje fructuoase”. Plecând de la acest sfat, putem să ne întrebăm cum au fost trasate frontierele între Rusia și Ucraina ? Prin cuceriri sau prin mariaje politice ?

Este posibil ca o confruntare între Occident, pe de o parte și Rusia și China pe de alta, să nu fie doar o ipoteză. Lumea a fost în atâtea rânduri împărțită și reîmpărțită ! Ucraina oferă o platformă nouă pentru conflicte. Intenția ucrainenilor de a transforma războiul într-un alibi pentru ieșirea de sub dominația Moscovei se bucură de sprijinul Occidentului. Sacrificiul pentru victorie, după multele investiții – se dă de înțeles mai nou – aparține ucrainenilor. Henry Kissinger, secretar de stat și consilier pe probleme de securitate națională în Administrațiile Nixon și Ford, a avansat o soluție pentru sfârșitul războiului din Ucraina: imediata încetarea a ostilităților, armistițiu, chiar cu prețul cedărilor de teritoriu. Pacea este mai de preț. Kissinger este diplomatul care a avut adesea soluții înțelepte, cazul războiului din Vietnam este o dovadă. Și, întotdeauna soluțiile au servit intereselor Statelor Unite. În soluția pe care a avansat-o, la respectabila lui vârstă de o sută de ani, marele diplomat rămâne consecvent crezului lui mai vechi: „Ceea ce *este* nou în legătură cu noua ordine internațională născândă este faptul că, pentru prima oară, Statele Unite nu pot nici să se retragă din lume, nici s-o domine. America nu-și poate schimba felul în care și-a perceput rolul pe parcursul întregii sale istorii și nici nu ar trebui să vrea asta. Când a pătruns în arena internațională, America era tânără și robustă și avea forța de a face lumea să se conformeze propriei sale viziuni asupra relațiilor internaționale”. El are dreptate: războiul Rusiei împotriva Ucrainei trebuie oprit. Numai că Europa nu este în măsură să susțină soluții de pace. Ironia lui Kissinger din 2005 privind slăbiciunile Uniunii Europene: „Europa ? Ce număr de telefon are ?” este încă îndreptățită. Statele membre ale Uniunii Europene nu au poziții comune în privința încheierii războiului. Henry Kissinger sugerează ca Rusia să facă primul pas și să stopeze „misiunea militară specială” și să-și retragă trupele din teritoriile pe care Ucraina le deținea înainte de 24 februarie 2022. Atenție: nu și din Crimeea ! Apoi, procesul de pace să permită legarea Ucrainei de NATO prin crearea unei noi structuri internaționale care va reglementa pe un plan general lărgit relațiile din Europa Centrală și de Est. Diplomație înțeleaptă, nimănui nu i se dă dreptate !

Războiul Rusiei împotriva Ucrainei era previzibil după declarația președintelui Vladimir Putin, din 2005, potrivit căreia prăbușirea Uniunii Sovietice a fost „cea mai mare tragedie geopolitică a secolului al XX-lea”. Codul acestei declarații este ușor de descifrat. În mai multe rânduri, președintele rus a amintit că în Ucraina a apărut și crește un sentiment anti-rus. Ca stat, susține Putin, Ucraina a fost creat de Lenin. Să-l completăm: și consolidat de Stalin și Hrușciov prin asigurarea accesului ucrainenilor la Gurile Dunării. Ucraina nu este un stat nici etnic, nici politic gândit fără de păcate. Kremlinul a mizat pe devotamentul ucrainenilor. Eroare ! De la câștigarea independenței, în 1991, Ucraina s-a îndepărtat constant de Rusia chiar dacă este unul dintre fondatorii Comunității statelor independente, un fel de Uniune Sovietică slavă. Evoluție aflată în pas cu apetitul național al ucrainenilor mereu în creștere.

Războiul Rusiei în Ucraina pare văzut printr-un ochean întors. Tragedia ucraineană a fost posibilă datorită slăbiciunilor Europei. Mai întâi atunci când puterile europene au tras cortina de fier, la 5 martie 1946, după discursul lui Churchill de la Fulton. Atunci a fost consacrată marea abandonare a statelor din Europa de Est. Ulterior, Stalin a făcut ce-a vrut în jumătate din Europă. Orice abuz al dictatorului era criticat de Occident cu un sfert de glas. Așa se face că Ucraina politică, nu istorică, a ajuns la Dunăre. Că Polonia postbelică nu se mai află în vatra ei națională, că Italia a negociat frontiera cu Austria până în 1955, că Austria a pierdut ce câștigase Franz Iosif la balurile somptuoase pe care le-a dat timp de o jumătate de secol în palatele vieneze, că Luxemburgul, din Mic Ducat, a ajuns înjumătățit de Belgia și botezat Marele Ducat, că Ungaria plânge și azi după ceea n-a avut și că a ratat tentativa din 15 martie 1990. Și, desigur, că Franța și Marea Britanie își păstrează „teritoriile de peste mări” chiar și după decolonizare. Țarii roșii de la Moscova au asistat la acest spectacol satisfăcuți că nu li se cere socoteală pentru colonizarea ideologică a Europei de Est.

Cu ani în urmă, politologul american Robert Kaplan afirma în cartea *La puissance et la Faiblesse* (Ed. Plon, 2003) că „Europa poate să-și exercite influența în lume fără a recurge la forță pentru că dispune de o extraordinară capacitate de a negocia”. Ei bine, tocmai această capacitate și-a pierdut-o Europa atunci când ar fi fost mare nevoie de ea. Optimismul lui Kaplan a fost infirmat. Ar trebui să ne punem întrebarea din ce cauză Europa și-a pierdut forța de a impune pacea în propriul interes ? Un răspuns ar fi că a renunțat prea repede la Acordul de la Helsinki. Decalogul convenit în Actul final după mai bine de doi ani de negocieri între statele europene, plus Canada și Statele Unite, a fost îngropat prin ignorarea lui chiar de către cei care l-au semnat.

Să ne oprim și la poziția noastră față de războiul din Ucraina. Pentru aderarea la NATO, România a trebui să încheie tratate cu toți vecinii ca să nu aducă în Alianță diferende sau conflicte. Ultimul tratat a fost încheiat cu Ucraina, în 1997. Mandatul delegației negociatorilor români, stabilit încă din 1993 la Ministerul de Externe, prevedea ca în cazul tratatelor cu statele vecine să nu fie acceptate clauze politice în baza cărora să se considere închisă problema granițelor. Kievul a profitat de condiționarea aderării la NATO și a respins orice formulă de menționare a condițiilor istorice și politico-militare impuse de Kremlin la trasarea frontierelor de stat între România și Uniunea Sovietică. Intransigența negociatorilor ucraineni a fost de neimaginat, a mers până la condiționarea negocierilor de înlăturarea șefului delegației României, ambasadorul Aurel Preda-Mătăsaru, profesor universitar de drept internațional. Formularea articolului privind granițele a fost impusă de ucraineni și ea consfințește raptul istoric teritorial din 1812. În „Tratatul cu privire la relațiile de bună vecinătate și cooperare dintre România și Ucraina” la insistența ucrainenilor, românii au fost constrânși să accepte următorul articol privind frontierele de stat: „Părțile contractante, în concordanță cu principiile și normele dreptului internațional și cu principiile Actului final de la Helsinki, reafirmă că frontiera existentă între ele este inviolabilă și, de aceea, ele se vor abține, acum și în viitor, de la orice atentat împotriva acestei frontiere, precum și de la orice cerere sau acțiune îndreptată spre acapararea și uzurparea unei părți sau a întregului teritoriu al celeilalte părți contractante”.

Injustiția ar mai fi putut fi îndreptată dacă diplomația României ar fi vegheat la drepturile noastre istorice. Șansa se afla în articolul final prin care părțile convin asupra duratei de valabilitate a tratatului: zece ani. După care prelungirea lui se face prin tacită reconducțiune, din cinci în cinci ani, „dacă nici una dintre părțile contractante nu va încunoștința în scris… intenția de a-l denunța”. Timp de 25 de ani, în România s-au aflat la putere trei președinți, 25 de prim-miniștri și 19 miniștri de externe. Nici unul nu a denunțat acest tratat !

Românii au acordat ajutor umanitar și material ucrainenilor pentru a rezista împotriva agresorului rus. Firesc și uman ! Criticile aduse Tratatului româno-ucrainean semnat la 2 iulie 1997, la Constanța, de președintele Emil Constantinescu și președintele Leonid Kucima, fost membru al Partidului Comunist Ucrainean și al Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, au încetat total pe perioada războiului. Peste 400.000 de români trăiesc în Ucraina sub teroarea războiului.

Cum scriem și cum vom scrie istoria pentru generațiile viitoare ?

Nicolae Scurtu

ÎNCĂ O ȘTIRE DESPRE POETUL MIRCEA DEM. RĂDULESCU

Biografia și bibliografia poetului, dramaturgului, publicistului și memorialistului Mircea Dem. Rădulescu (n. 29 iulie 1889, Giurgiu, Vlașca – m. 6 iunie 1946, București) sunt insuficient cunoscute cercetătorilor și istoricilor literari întrucât trebuie să precizez că din opera sa, publicată și inedită, s-au întreprins puține restituiri.

Istoriile și dicționarele literare apărute în ultima jumătate de secol, în care este inclus, sunt lacunare, conțin erori și, în general, sunt expeditive.

În cartea[1] publicistului Mihai Hottineanu, recitită de curând,

Mircea Rădulescu
Scriitor.

am găsit un elocvent microportret al scriitorului giurgiuvean, în care i se relevă valențele literare și verbul poetic dinamizator.

Se impune să menționez, cum am și mai făcut-o în paginile prestigioasei reviste *Sud*, că primul volum de poezii al lui Mircea Dem. Rădulescu a fost însoțit de o elegantă și convingătoare prefață semnată de Barbu Delavrancea.

Opera literară a lui Mircea Dem. Rădulescu necesită o amplă *restituire,* o exigentă *privire critică* și, firește, *o situare corectă* în evoluția literară interbelică.

Opiniile lui Mihail Hottineanu, deloc conjuncturale, merită a fi reținute și integrate *biobibliografiei* lui Mircea Dem. Rădulescu, scriitor uitat de confrați și de lumea culturală.

*

Mircea Rădulescu

Mircea Rădulescu, autorul numeroaselor piese care au însemnat fiecare câte un succes strălucit al Teatrului Național, a pus în versurile sale sonoritatea bronzului și lucirea nestematelor.

De la poeziile cu ritm larg din *Leii de piatră* trecând la sufletul cadențat al uzinelor, Mircea Rădulescu a întors ochii spre epocile trecute, în care problemele morale nășteau conflicte patetice, *Serenada din trecut* și *Bizanț*, au pus pe scena teatrului două episoade de adâncă umanitate în decorul fastuos al unor momente cruțate de vulgaritatea prezentului.

Poezia lui Mircea Rădulescu constituie adevărate pagini de antologie și într-adevăr nu lipsește din nici o antologie.

* Printre scriitorii evocați, aici, amintim pe Octavian Goga, Mihail Sadoveanu, Al. Hodoș, D. Ciurezu, Vintilă Rusu-Șirianu, Al. O. Teodoreanu, Mihail G. Vlădescu și Anton Bordescu, directorul ziarului *Îndreptarea.*

I.A. BASSARABESCU ȘI ACADEMIA ROMÂNĂ. CONSIDERAȚII EDIFICATOARE

Biografia prozatorului, publicistului, traducătorului și profesorului I.A. Bassarabescu (n. 17 decembrie 1870, Giurgiu – m. 29 martie 1952, București) impresionează, peste ani, prin temeinicia și profunzimea lucrurilor întreprinse cu atâta pasiune și determinare.

Dascăl de elită la Liceul „Petru și Pavel" din Ploiești a inițiat și format numeroase generații de discipoli, care i-au urmat cu

fidelitate sfaturile, îndemnurile și dorința de a se instrui cu rigoare în mod consecvent.

În calitate de membru al Academiei Române a susținut comunicări, conferințe, prelegeri și, de asemenea, a elaborat câteva rapoarte de premiere ale unor cărți aparținând colegilor săi.

Unul dintre ele este cel pe care îl transcriu aici și se referă la *Samarineanca* lui Edmond Rostand, în excelenta traducere a poetului, eseistului și cărturarului I.Gr. Perițeanu, el însuși autor al unor cărți scrise în limba lui Voltaire.

I.A. Bassarabescu, cunoscător și traducător din literatura franceză, surprinde „sonoritatea și muzicalitatea" pe care le regăsește în traducerea colegului său.

Revelator este modul cum Isus înțelege să fie făcută rugăciunea și, mai ales, argumentele esențiale pentru ca această rugă să fie primită de Dumnezeu.

Raportul[2] s-a publicat în revista Academiei Române, iar cartea a fost recompensată cu premiul *Demostene Constantinide.*

*

Raportul d[omnu]lui I. A. Bassarabescu despre: *Edmond Rostand, Samarineanca.* Evanghelie în trei tablouri. Traducere de I. Gr. Perițeanu:

«Samarineanca», dramă religioasă a lui Edmond Rostand e transpusă în românește de d[omnu]l I. Gr. Perițeanu într-o limbă literară de un colorit și o muzicalitate la înălțimea originalului.

Pornind, probabil, dintr-o entuziastă admirație pentru marele maestru al versului francez, traducătorul n-a cruțat nici un sacrificiu de muncă, și având în sprijin talentul său de scriitor, a reușit să realizeze o tălmăcire fidelă a acestui impresionant imn de slăvire a lui Isus.

Avântul, care a însuflețit pe autor în redarea unor frumoase momente biblice, apare și în traducere cu un pronunțat caracter de originalitate; iar versul mânuit cu o artă reală, ne evocă tot parfumul mistic al bisericii noastre tradiționale cu plânsul bătrânesc al rugăciunilor și clopotelor ei tainice.

Păstrând peste tot eleganța formei din opera lui Rostand, d[omnu]l Perițeanu realizează în întregime ideea de a pune în evidență personalitatea Mântuitorului, atât de greu de întruchipat prin complexitatea și misticismul ei.

Din versurile de mai jos, putem vedea cu cât estetism și cu ce bogăție de limbaj d[omnu]l I. Gr. Perițeanu, luptând cu greutăți ce se ivesc la fiecare pas, știe să aleagă expresia firească, cu sonoritatea și armonia cuvenită.

Iată cum propovăduiește Isus felul în care creștinul e dator să-și facă rugăciunea:

ISUS

Adevărata rugă se-nalță în tăcere,
Cu ușile-ncuiate, în taina din unghere.
Acolo către Tatăl, plecat, și-adânc pătruns
De razele credinței, te rogi întru ascuns,
Și Tatăl tău, ce vede întru ascuns, îndată
Ți-o da, la arătare, răsplata meritată.
Amin zic vouă, iarăși, aminte să luați,
Nu faceți ca păgânii, atunci când vă rugați,
Să nu vă fie ruga, o lungă-nșiruire
De vorbe reci și goale, grăite în neștire;
Că astfel li se pare acelor rătăciți,
Că întru vorbă multă mai bine s-auziți !
Deci să n-aveți cu dânșii nicicând asemănare;
Că știe Tatăl vostru ce-i cereți fiecare,
De ce-a veți trebuință, sau ce v-a ispitit,
Și gândul vi-l ascultă când încă n-ați grăit;

(Vorbind, cu mâna-i, care apasă ușor pe umărul Fotinei, o face să-ngenuche)

Da, de prin orice locuri ați fi, s-aveți știință,
Că ruga doar în taină vă este cu putință
Sionul sau Sichemul, oricare din zidiri,
Să nu găsească-n rugă prilej de tânguiri;
În van cu-a voastră frunte ați tot izbi pământul,
N-o să vă fie astfel mai ascultat cuvântul;
Nici dacă v-ați întoarce, gândind la Eloim,
Spre muntele acesta, sau spre Ierusalim;
Căci Tatăl e-n tot locul, e slava și lumina,
Deci, vă rugați cu toții, cum s-o ruga Fotina.

FOTINA

Să-nchideți ochii voștri, ca-n noapte să plutiți,
În clipa când lumina și mila-i o doriți;
Apoi încet, lăuntric aproape, dar fierbinte,
Să-naripați aceste cucernice cuvinte:
Tatăl nostru carele în ceruri ești,
Care din nimica făurești o lume,
Sfințească-se al tău nume;
Tată atotputernic, care-n noi privești.
Vie
A ta împărăție,
Și de-a pururi fie
Plinit al tău cuvânt,
Precum în cer și pe pământ;
Pâinea noastră, Tată bun, cea spre ființă,
Dăne-o zi cu zi;
De greșim ne iartă, și ne-om da silință,
Cu greșiții noștri iertători a fi.
Nu lăsa făptura noastră cea smerită.
Dusă în ispită;
De ne-atinge duhul cel viclean, hain,
Tu ne izbăvește, dă-ne curăția,
Căci în veci puterea, slava, [î]mpărăția,
E a ta

MULȚIMEA

Amin;

«Samarineanca» poate fi jucată pe scena teatrului nostru cu același succes pe care l-a avut originalul pe scena teatrului francez. Spiritul religios creștin a găsit în această traducere versul limpede și evocator care să-l așeze în adevărata lui lumină.

Sunt de părere a se acorda d[omnu]lui I. Gr. Perițeanu, premiul Demostene Constantinide, la care concurează.

(continuare în pag. 11)

(urmare din pagina 10)

ION PERETZ ȘI CONTEMPORANII SĂI

Biografia și bibliografia dramaturgului, publicistului, polemistului și traducătorului Ion Peretz (n. 20 aprilie 1876, Giurgiu – m. 18 februarie 1935, București) sunt, așa cum figurează în unele dicționare și istorii literare, incomplete, denaturate și, evident, cu erori din cele mai inacceptabile.

Lipsesc datele esențiale și evenimentele care au marcat existența unui scriitor inițiat și format la școala marilor valori estetice ale literaturii franceze, italiene și engleze din care a și tradus unele cărți fundamentale.

În ipostaza de dramaturg și-a impus, întotdeauna, punctul său

Ion Peretz

de vedere, argumentat și obiectiv, care a generat polemici și stări tensionate unor directori ai Teatrului Național din București, precum Liviu Rebreanu, Corneliu Moldovanu și alții.

Revelatoare sunt și cele două epistole, necunoscute până acum, pe care Ion Peretz le trimite lui Corneliu Moldovanu (1883-1952) și Alexandru Teodor Maria Stamatiad (1885-1956), în care ne înfățișează tribulațiile piesei de teatru *Prăbușirea*, un raport al lui Victor Bumbești privitor la o piesă de teatru a lui Calderon de la Barca și dacă a primit aprobarea de a traduce *Furtuna* lui Shakespeare, iar, în cealaltă adresată lui Al. Stamatiad, intervine ca fiica sa, Erastia Peretz să fie admisă în Societatea Scriitorilor Români.

Recitite, astăzi, aceste epistole, deloc convenționale, completează imaginea unui scriitor care dorește să-i fie recunoscută și apreciată, așa cum merită, opera și activitatea sa literară.

Prezența în cele mai importante publicații literare și social-politice din București, Cluj, Iași, Chișinău și din alte centre culturale demonstrează, peste timp, că Ion Peretz s-a impus definitiv în literatura națională.

Un moment asupra căruia se cuvine să revenim îl reprezintă colaborarea ideală între cei *doi sudiști* – Mihail Dragomirescu și Ion Peretz, care a fost publicat și receptat critic în revistele profesorului de estetică literară.

*

Cluj, 3 iunie 1925
Hotel Astoria

Scumpe domnule Moldovanu,

Nu mi-ai făcut cinstea să-mi fixezi, cum îmi făgăduiseși, o zi pentru lectura piesei mele *Prăbușirea*[3] și, astfel, a rămas necitită.

Eu revin acum la București tocmai la 15 iunie și stau numai până la 19 iunie. Îmi permit să te rog să-mi fixezi o zi din acelea pentru citire și dacă va fi acceptată de *Comitete*[4], să consideri prezentarea ei din mai, iar nu din iunie, adică de când ți-am vorbit întâi.

Știu că le reprezinți în ordinea înscrierii și văd că se anunță o pletoră de piese, care toate vor avea, deci, prioritate asupra piesei mele, ea fiind primită mai [î]nainte.

Aștept un răspuns de la d[umnea]ta. Și cu această ocazie te mai rog să-mi răspunzi, dacă ți-o făcut vreun raport Bumbești[5] asupra prelucrării complete a piesei *La vida es sueño* a lui Calderon[6] și dacă ai hotărât asupra lui sau nu și să te mai întreb, dacă cererea mea de a traduce *The Tempest*[7] a lui Shakespeare a fost aprobată de d[umnea]ta.

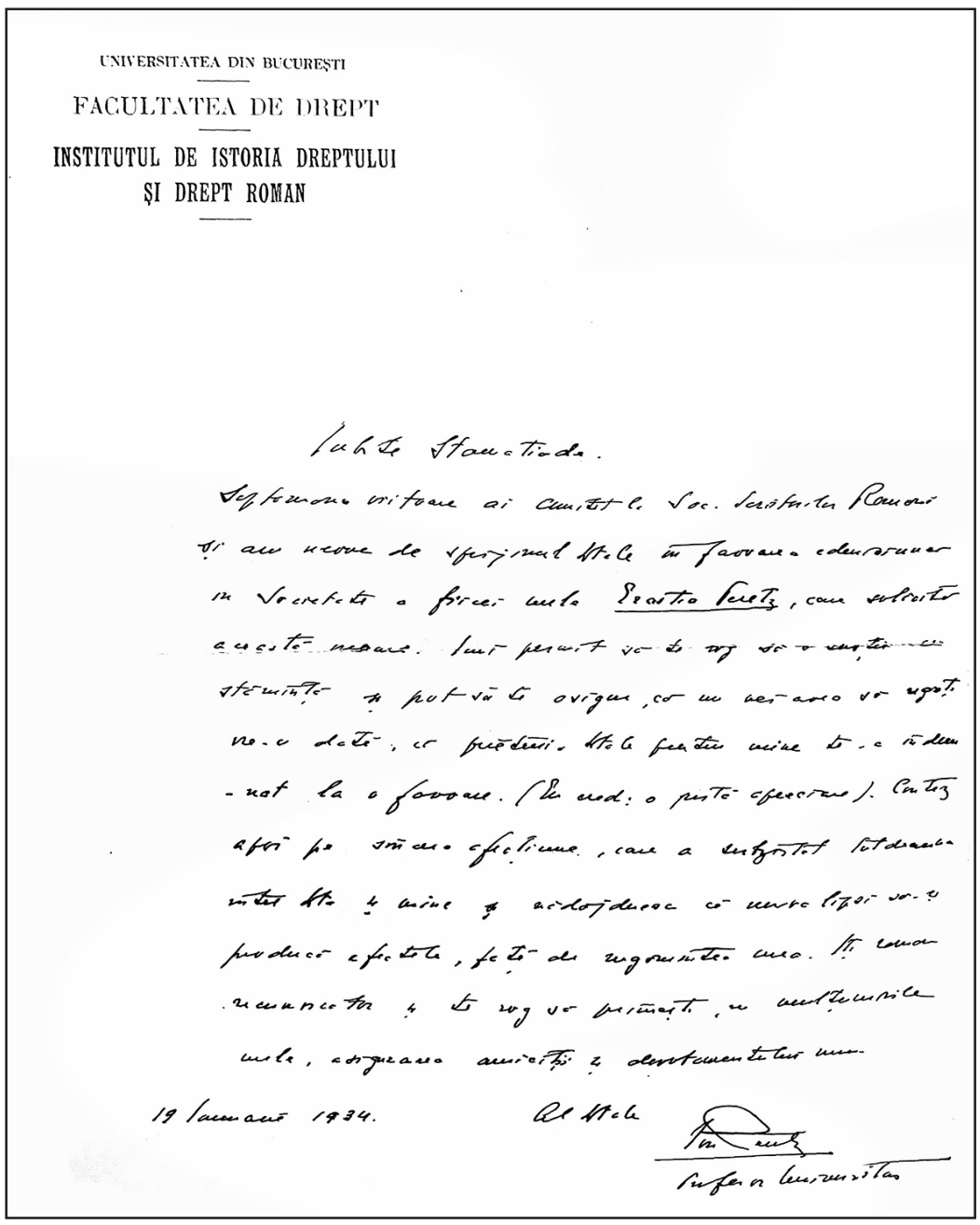
E o muncă grea și trebuie să fiu prevenit din vreme, dacă sub direcția d[umi]tale, nu voi fi, deși cunoscând 17 limbi, exclus din rândurile traducătorilor ca sub ceilalți predecesori ai d[umi]tale.

Primește, te rog, scumpe domnule Moldovanu, asigurarea deosebitei mele stime și simpatii.

Ion Peretz
Profesor universitar

*

Universitatea din București
Facultatea de Drept
Institutul de Istoria Dreptului și Drept Roman
[București], 19 ianuarie 1934

UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI
FACULTATEA DE DREPT
INSTITUTUL DE ISTORIA DREPTULUI
ȘI DREPT ROMAN

Iubite Stamatiade,

Săptămâna viitoare ai *Comitet* la Soc[ietatea] Scriitorilor Români și am nevoie de sprijinul d[umi]tale în favoarea admisiunei în Societate a fiicei mele *Erastia Peretz*[8], care solicită această onoare.

Îmi permit să te rog să o susții cu stăruință și pot să te asigur, că nu vei avea să regreți vreodată, că prietenii d[umi]tale pentru mine te-au îndemnat la o favoare. (Eu cred: o justă apreciere).

Contez, apoi pe sincera afecțiune, care a subzistat totdeauna între d[umnea]ta și mine și nădăjduiesc că nu va lipsi să-și producă efectele față de rugămintea mea.

Îți rămân recunoscător și te rog să primești, cu mulțumirile mele, asigurarea amiciției și devotamentului meu.

Al d[umi]tale,
Ion Peretz

Ion Peretz - scrisoare

Iubite Stamatiade.

Săptămâna viitoare ai *Comitet* la Soc. Scriitorilor Români și am nevoie de sprijinul tău în favoarea admisiunei în Societate a fiicei mele Erastia Peretz, care solicită această onoare. Îmi permit să te rog să o susții cu stăruință și pot să te asigur, că nu vei avea să regreți vreodată, că prietenii d[umi]tale pentru mine te-au îndemnat la o favoare. (Eu cred: o justă apreciere). Contez apoi pe sincera afecțiune, care a subzistat totdeauna între tine și mine și nădăjduiesc că nu va lipsi să-și producă efectele, față de rugămintea mea. Îți rămân recunoscător și te rog să primești, cu mulțumirile mele, asigurarea amiciției și devotamentului meu.

19 ianuarie 1934. Al tău

Ion Peretz
Profesor universitar

[Domnului Alexandru Stamatiad, profesor, membru al Societății Scriitorilor Români; Expeditor – Ion Peretz, profesor universitar, București, Șoseaua Bonaparte, nr. 50, sector III].

Notă: Originalele celor două epistole necunoscute se află la Biblioteca Academiei Române. Cotele S 9/CCI și S 39/DXIX.

---

[1] Mihail Hotineanu, *Scriitorii* și *Partidul Poporului – Mircea Rădulescu* în *Un partid și un om*, Craiova, Scrisul Românesc S.A., [1920], p. 110 + 1 *foto bust Mircea Rădulescu.*
[2] I.A. Bassarabescu, Raport despre *Edmond Rostand*, *Samarineanca. Evanghelie în trei tablouri. Traducere de I.Gr. Periețeanu* în *Analele Academiei. Tomul XLIX. Ședințe 1928-1929,* București, „Monitorul Oficial", 1930, p. 241-243. (*Ședința de la 31 mai 1929*).
[3] Ion Peretz, *Prăbușirea* s-a reprezentat, în stagiunea 1925-1926, pe scenele Teatrului Național din Iași și Cluj. La București nu a fost posibil.
[4] Comitetul de lectură al Teatrului Național unde se citeau piesele de teatru ce urmau să fie reprezentate.
[5] Victor Bumbești (1898-1958) un apreciat regizor din perioada interbelică. A făcut strălucite studii la Paris cu Firmin Gémier. A înființat *Teatrul sătesc.*
[6] Calderon de la Barca, *La vida es sueño. Viața este vis* nu a fost, încă, identificată până acum.
[7] Shakespeare, *The Tempest*. *Furtuna*. A fost tradusă. Nu s-a reprezentat în traducerea lui Ion Peretz.
[8] Erastia Peretz (n. 24 ianuarie 1914, Iași – m. 1999, Richelieu, Canada), poetă, prozatoare, publicistă și traducătoare. În momentul solicitării de a fi primită în Societatea Scriitorilor Români avea două cărți – *Îmi placi... Frescă de moravuri contemporane* (1933), *Ceai dansant* (1934) și o bogată activitate publicistică. Era bine cunoscută în lumea culturală și literară din acea epocă.

Ioana-Ruxandra Fruntelată

ETNO-LOG

Iordan Datcu – stejarul etnologiei românești

Zilele trecute, am primit de la domnul Iordan Datcu a doua ediție, revăzută și adăugită, a monografiei sale dedicate marelui cărturar Ovidiu Bârlea și apărute prima dată în anul 2013. Noua ediție a volumului scris de Iordan Datcu, *Ovidiu Bârlea, etnolog și prozator* (RCR Editorial, București, 2023) revine, cu argumente suplimentare, asupra valorii excepționale a moștenirii științifice lăsate de ilustrul savant născut în 1917, în satul „moțesc" Bârlești, într-o familie de „țărani luminați": „O carte despre viața și opera lui Ovidiu Bârlea este nu doar perfect îndreptățită, ci și o datorie, pentru că a creat o operă de factură hasediană care a făcut epocă, vreo câteva lucrări ale sale stând cu cinste alături de altele similare din folcloristica europeană, pentru că a publicat o impunătoare *Antologie a prozei populare epice* (I-III, 1966), căreia avea să-i adauge o *Mică enciclopedie a poveștilor românești* (1976), lucrări care fac din autorul lor specialistul numărul unu în domeniu, o *Istorie a folcloristicii românești* (1974), neîntrecută până acum, o *Poetică folclorică* (1979), în care a opinat că poeticile clasice «măresc opacitatea față de specificul folcloric cu cât sunt urmate cu mai multă fidelitate», apoi o sinteză despre *Folclorul românesc* (I-II, 1981-1983), în fine un *Eseu despre dansul popular românesc* (1982). [...] A dus la bun sfârșit și a tipărit, în 1971, două fundamentale instrumente de lucru: lucrarea lui Ion Mușlea, *Tipologia folclorului din răspunsurile la chestionarele lui B.P. Hasdeu* și aceea a lui D. Caracostea, *Problemele tipologiei folclorice*, punându-și, în mod legitim, numele alături de acela al celor doi [...]" (Iordan Datcu, *Ovidiu Bârlea, etnolog și prozator*, *op cit.*, p. 5-7).

Iordan Datcu în perioada Editurii pentru Literatură (sursa: vol. *Sub semnul Minervei*)

Monografia dedicată lui Ovidiu Bârlea se adaugă celor trei volume de studii din periodice (Ovidiu Bârlea, *Studii de etnologie,* ediție îngrijită și studiu introductiv de Iordan Datcu, RCR Editorial, București, 2016) și altor numeroase ediții, monografii, cărți despre receptarea critică a operelor și personalităților canonice ale etnologiei românești prin care se aprofundează viziunea lui Iordan Datcu asupra domeniului, viziune pe care majoritatea celor interesați o cunoaștem din atât de utilizatul *Dicționar al etnologilor români* (Iordan Datcu, *Dicționarul etnologilor români. Autori. Publicații periodice. Instituții. Mari colecții. Bibliografii. Cronologie*, Ediția a III-a, revăzută și mult adăugită, Editura SAECULUM I.O., București, 2006).

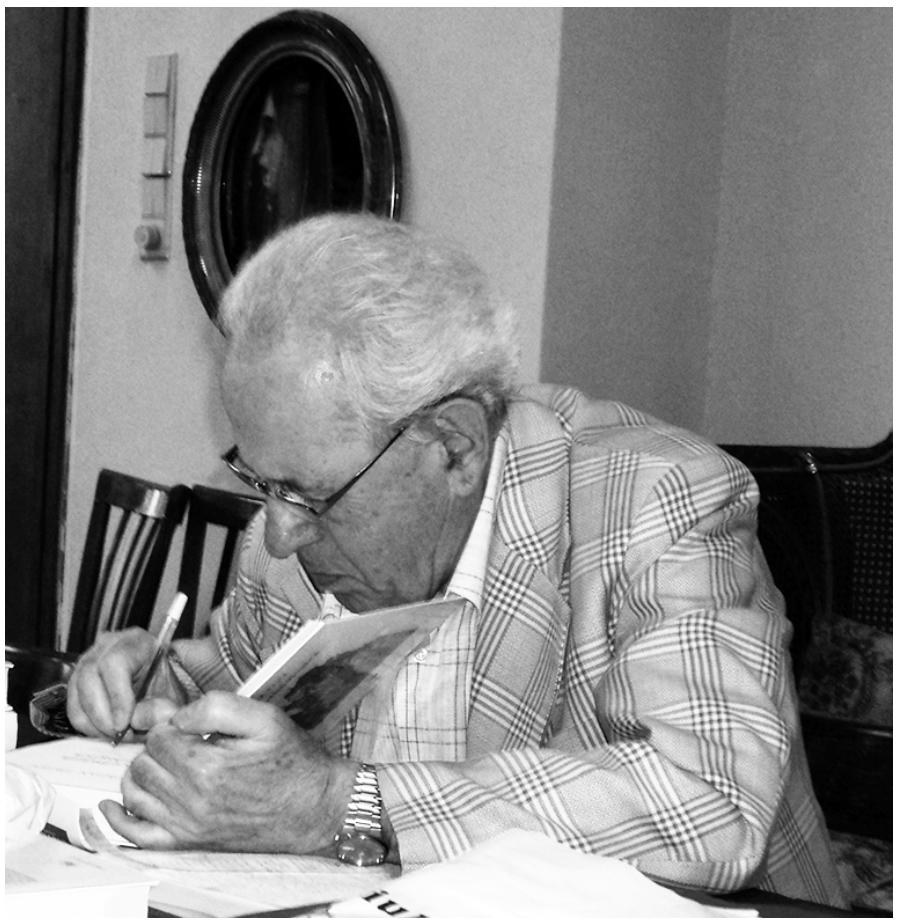
Deschidem *Dicționarul etnologilor români* la paginile 299-302 și recitim articolul scris de profesorul Nicolae Constantinescu despre autorul dicționarului. Născut pe 10 iunie 1933 în comuna Băcălești, jud. Teleorman, Iordan Datcu sărbătorește în 2023 nouă decenii de la naștere și șase decenii de când a intrat ca redactor la Editura pentru Literatură, după absolvirea Facultății de Filologie a Universității din București și după ce lucrase șase ani ca profesor de limba și literatura română „la țară", în satul Crângeni, vecin cu Băcălești și apoi chiar în localitatea natală. Anii de ucenicie și de profesionalizare ai lui Iordan Datcu au fost ani de muncă îndârjită, dar nu înverșunată, ci plină de iubire pentru „ogorul" culturii populare tradiționale și pentru cei ce au trudit pe acesta înaintea lui. Și-a transformat programatic zilele vieții în cărți de referință, în documente edificatoare pentru identitatea românească și valoarea civilizației țărănești:

„Fiecare dintre volumele editate de Iordan Datcu se remarcă prin ținuta științifică impecabilă, prin profesionalismul desăvârșit. Editorul nu se limitează la restituirea cu maximă fidelitate a textului, ci lucrează cu o extraordinară acribie filologică la îmbunătățirea acestuia, verifică până în cele mai mici amănunte sursele, bibliografia, identifică – atunci când este cazul – locul de proveniență al textelor, reverifică erorile de tipar sau de transcriere, restabilește paternitatea unor autori, împlinește dezideratele altora, reordonează după criterii actuale materiale culese cu zeci de ani în urmă, devenind adesea co-autor al colecțiilor sau studiilor publicate" (Nicolae Constantinescu, art. „Iordan Datcu" în *Dicționarul etnologilor români...*, *op. cit.*, p. 300).

În etnologie, editarea de texte implică nu numai competență filologică desăvârșită, ci și cunoașterea legilor nescrise ale oralității, a contextelor de manifestare a creațiilor populare, a sensurilor și funcțiilor folclorului. Din această perspectivă, opera lui Iordan Datcu are trei componente pe care nu le putem ierarhiza și nici separa una de cealaltă: 1) completarea corpusului folclorului românesc prin restituirea celor mai vechi texte culese începând de la finalul sec. al XIX-lea, dar și a textelor din colecții inedite; 2) construirea istoriei etnologiei românești prin alcătuirea unui dicționar dedicat și a unei serii de monografii, precum și a unor cărți dedicate receptării critice a autorilor exemplari, dar și prin editarea sistematică a unor volume de studii ce întregesc cunoașterea operelor majore ale domeniului din tot spațiul românesc, inclusiv din afara actualelor hotare statale și din diaspora; 3) exegeza folcloristică și etnologică, reliefată în special de cercetarea eposului oral versificat (*v.* în acest sens volumele dedicate tipului „Toma Alimoș"), dar și de multe valoroase contribuții privind narativitatea, ritualurile tradiționale, specificul cultural zonal ș.a.

Fără îndoială, Iordan Datcu este un cercetător de vocație și deși singular prin uriașa putere de muncă și orizontul de cunoaștere pe care-l stăpânește, ne apare ca un adevărat maestru, pentru că e mereu dispus să le dăruiască, nobil, celor ce-l caută, roadele muncii domniei sale.

Domnul Datcu își poartă în cărțile sale, cu maiestuozitatea unui arbore ce s-a îmbogățit și s-a întărit cu trecerea anilor, atât senectutea, cât și tinerețea. Ne

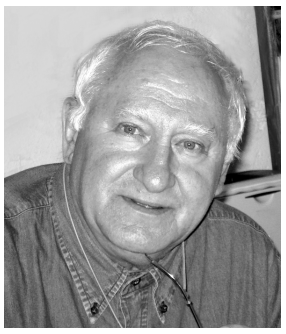
Iordan Datcu la Casa Academiei semnând autografe pe cărți dăruite masteranzilor Facultății de Litere (Universitatea din București), în anul 2014 (Foto: Ioana Fruntelată)

întoarcem la tinerețe, în toamna anului 1963, când, prin intermediul fostului coleg de facultate Ioan Șerb, a fost angajat la Editura pentru Literatură, unde și-a început strălucita carieră științifică: „Mă revăd și acum, în dimineața aceea de octombrie, pe micuța stradă Orlando, care, deși centrală – se află la câteva sute de metri de Piața Victoriei – te învăluia în liniște. O liniște pe care n-am perceput-o atunci, stăpânit cum eram de emoția, de încântarea fără margini. M-a întâmpinat clădirea știută, masivă, austeră, una dintre acele clădiri care dădeau farmec Bucureștilor de altădată. [...] Colegul Șerb mi-a spus că a izbutit, că a primit aprobarea de înființare a redacției, al cărei șef va fi, iar eu primul ei redactor. Mi-a comunicat știrea pe ton potolit, cu calmul său proverbial. Convinsese conducerea editurii cu temerarul plan editorial de perspectivă, și chiar cu o apariție de aleasă ținută, *Folclor din Transilvania.* Texte alese din colecții inedite (2 volume, 1962), despre care scriseseră elogios Ion Taloș, Mihai Pop, Ion Horea și Perpessicius, carte care a deschis seria volumelor pe care aveam să le tipărim" (Iordan Datcu, *Sub semnul Minervei*, Editura Universal Dalsi, București, 2000, p. 12).

După etapa Editurii pentru Literatură (1963-1969), Iordan Datcu a lucrat peste un sfert de veac la Editura Minerva, în Redacția istoriografie literară și folcloristică și apoi, în calitate de cercetător principal, la Institutul de filosofie al Academiei Române și ulterior, la Institutul de istorie și teorie literară „G. Călinescu".

De peste douăzeci de ani, am onoarea de a mă afla printre colegii cărora domnul Iordan Datcu le dăruiește sau le trimite cărți, însoțite de scrisori pline de informații, concise și în același timp încurajatoare, apropiate, ca o rază blândă pe care o simți pe gene când, aflată sub ocrotirea marelui stejar, ridici ochii spre coroana lui magnifică și-i admiri așezarea în lumină, sub cer.

La Mulți Ani, stimate Iordan Datcu ! Etnologii formați de cărțile dumneavoastră nu vă pot mulțumi altfel decât încercând să folosească măcar o parte din tot ce le-ați oferit.

Don Andreiță
– pălmaș cu condeiul –

Diminețile albe

O ! Dimineţile albe,
Dimineţile albe,
Cum mă mai ameţeau
Culorile lor
Rănindu-mi sufletul
De aşteptări –
Dimineţile albe, dimineţile albe…

Fior

Rătăceam pe sub sărutul lunii
Fără a ne da vreun sărut –
Două gânduri albe-n calea lumii
Ce se căutaseră-n neştire
Şi-abia astăzi s-au recunoscut.

Rătăceam pe sub sărutul lunii
Şi sărutul lunii ne-a durut –
Fără a ne da vreun sărut
Înflorisem toţi copacii lumii.

Când am cunoscut-o

Când am cunoscut-o, fata aceea tuşea…
Şi era o primăvară frumoasă,
Se întorceau păsările din ţinuturile sudului,
Grâul creştea în brazdă ca azima nouă pe masă

Când am cunoscut-o, fata aceea tuşea…

Şi era o primăvară frumoasă,
Dacă îmi aduc bine aminte,
Luna ne împlinea de dragoste seara,
Soarele răsărea din inima noastră –
Şi am dus-o aşa toată vara

Dacă îmi aduc eu bine aminte…

A venit o toamnă tristă şi grea,
Nechemată, târzie, cu flori repetate
Inutil pentru a nu ştiu câta oară –
Doamne, cât aş fi vrut să-i prelungesc
Cu o clipă măcar
Lumina aceea de vară…

Dar a venit o toamnă târzie şi grea
Şi-a chemat-o într-o seară cu ea.

Cine…

Cine te-aduse
De mi te puse
Inimii salbă,
Cunună dalbă,
Floare pe suflet
Şi pe răsuflet ?

Şi oare cine
Îmi poate spune
Clipa de soare
Că n-o să zboare
Imprevizibil,
Ireversibil ?

Viziune

Şi acuma oare
Ce-ai adus
În vârtejul tău
Misterios ? –

De dragoste

Focul pus la rădăcină
Jos
Prinde tot copacul
Până sus.

Chemare

Eu te chem c-un val,
Tu răspunzi c-o brizã;
Eu te chem cu marea,
Tu-mpietreşti meduză

Mă afund scafandru
Peste toate cele
Răscolind adâncuri,
Tu răsari în stele

Gândul la răspântii
Îţi pândeşte pasul
Risipind aiurea
Aurul şi ceasul

Moare amintirea,
Ultimul duşman –
Eu te chem c-un val,
Tu rămâi ocean.

Fie doar

Fie doar răcoarea
Serii ce-o să vină
Să te-mbie-n taină
Ca un văl de pluş,
Sufletul să-ţi cadă
Fără nicio vină
Cum se frânge-adesea
Dorul pe arcuş

Fie doar iubirea,
Cumpănă-ntre ape
Ascunzând în muguri
Aspre primăveri –
Să mă vezi departe,
Să mă simţi aproape,
Dincolo de unde
Şi de nicăieri

Fie numai noaptea,
Ultimul duşman,
Să ne-mplânte-n inimi
Un stilet de os,
Să se frângă cornul
Lunii de liman –
Să te-aştept adesea,
Să m-aştepţi duios.

Gând ascuns

Azi te-am aşteptat ca să revii
Cum veneai adesea să mă vezi,
Stelele dansau pe zare goale
Petrecându-şi razele-n zăpezi

Azi te-am aşteptat ca pe-o mireasă
Sufletului să te pun altoi,
Să mă-mbăt cum se îmbată cerul
De atâta lună după ploi

Azi te-am aşteptat ca pe-o femeie,
Plin de pasiune vinovată –
N-ai venit, şi stelele-au lăsat
Doar zăpada veştedă, pătată.

De două mii de ani

Ne căutăm, ne căutăm mereu,
De două mii de ani ne căutăm,
În rotunjit pământ de gând cu greu
Pe val de aşteptare navigăm

Tu eşti surâs, eu lamă de oţel
Menită să-ţi susţină bucuria,
Spirală-ntoarsă-n crezul altui cer
Cădelniţând pe fuse veşnicia

Dungă de somn şi dungă de idee,
Zvâcnire-ntre victorie şi-nfrângeri,
Stea proiectată-n ultimă scânteie
Peste cadranul propriei răsfrângeri.

Veghe de doi

Veghează-mă de la distanţă
Pe anul rotund călător,
Orele verzi dimineaţă
Se-aprind până seara şi mor

Întinde un deget prin ceaţă,
Vag semn îndoielii din noi,
Alunecă scrâşnet de gheaţă
Pe-amurgul vremelnic de doi

Prăpastia stinge-o-ntr-o punte,
Gând bun pentru gândul ascuns,
Ori du-te şi-oi crede că totuşi
Cu veghea duios te-ai pătruns.

Inscripție pe un inel de logodnă

Că n-ai voit să cânţi cu sufletul între mine şi cer,
Că n-ai voit să fii stăpânul de care să mă bucur şi să mă tem,
Că n-ai voit să mângâi cu inima stelele după ce pier,
Că n-ai voit să despleteşti alături de mine curcubeul liniştii, te blestem:

Să treci prin lume răvăşind pustiuri
Şi oamenii te-mbie cu plăceri,
Să-ţi cânte-n jur cuvintele frumoase
Şi tu să nu-nţelegi decât dureri

Să ţi se-ntindă-o mână de prieten
Şi tu să crezi că ai cuprins o fiară,
S-alerg însingurată şi străină
Cu propria ta umbră subsuoară

Copiii tăi să crească-nalţi şi drepţi,
Belşugul să-l întoarcă în ocol,
Tu să nu-i vezi şi să te plângi la zei
De sterpăciunea pântecului gol

Să arzi cum arde-o faclă căpătâi
La fiecare moarte de idee,
Să-ţi fugă numele pe-un schiu de foc –
O dată fată, veşnică femeie !

Cină de taină

Blestemul tău mă va ajunge,
Pupila sufletului îmi va orbi
Dând drum durerilor din răni şi sânge –
Blestemul tău mă va lovi suav şi dintr-o data,
Pervers ca o durere delirantă

Şi păsări mari zbura-vor prin poveste
Cu apă vie-n pliscuri să mă pice,
Şi spinii toţi din lumile aceste
Strânşi în răgazul dintre două bice

Şi munţi de marmoră şi câmpuri şi izvoare
Puteri suna-vor în ferestre,
Morţii se vor răsuci-n morminte
Transfiguraţi de tulburare
Şi vor cânta din oase albe
Cântări ca sufletul, albastre

Pe când stânga ta, celei lumi zălogite,
Va sta semn de pierzanie grea
Pentru pumnul de cenuşă sorocit
Cinei altor zei, străini de religia mea.

Fotoliul acela

Vai, fotoliul acela
Ros şi demodat
Unde ne înghesuiam
Sentimentele
Ca pe nişte corbi
La o paradă a morţii,
Cum mai scrârţâie
Şi astăzi
Prin mine
Din toate încheieturile…

Profunzimea și arhitectura călătoriilor sufletului

Aureliu Goci

O carte de nuvele bine închegate, izvorâte dintr-un spațiu unitar, cu personaje pitorești, aceasta ar fi în puține cuvinte cartea dnei Maria Ileana Tănase. Autoarea ne previne că „aceste amintiri sub formă de proze" reprezintă o „eliberare,... o erupție emoțională, clădită pe scheletul multor întâmplări reale", căreia i-a găsit un motto adecvat, din Mircea Eliade: Cea mai prețioasă călătorie este aceea către sufletul nostru, către noi înșine, călătorie ce o facem în singurătate".

Autoarea are un verb viguros și o reprezentare credibilă a poveștii rupte din viața reală, la care adaugă eflorescențe narative precum piața, viața cotidiană a satului, frontul de Răsărit, însă arhitectural, este o carte secvențială, structurată pe flash-uri, unele puțin peste dimensiunea unei pagini, dar chiar și la aceste dimensiuni, nu e lipsită de o morală explicită, precum zice un personaj: „... viața rămâne singura carte de povești, fără de coperți. Cu fiecare zi mai adăugăm câte o filă, fără să cunoaștem cât de gros va fi tomul". Ies în evidență personaje puternic creionate, precum doctorul neamț, Georgică, Mirela sau motanul Vasile, fiecare cu povestea lui, fiecare cu trăirile lui, inclusiv motanul. Acesta a luminat copilăria autoarei până într-o zi, când părinții s-au descotorosit de el și de năravurile lui. Dar peste ani, tatăl autoarei s-a întâlnit cu el pe stradă, s-au recunoscut și... s-au despărțit prieteni: Vasile avea alți stăpâni... Proza „Georgică" este ușor alambicată: începe prin a prezenta un șofer, pe Gică, pentru ca apoi să apară Georgică studentul într-o altă mașină condusă de un străin, mașină care face șase victime... Ceea ce iese în evidență este sentimentul cu care autoarea își construiește prozele – milă sau bucurie, durere sau împlinire – toate exprimând sentimente adânci.

Evident că evenimentele, precum și caracterele numeroase, ar putea constitui substanța unui roman consistent, dar cu această carte, autoarea surprinde mai pregnant ritmul decât structura vieții satului tradițional.

Acum, în al doilea deceniu din mileniul trei, rar de tot mai apar – din păcate poate – cărți despre cel de-al doilea război mondial, despre suferințele oamenilor simpli care s-au trezit în mijlocul vârtejului ucigător. A fost o epocă încrâncenată, tăvălugul istoriei s-a abătut peste oameni cu înfrângeri și victorii, cu amestec de grupuri umane puse în situații dramatice nemaiîntâlnite. Astfel, „Războiul" evocă viața la țară în spatele frontului, într-o familie în care bătrânul Lazăr trebuia să îngrijească de trei femei: noru-sa, și cele două copile ale fiului plecat pe front. Revenirea lui Neculai a fost prilej de lacrimi de bucurie și de amintirea faptului că fusese „singurul copil care le-a trăit din cei trei, doi băieți și o fată, pe care Ioana i-a purtat în burtă", dar vremurile erau grele, iar soldatul venise beteag, decorat, dar fără niciun fel de sprijin...

Dna Maria Ileana Tănase prezintă cititorului o carte foarte dinamică, fără căutări stilistice deosebite, dar cursivă și bine închegată. Toposul satului românesc tradițional pune în evidență o galerie de personaje foarte diferite, bine conturate, care trăiesc intens momente irepetabile.

Autoarea se oprește asupra unei lungi perioade, realizând o vastă frescă de caractere, evenimente și confruntări, configurând esența și dominantele structurale ale unei epoci apuse despre care e bine să nu uităm, pentru ca să n-o repetăm.

Interesantă este și proza „Datini și obiceiuri de iarnă, odinioară, în satul meu", unde apar colinde, mersul cu „Steaua", sau – atracția cea mai mare – „Jianul", un fel de teatru popular reprezentat de flăcăi timp de trei zile pe ulițele satului după ce au dat un spectacol la Primărie... Desigur, nu lipsește evocarea „Plugușorului", a mersului cu „Capra" sau cu „Ursul", ori „Sorcova". Autoarea încheie, trist, cu observația: „Din păcate, astăzi, ne aflăm într-o lume în plină desacralizare".

Dna Maria Ileana Tănase este la al șaptelea volum publicat, dar primul de proză scurtă după cele șase de poezie, fiind o prezență discretă, dar care n-a trecut complet neobservată, atâta timp cât despre cărțile sale au scris Nicolae Georgescu, Eliza Roha, Ana Dobre, Geo Călugăru și alții, care au scos în evidență calitățile scripturale ale autoarei care s-a dovedit o prozatoare interesantă cu disponibilități deosebite.

(Maria Ileana Tănase, *Amintiri din casa sufletului*, București, Editura Betta, 2023)

Rodica Lăzărescu între semne și însemne

Ionel NECULA

Prea multe ocazii să mă pronunț asupra zbaterilor scriitoricești semnate de Rodica Lăzărescu n-am avut și, la drept vorbind, nici nu prea m-au interesat. Știam că administrează una dintre cele mai prețioase reviste din țară și asta îmi era de ajuns. Intuiam, firește, că imboldul creației răsfrânge și alte registre, dar acestea, în opinia mea, bineînțeles, limitată, contau mai puțin, în comparație cu râvna depusă la revistă. Numele său a rămas așa de legat de revista *Pro Saeculum*, încât la încetarea ei ar fi putut repeta declarația testamentară semnată de Nichifor Crainic: „Cei care vor vrea să știe cine am fost să mă caute în revista *Gândirea*... Acolo sunt eu sub cruce un pumn de țărână"...

Am luat cunoștință recent de masivul său volum de comentarii critice, al patrulea dintr-o serie generoasă (vol. 1 – 2014, vol. 2 – 2015, vol. 3 – 2017), *Semne de carte* (Editura Semne, București, 2023) și m-am convins încă o dată că este o cititoare pasionată arătând o deschidere necurmată față de noutățile literare izvodite de confrații săi – pe care i-a urmărit cu tenacitate, cu insistență și cu o nestăvilită curiozitate intelectuală. Fără să-și fi propus intenționat și fără să-și fi structurat în vreun fel *semnele* sale, autoarea a acceptat prin voie vegheată să facă de cap limpede la tot ceea ce confrații săi adaugă fondului nostru literar, iar comentariile sale, de-ar fi puse cap la cap și într-o anumită ordine tematică, putem spune că realizează o adevărată radiografie a fenomenului literar contemporan.

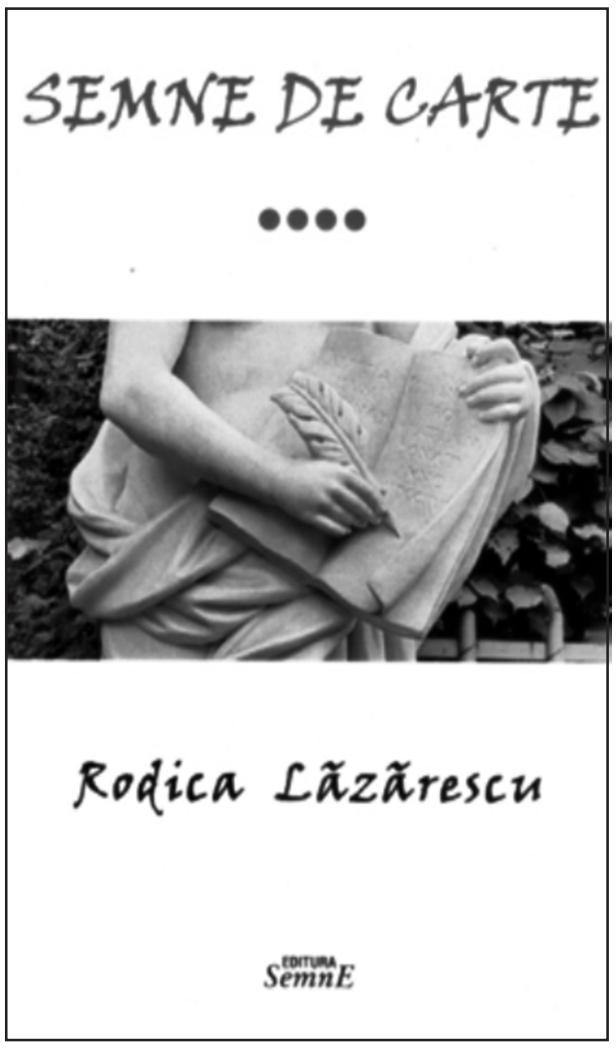
Rodica Lăzărescu citește **tot** ce primește la redacție și admite să-și paralelizeze actul lecturii cu dări de seamă copioase despre cele lecturate și despre autorii lor. Bineînțeles că în acest **tot** este loc pentru toate genurile: poezie, proză, eseistică, critică și istorie literară și chiar filosofie. N-aș zice că are autori privilegiați, dar unii dintre scriitorii comentați chiar sunt urmăriți cu o consecvență calofilă și colocvială așa de copioasă, încât cronicile sale pot constitui adevărate capitole de monografie literară.

Teofil Răchițeanu, bunăoară, figurează cu cinci semne de carte, iar Cornel Simion Galben și Passionaria Stoicescu cu câte patru comentarii critice. Urmează un număr de șase scriitori (Ștefan Mitroi, Nicolae Dan Fruntelată, Viorel Savin, Constantin Călin, Constantin Cubleșan și Fevronia Spirescu) cu câte trei cronici literare.

Este, cum se vede, o comentatoare de o hărnicie mai rar întâlnită în peisajul nostru literar, în care scriitorii sunt interesați mai mult de rotunjirea propriei lor opere literare decât de lectura confraților. Într-o vreme în care se scrie și se publică mai mult decât se citește, Rodica Lăzărescu acceptă sacrificiul de a se consacra vitrinei cu noutăți literare și de a atrage atenția cititorilor, mulți-puțini, câți au mai rămas în aceste vremuri de sterilitate a interesului pentru carte, asupra unor opere și autori care chiar merită să-și afle un loc privilegiat pe masa noastră de lectură.

Ceea ce caracterizează comentariile Rodicăi Lăzărescu este insistența cu care caută și pune în valoare esența unei opere literare, ceea ce conferă identitate și specificitate autorului comentat. Despre Ștefan Mitroi, bunăoară, cel din romanul poem *Atunci când era duminică* spune că „este naratorul-copil care se dă în leagăn, în leagănul copilăriei, vreau să spun, se cocoață în corcodușul metaforelor, face echilibristică pe sârma subțire dintre sensul propriu/denotativ și cel figurativ/conotativ" (p. 261). Apoi despre poetul Nicolae Dan Fruntelată care „scrie o răscolitoare odă închinată acelor eroi necăjiți, soldați români ca niște cruci albe ale neamului, mămăligari luptând in izmene" și despre interesul arătat de Cornel Simion Galben personalităților Bacăului, ceea ce o determină pe autoare să formuleze o concluzie la care subscriem fără nicio rezervă. „Nu știu dacă vreo instituție îi va purta vreodată numele, dar știu că numele lui Cornel Simion Galben este sinonim cu substantivul (cu majusculă) **Instituție**".

Mă opresc aici, deși îmi dau seama că n-am surprins decât puține considerații dintre cele multe reclamate de cartea dnei Rodica Lăzărescu. Căci dincolo de claritatea observației mai trebuie subliniat stilul fluid și crocant care ademenește cititorul și-l ajută să-și formeze o opinie despre fenomenul literar românesc și despre autorii care îl vitaminizează, vorba poetului, *cu asupra de măsură.*

Marilena Apostu sau cum ne vor salva cuvintele de la moarte în *O sută și una de poezii*

Șerban Codrin Denk

Citesc cu un fel de îngrijorare bucuroasă monumentala antologie în patru volume „Poezia românească după 1945”, editura Știința, Chișinău, 2023, alcătuită cu maximă competență de academicianul Ion Pop. Poezia românească în ultimii 75 de ani s-a balansat între extreme până la răsturnare, până la marasm, și continuă să o facă în contemporaneitate. În lucrarea profesorului de poezie se observă efortul de a echilibra, de a găsi o cale, de a selecta, de a corecta prea abruptele asperități, fie politice, psihice, psihanalitice, religioase, morale, estetice.

Tocmai în acest context colorat lugubru sau salvat liric, niciodată optimist, să îți cadă ochii pe poemele unui autor unde să găsești autenticitate, profunzime a trăirilor emoționale, într-un stil relativ minimalist, face să răsară raze luminoase care dau speranțe că poezia își vede de drum cu încredere. Marilena (Marlenka) Apostu are echilibru, știe multe despre poezie, dar mai ales știe să aleagă foarte inteligent, să evite stridențele nouămiiste, fracturiste. Cu măsura artistului echilibrat, capabil de aluzii, de un zâmbet îngăduitor, poeta preferă pașii prudenți, fără aventuroase scandaluri specifice unui feminism fără control, scăpat din lanț precum câinele rău.

Iată un exemplu printre multele: „Ploaia roade ca un șoarece în pod/ norii se rostogolesc. Sunt o sălbatică.../ Iar cerul are un singur picior,/ fără tine e tot mai strâmb./ Numele tău mi-a devenit contur./ Lovește, lovește/ până când învinsă mă voi sprijini de teiul/ care nu mă încape în drum./ Ziduri caută somnul acela încărcat de glas./ Îmi spun: rufele din amintiri să ți le speli.../ nicio pată de pe ele nu iese !/ Trebuie să cumpăr absența ta cu o bancnotă uzată./ Soarele s-a încăpățânat și mi-e totuna/ când pe frânghie pun tristeți la uscat” (*Ploaia roade ca un șoarece în pod*)

Printr-un uluitor talent de poet autentic știe să transforme abstracțiunile în obiecte reale și ne varsă în față coșul plin de fructe, coșul concret, metamorfozat în minune a lumii. Nu oricine se poate exprima în astfel de versuri: „Nu sunt sigură că am să pot vinde cuiva/ luntrea cu pânzele rupte. Zilele se preling./ Ce bine îmi stă cu sufletul prins în păr !/ Voi cât sunteți de nepăsători./ La ora unu noaptea se sparge o copilărie.” (*Nu sunt sigură că am să pot vinde cuiva*)

Cu rădăcini profunde, Marilena Apostu își ridică versurile dintr-un „subsol” frământat, zguduit de drame, fie ancestrale, fie apropiate și îndurate: „Cheamă-mă pe vechiul meu nume/ mi-ai pregătit un basm dezlegat de lacătele părăsirii/ să povestești îngerilor/ că o orfană/ crescută de străini fără milă se piaptănă în cozi lungi/ copilăria ei a dispărut în toate privighetorile/ acum s-a îmbolnăvit de teamă/ iarba nu-și amintește de urmele mamei (...)” (*Cheamă-mă pe vechiul meu nume*)

Poeta nu pare a se alinia tendințelor promoției sale literare. Aceste tendințe sunt descoperite în scriitură după analize critice, faptul devenind evident abia după ce criticul cutare își dă cu părerea sau evită să-și dea cu părerea. Mult mai important este ca poezia să existe ca energie subterană, ca reorganizare a conținuturilor și a mijloacelor de redare expresivă. Poezia nu poate totul, are pretutindeni limite și, în același timp, dreptul de a se exprima acordat de creatorul capabil să o facă diferit față de creatorul celălalt, însă într-o familie mică, temporal locală, sau mare, generală, națională, universală. Așadar, o propunere de analiză a poeziei Marilena Apostu, atâta vreme cât există pe suport textual, va urma traseul clasic de analiză, pe teme literare, motive, idei. Temele sunt repetabile, universul astronomic și astrologic, societatea, natura, dragostea, idealurile, universul credinței, viața și moartea, raportul față de arta literară sau față de artă în general, etc. La modul cel mai firesc, în poezia Marilenei Apostu domină tema dragostei, aparent cea mai la îndemână, în realitate dificil de surprins tocmai prin suprasolicitare, de aceea nouăzeciștii au recurs la extreme, la parodiere, la caricaturizare cât mai accentuată, la abuz biologic, scatologic, ceea ce Marilena Apostu nu respinge direct sau indirect, ci trece sub tăcere ca inexistent, cu decență, preferând mărturisirea: „Da, tu stai sub iarbă și te gândești la mine./ Vântul clipește pe trotuare, moartea umblă/ prin mahalale, bate în geamuri/ lucrează fără răgaz,/ așteaptă să împărțim această dulce și amară risipă./ Se prăvale zidul, când te chem în casă./ Aerul a îmbătrânit de singurătate,/ pereții sunt obosiți, picură sânge.” (*Îți voi așeza cămașa la uscat*) În acest poem de dragoste se infiltrează, brutal, ce e drept, tema morții, își arată prezența tema timpului prin referirile la anotimpuri, tema orașului prin motivul mahalalei, motivul disperării, al singurătății, al drumului. Unele versuri devin memorabile în sine, „hainele îmi vor căuta grijile cu disperare”, „aerul a îmbătrânit de singurătate”. Într-un singur fragment de text depistăm o bună parte din întreg universul poeziei, totul aparent simplu, totul aparent...

Nu mai departe decât într-un text alăturat, câteva versuri condensează, la fel, un întreg univers literar: „(...) Ai plecat ca o umbră nemângâiată de ninsoare,/ păsesc

în căutarea ta, gândurile nu se mai potrivesc,/ mă pedepsesc. Când am îmbrățișat blândețea, ochii tăi erau/ o tăcere în părul meu lung, aerul uitat în două respiră tăcut umbra./ E mai frumoasă decât o iederă neatinsă de mâinile tale,/ e o mireasă părăsită în fereastră. Ceața/ pictează îngeri pe lacrimi, stă laolaltă/ cu moartea ghemuită în cenușă și toată/ lumina asta miroase a femeie.” (*Noaptea se clatină*) Dragostea și moartea se alătură prin *ars combinatoria*, poetei reușindu-i buchetele tematice, aparent fără efort creativ, ca un semnal al talentului.

Tocmai această aparență de apă limpede conduce viziunile spre onirism, în definitiv fiecare poezie transformându-se, cu delicatețe, într-un vis. Accentuez, nu e acea delicatețe romantică, ci delicatețea lirică, tulburătoare, fictivă, iluminată, omniprezentă în toată poezia. O fină analiză a acestui mod de a scrie poezie realizează criticul Florian Copcea, prefațatorul, de unde trebuie reprodusă o observație esențială: „Logosul poetei, pe lângă faptul că dispune de o încărcătură tragică, întrupează tribulațiile unui sine captiv între astral și teluric, permanent revoltat de avatarurile ce i-au bulversat visceral existența.” Cu totul de acord, poezia Marilenei Apostu este tragică, este încordată între astral și teluric, însă, probabil, niciodată nu este revoltată în sensul romantic al lui Shelley, contestator, sau al urii dintre inexistentele clase sociale. Nici Mihai Eminescu nu este un revoltat, ci acceptă dimensiunea profundă a pesimismului, fiindcă nu te poți răscula împotriva propriului tău fond ancestral păstrat oniric în subconștient, sau în budhism, ca religie fără religie. Viziunile poetei pur și simplu *sunt* halucinatorii, aparțin astralului în răspăr cu teluricul, cu prozaicul, fiindcă „un poem nu reușește să spună adevărul”. (*Rostogoliți-vă lucruri mărunte*) Însă *adevărul* există, nu este o aparență, ci se infiltrează în interior, în conștiință, metamorfozat în orice, inclusiv într-un labirint poetic. În ultimă instanță, pentru poet adevărul este conținutul poeziei, tocmai ceea ce Marilena Apostu susține cu febrilitate; „Bărbații pe care i-am iubit cel mai mult au murit/ înainte de a-i cunoaște. Zâmbetul a îmbătrânit mâinile./ Peste câteva zile voi pleca în tăcere cu o carte pe care/ am cumpărat-o din leafa mea de bibliotecară/ cu jumătate de normă./ A treia despărțire bate la ușă, vei mângâia oglinda/ care mi-a văzut chipul pentru ultima oară./ De sub pleoapele tale n-aș fi vrut să mai plec,/ dincolo este foarte frig./ Voi purta o catedrală în buzunar, sau un cântec./ Tristețea, da, îmi vine ca pe-o mănușă./ Ziua în care am murit prima dată/ și o crenguță de cireș/ ruptă în luna mai a ademenit poezia.” (*Bărbații pe care i-am iubit cel mai mult au murit*) Așadar, ziua când (poeta) moare prima dată și o creangă ruptă ademenesc, creează, visează poezia. Iar poemul mai are ceva de spus: „Amintește-ți de mâinile care te-au mângâiat/ în acel oraș, în acea stație de autobuz,/ cerul se împărțea la doi,/ încă te mai visez./ Mâine o vom lua de la capăt,/ știi, în fiecare septembrie te voi căuta în zadar.” În aparență, mărturisirile ni se înfățișează atât de exacte, încât poemul pare compus în proză, mai mult, ar putea fi catalogat o *artă poetică*, însă nu, cuprinde viziuni onirice, încoronând banalități (oraș, stație de autobuz) printr-o grandioasă halucinație (cerul se împarte în doi, prevestind o zădărnicie, gesturi inclusiv tragice).

Poeta posedă magica energie de a ne face destăinuiri prin tăceri, prin umbre, prin șoapte, prin tragism mascat în triseți, totul pare diafan, până unde versurile se încarcă de tensiuni violente, de sensuri dincolo de cuvinte („frigul desface obrazul până la cuvinte”, „învăț cuvintele să tacă”, „voi veni să te plimb prin duioase cuvinte”, „ah, cuvintele ne vor salva de la moarte”, „am visat un bărbat/ făcea lumină în cuvintele mele”)

Dar cum vor face-o, cum ne vor salva cuvintele de la moarte ? Pentru Marilena Apostu, biblioteca, toate cărțile, toate poeziile sunt nemoarte. Dragostea devenită poezie este nemurire. „(...) De o mie de ani/ am trimis mâinile la tine și încă nu s-au întors,/ voi muri așteptând.” (*Dormi liniștit, totul e bine*), deci nemurirea așteptării ar număra o mie de ani, mai puțin cu un an decât în simbolicele și paradoxalele povești arabe.

Întreaga literatură este intertextualitate. Cel mai mare dramaturg al lumii, Euripide, este intertextual cu Eschil, Sofocle și cu mulți alții, pur și simplu cu toată poezia tragică grecească. Chiar în titlul poemului de mai sus, „totul e bine” se repetă cu alte înțelesuri răspunsul regelui Oedip după ce și-a scos ochii în tragedia lui Sofocle.

Să nu încercați un fapt: nu căutați sensurile cuvintelor din poezia Marilenei Apostu în dicționar ! Nu le veți găsi, poeta e proprietara unei mașinării de scris cu mai multe dimensiuni paranormale, de unde cuvintele izvorăsc și se împerechează cu alte sensuri, mirosuri, gusturi, poartă măști, să le spunem onirice sau venețiene, la urma urmelor tot un epitet: „Realitatea încolțește pe cămașa ta./ Ziua de mâine miroase a drumuri îmbrățișate,/ înoată în povești citite de o fată./ Te-am găsit strigând/ într-o poezie cu lemn dulce înflorit./ Acum privești la suferința mea și nu știi ce să zici/ oglinzile respiră când zânele fug din oglinzile sparte./ Și nici n-ai măcar un câine care să te însoțească !” (*Sunt de câteva zile acasă*) Ironia din final ne readuce cu picioarele din cer pe pământ, sau continuă sensul cuvântului „realitate” din primul vers ? Sau totul este un vis al realității ? Aici e întrebarea. În arhitectură marmura și cărămida capătă sensurile impuse de arhitect, la fel tuburile cu vopsele în pictură, mișcările în balet, volumele în sculptură, zgomotele armonice în muzică și cuvintele în literatură, restul e dicționar sau carieră de piatră. Cărțile Marilenei Apostu sunt poezie în toate dimensiunile, sensurile, sentimentele și vibrațiile, nimic altceva, creația uneia dintre cele mai subtile și înzestrate poete contemporane. Deocamdată avem dovezile, inclusiv faptele că poeta este în plin efort creator, de unde ne așteptăm la alte surprize la fel de mari. „Prea multă piatră coboară din această statuie !/ Soarele și câinele flămând vor ști cât am crescut,/ oglinzile nu mint. Presimt că mă va săruta/ un necunoscut când o să plouă,/ doar frunzele hohotesc ca o apă.”

Marilena Apostu, *O sută și una de poezii*, antologie, bibliografie, prefață, notă asupra ediției și selecția reperelor critice de Florian Copcea, Editura Academiei Române, București, 2022.

Gustul dulce-amărui al libertății în era Inteligenței Artificiale

Gl. BG. (rtr)
Gheorghe Dragomir
Președintele Centrului de Etică și Strategii

Motto:
Utilizarea Inteligenței Artificiale (I.A.) pune serioase probleme și reprezintă o adevărată mizâ pentru libertate în fața politicienilor și nu numai, de a dezvolta soluții tehnologice pentru supravegherea și manipularea mulțimilor. Dar, avem și partea bună când un program al I.A. avansat ar putea măsura probitatea și competența aleșilor, iar toate deciziile lor ar putea fi supuse analizei și evaluate corect, atrăgând după sine sancțiunea împricinaților în funcție de gravitatea consecințelor constatate.

Pentru început, cred că este important să răspundem la următoarele întrebări care exprimă interesul și îngrijorarea oamenilor privind impactul I.A. asupra evoluției civilizației umane, în care noile tehnologii ale informației vor modela nu numai corpul omului viitorului, ci și comportamentul social, caracterul și modul său de abordare a relației sale cu Cel Prea Înalt, Inteligența Universului.

Să ne aplecăm, deci, asupra acestor probleme care sunt deja pe agenda zilnică de la „vlădică până la opincă", fiecare cu propriile temeri și îndoieli:

- Ce impact va avea I.A. asupra societății ?
- De ce este considerată I.A. o amenințare pentru umanitate ?
- Care sunt riscurile I.A. pentru libertatea individuală ?
- Care sunt avantajele și inconvenientele I.A. ?
- Care sunt mizele etice și juridice ale I.A. ?
- I.A. ar putea înlocui rasa umană ?
- I.A. ar putea să se transforme într-o armă de distrugere în masă ?
- I.A. devine o provocare pentru serviciile de informații ?
- I.A. schimbă doctrinele și strategiile de purtare a războiului ?
- I.A. modelează sistemul de guvernanță la nivel planetar și normele dreptului internațional ?
- I.A. și noile tehnologii vor reuși să urgenteze colonizarea altor planete și exodul rasei umane hibride în căutarea de noi pământuri în cele mai îndepărtate „unghere" ale Universului Infinit ?

Știința și arheologia biblică au adus în fata cercetătorilor o serie de dovezi care demonstrează că umanitatea, de-a lungul istoriei sale zbuciumate, a reușit să performeze tehnologic și să atingă niveluri de progres științific nebănuite, care uimesc astăzi elitele din varii domenii, însă aceste reușite au avut și efect de bumerang, astfel că rasa umană s-a aflat ciclic în pericol datorită nesăbuinței omului de a rivaliza cu Marele Creator.

În cercurile științifice și în organizațiile ezoterice, secrete sau discrete, s-a ajuns la concluzia îngrijorătoare că astăzi ne aflăm la un prag decisiv pentru viitorul rasei umane și al planetei Terra, când revoluția științifică este tot mai prezentă în viața de zi cu zi, noile tehnologii ale cunoașterii reușind să creeze o nouă lume, a Inteligenței Artificiale (I.A.), care este capabilă să modifice fundamental legile fizicii mecanice prin apariția unor discipline noi: nanotehnologia, bionanotehnologia, robotica, neuroteologia, ingineria genetică s.a.

Creatorii acestor noi tehnologii au trecut de faza entuziasmului, abordând azi subiectul cu multă precauție și temeri că această I.A. s-ar putea transforma în inteligența vie care va prelua controlul asupra „creatorului" său pe care să-l transforme într-un „animal de companie". Aceasta temere se dovedește a fi justificată întrucât pe măsură ce I.A. se perfecționează devine autonomă în luarea deciziilor și în a se multiplica. Academicianul Mihai DRAGANESCU atrăgea atenția că: „Știința are foarte multe semne de întrebare. Când inteligența a început să funcționeze pe un suport electronic, cum este cazul siliciului, deodată s-au ivit câteva întrebări firești. Este I.A. de tipul celei mentale a omului sau nu e ? Este sau nu deosebire între materia vie și nevie ?:

Apariția I.A. a deschis o nouă fereastră către cunoașterea fără frontiere care tinde să se transforme într-o rețea de creiere inteligente conectate între ele la nivel planetar, care va controla și dirija evoluția civilizației umane cu o repeziciune uimitoare căreia cu greu structura inteligenței umane îi va face față.

I.A. dezvoltă o nouă economie globală, cea a roboților, primele semne și-au făcut simțite prezența în ponderea tot mai semnificativă a acestei noi industrii în cele mai diverse domenii ale societății, de la medicina robotică la aeronave fără pilot, la transportul autonom de persoane și mărfuri, sau la aplicațiile în domeniul industriei de armament.

În acest context este bine de reținut mesajul lăsat nouă ca testament de către distinsul astrofizician Stephen Hawking privind I.A.: „Ne temem de roboți sau I.A. și nu de noul tip de capitalism care va adânci și mai mult inegalitatea economică pe măsură ce roboții vor prelua din munca oamenilor în vreme ce proprietarii acestor tehnologii vor refuza să-și împartă averea."

Deci, este vorba de un capitalism al proprietarilor de tehnologii și al I.A. care va polariza și mai mult societatea între cei foarte bogați și cei foarte săraci, clasa de mijloc urmând să dispară.

„Burghezii noii ere", proprietarii corporațiilor deținătoare de I.A și de noi tehnologii, vor prefera să ofere locuri de muncă roboților și nu oamenilor, fiind mai ieftin și fără complicații de ordin salarial, asigurări sociale, protecția muncii, concedii, pensii etc., modificând astfel raporturile de muncă între angajator și angajați. Astfel, se va da o lovitură letală sindicatelor care vor fi desființate de la sine, nemaiavând obiect de activitate.

În fața acestei situații complexe, reacția oamenilor în prima etapă va fi plină de ură și violență față de roboți, însă treptat, la nivelul conștiinței colective se va accepta o robotizare colaborativă între om și robot, îndeosebi pentru profesiile care presupun o muncă periculoasă, în operațiuni militare cu risc (deminări, detonări de încărcături explozive, în combaterea terorismului prin identificarea persoanelor pretabile la asemenea acțiuni sau la altele cu comportamente criminale), folosind *Deep Learning*, prin care în timp real sunt corelate informații sau date aparent întâmplătoare.

În unele țări, precum China, în mod experimental s-au creat secții de poliție zonale inteligente, complet autonome, care monitorizează fenomenul infracțional din cartiere valorificând informațiile și datele oferite de camerele de supraveghere plasate în fiecare colțișor de stradă sau clădire din acel cartier. În cazul apariției unui incident se alarmează secția de poliție care la rândul ei transmite în timp real informația la un centru de comandă pentru intervenție în teren. Acest mod de organizare polițienească și-a dovedit eficiența atât din punct de vedere al intervenției rapide la locul infracțiunii, cât și al folosirii judicioase a resursei umane. Pe măsura transformării marilor orașe în orașe inteligente, această experiență ar putea fi extinsă.

În plan economic și social, la orizontul anului 2050, roboții vor ocupa 80% din locurile de muncă la nivel planetar, societatea umană fiind nevoită să găsească soluții pentru a oferi forței de muncă disponibilizate alte activități ocupaționale care ar putea fi de ordin cultural, spiritual, societar... Dar, se pune problema suportării acestor costuri. Bill Gates a propus introducerea unei taxe pe robot firmelor producătoare și celor care folosesc serviciile roboților, iar fondurile obținute să acopere aceste cheltuieli sociale.

În lucrarea sa, *Carts sur table*, Ed. Fayard, 1974, Michel Poniatowschi observa că: „asistăm în viitor, pe măsură perfecționării I.A., la o conștientizare și o creștere a unității lumii, oamenii vor înțelege că trebuie să colaboreze pentru a rezolva marile probleme care condiționează viitorul: viitorul mediului înconjurător; viitorul resurselor; viitorul spațiului terestru și cosmic."

La ora când scriem aceste rânduri, robotizarea și automatizarea proceselor tehnologice și de producție au atins în unele țări europene între 70-90%, înregistrându-se o medie de 60-80 roboți industriali la 10.000 de muncitori, ceea ce va conduce la revoluționarea forței de muncă și la mobilitate profesională, antrenând consecințe de ordin social și moral. În ciuda performanțelor tinerei generații, geniale în domeniul roboticii, care a obținut numeroase medalii de aur la competiții internaționale, România este menționată într-un studiu recent al Unites Robots ca fiind dotată cu 2200 de roboți la două milioane de angajați în industrie, iar pentru a intra în „clubul" țărilor dezvoltate am avea nevoie de încă 10.000 de roboți. Cauza acestui deficit o regăsim în dezinteresul manifestat de guvernele post-decembriste, indiferent de coloratura politică, pentru direcționarea către sectorul cercetare-inovare de alocări bugetare semnificative. Aceasta demonstrează lipsa de viziune privind locul și importanța noilor tehnologii ale cunoașterii și I.A. în construirea noii economii inteligente care va schimba fața lumii.

Că ne place sau nu, omenirea se află la un prag de trecere la civilizația bazată pe I.A. și explorarea spatului cibernetic infinit, fiind pusă să aleagă cu mult discernământ și analiză direcțiile cercetării științifice, aplicațiile lor tehnice, implicațiile de ordin etic, moral și social pentru a nu le scăpa de sub control. Atât liberalismul economic, cât și cel științific prezintă avantaje care favorizează dinamismul progresului societății, dar în același timp pot ascunde și unele pericole pentru evoluția societății umane, riscuri și pericole care se pot globaliza cu o rapiditate de neimaginat.

Evoluția rapidă a noilor tehnologii și I.A. impune să se exercite un control atent și un adevărat cod de legi general valabile pentru folosirea I.A. în spațiul virtual, atât de entități statale sau non-statale. Cu toate aspectele pozitive, apariția spațiului cibernetic și I.A. ridică serioase probleme și provocări pentru societatea informatică, civilizația bazată pe I.A. având tendința să înlocuiască cu repeziciune și necontrolat era post-industriala.

Globalizarea informatizării lumii nu exclude posibilitatea declanșării unui război cibernetic și informatic global, care va schimba modul de purtare a războiului, de identificare a agresorului, a modului de limitare a pagubelor și victimelor colaterale, sau cum se va negocia pacea. Sunt teme de cercetare pentru experții militari specializați care deja au conceput noi strategii și înființarea de regimente de cybersoldati sau soldați bionici, care vor înlocui treptat armatele și armele convenționale. Statele puternice ale lumii: SUA, China, Rusia, Germania, Franța, Coreea de Sud, au avansat în acest domeniu, doctrinele lor militare incluzând arme dotate cu I.A. și trupe de luptători cibernetici.

Rămânând în zona aplicațiilor militare ale noilor tehnologii și I.A., vă propun să ne aplecăm asupra rezultatelor cercetărilor pentru crearea de arme inteligente, cele care vor înlocui armamentul convențional. Astfel, DARPA (Agenția Americană pentru Proiecte de Cercetare Avansată în domeniul Apărării) a lansat un program de cercetare care a devenit o realitate tangibilă, numit „electronică efemeră", care are drept scop protejarea noilor tehnologii aflate pe câmpul de luptă prin dispariția materialului abandonat sau distrugerea lui de la distanță pentru a nu fi capturat de inamic. În 2012, DARPA a realizat un circuit electric capabil să distrugă tehnologii militare în apă (revista „Science et avenir", 2013).

Pe un alt plan, în SUA a apărut grupul *Body Hackers* care își autogrefează implanturi de noi tehnologii menite a le conferi noi simțuri și a le crește forța fizică, devenind adevărați cyborgi. Acest curent poate fi plasat între *hacking* (piratarea calculatoarelor și platformelor logice) și *biohacking* (preluarea celulelor ADN), ceea ce implică o fuzionare organică și electronică. La nivel planetar au

(continuare în pag.17)

(urmare din pagina 16)

fost identificate peste 500 de persoane care motivează aceste mutații, inclusiv genetice, prin respectarea principiului inalienabil al libertății individuale. Această „modă" tinde să se transforme într-o mișcare de manipulare socială a secolului XXI. Apariția acestei noi „jucării", oferită de Marele Creator din Pomul Cunoașterii pentru ușurarea vieții sufletelor întrupate pe Terra, a deschis o nouă eră și noi orizonturi ale cunoașterii, astfel că I.A., care s-a insinuat în viața cotidiană a rasei umane, a creat omul hibrid ale cărui mădulare interne și externe vor fi modificate structural prin folosirea elementelor tehnologice NBIC (nanotehnologia, bionanotehnologia, informatică, științele cognitive) în convergența cu ființa umană.

În 2017 publicam lucrarea *Ghid de inițiere pentru omul de stat. De la guvernanța prin Inteligență Emoțională la guvernanța prin Inteligență Artificială*, subliniind că: „Deoarece organismul uman este compus din energia informației, vibrație, aceste tehnologii vor schimba procesele chimice, energetice și neuronale ce au loc în organism, în strânsă conectare cu vibrațiile și ph-ul pământului, cât și cu influența energiilor universului din sistemul nostru solar".

I.A. schimbă complet lumea, cursa neobosită a omului pentru a forța frontierele cunoașterii și a dobândi nemurirea prin crearea unui om hibrid, cât mai performant, dă peste cap geopolitica, munca, sănătatea, industriile de război și filozofia purtării războaielor și încheierii păcii, serviciile de informații, creația artistică, jurnalismul, spiritualitatea, generând o nouă formă de guvernanță mondială prin I.A. care va conduce și controla spațiul terestru, maritim, virtual și cosmic.

Efectele le simțim deja prin dependența omului de noile *gadgeturi* dotate cu I.A., care ne organizează viața și aleg pentru noi „grupurile" de comunicare și divertisment pe rețelele de socializare.

Lansarea cărții menționate mai sus a stârnit interesul studenților, mediului academic, organismelor de siguranță națională, însă majoritatea vorbitorilor s-au limitat în a lăuda beneficiile acestei revoluții tehnologice, apreciind că îngrijorările pe care le-am menționat nu se justifică și țin mai mult de imaginația mea și mai puțin de realitatea în care trăim.

Iată că la o distanță de câțiva ani asistăm la o adevărată cursă contra cronometru pentru a elabora în regim de urgență reglementări și legi care să țină sub control și să limiteze dezvoltările rapide ale I.A. care prin intermediul roboților empatici care reproduc autonom sentimentele și trăirile persoanelor cu care interacționează cotidian ridică o serie de probleme de ordin juridic și etic privind statutul juridic ce ar trebui să li se aplice, unii experți sugerând să fie asimilați cu protecția animalelor sau a oamenilor. Interesant că însăși creatorii și deținătorii de roboți și I.A. americani atrag atenția asupra necesității intervenției urgente a organismelor competente pentru a îngrădi prin legi dezvoltarea necontrolată a I.A. întrucât evoluțiile sale independente de acțiunea omului pot pune în pericol existența rasei umane și a planetei. Ce știu acești creatori și deținători ai I.A. și nu s-a dezvăluit utilizatorilor de sunt atât de hotărâți să forțeze limitarea și controlul I.A. ?

Dar cercetătorii DARPA nu sunt impresionați de aceste avertizări și lucrează cu sârg la o nouă tehnologie de *machine learning* care va permite I.A. să crească și să se dezvolte ca un copil și să se reproducă autonom folosind anumiți algoritmi.

„De asemenea, probleme etice, juridice și morale se pot ridica pe măsură ce corpul uman ar putea fi reprodus sub forma roboților acoperiți cu țesătură care imită epiderma, robotul fiind programat să răspundă la stările emoționale ale omului și să empatizeze cu el, ceea ce îl va transforma într-un partener loial (de sex masculin sau feminin) care în timp ar putea înlocui cuplul uman. Am putea asista la îndrăgostirea omului (bărbat-femeie) de acest partener, care într-o lume în care spațiul virtual se va transforma în realitatea omului viitorului s-ar putea ajunge la căsătorii între om și robot, ori la parteneriate ce ar trebui reglementate juridic." (Gheorghe Dragomir, *op. cit.*)

De altfel, nu ar fi nimic surprinzător deoarece în țara tuturor posibilităților, Statele Unite ale Americii, există o cazuistică bogată în căsătorii excentrice cu animale sau obiecte cărora le revin anumite bunuri și sume de bani prin testament. În ultima perioadă, atât în SUA cât și în Europa, o serie de personalități politice, academice, experți în I.A. au lansat dezbateri contondente privind viitorul roboților umanoizi folosiți deja de China, Coreea de Sud, Rusia, care înlocuiesc crainici de televiziune renumiți fără să se sesizeze deosebiri sub aspectul fizic ori autenticității vocii.

La 11 mai 2023, „Le Point" a găzduit o dezbatere interesantă cu tema: „I.A. – șocul creierelor", având drept invitați pe cunoscutul scriitor și autor al cărții *Homo Deus*, Yuval Noah Harari și pe cercetătorul Yann Le Cun, prilej cu care s-a evidențiat riscul ca I.A. evoluată să conducă la distrugerea democrației și a libertăților fundamentale ale omului.

Dezbaterile au făcut referire la declarația președintelui Putin din 2017 care atrăgea atenția că: „țara care va fi *leader* în domeniul I.A. va deveni cea care va conduce și domina lumea". Drept urmare, președinții Xi și Biden au lansat ample programe de investiții în perfecționarea și diversificarea I.A., atât cu aplicații civile, cât și militare. Evaluările oamenilor de specialitate plasează China în fruntea plutonului, ceea ce a iritat profund Casa Albă care a inițiat o amplă campanie de denigrare a firmelor chineze exercitând presiuni asupra aliaților săi din Asia și Europa să interzică comercializarea produselor Huawei, Tik Tok, G 5 s.a., existând riscul spionării utilizatorilor prin aceste mijloace. De fapt, SUA nu acceptă pierderea hegemoniei economice și tehnologice în competiția cu o China care, pe lângă o economie versatilă, dispune de o putere financiară și militară care eclipsează universalismul american. Să nu uităm că America este amenințată cu intrarea în insolvabilitate, recunoscută și de Casă Albă și de Trezorerie, gradul de îndatorare devenind insuportabil, de 31.850 miliarde dolari, ceea ce va împinge administrația americană la noi gesturi necugetate de a declanșa conflicte militare în diverse colțuri ale planetei pentru a justifica trecerea la economia de război, ceea ce a sfătuit și pe aliații europeni pentru a aproviziona cu armament și muniție Kievul. Dar acestea nu sunt singurele îngrijorări pentru SUA în contextul competiției cu partenerul și rivalul său strategic – China, prezenta diplomației chineze în marile conflicte ale lumii și rezultatele obținute în medierea lor dau serioase bătăi de cap nucleului dur de la Casa Albă și Departamentul de Stat care forțează soluționarea conflictelor pe cale militară.

Revenind la I.A., recent specialiștii în domeniu sugerează decidenților politico-guvernamentali și agenților de reglementare să găsească un echilibru între reglementări și inovație pentru a proteja investițiile enorme efectuate, dar pentru a apăra drepturile fundamentale ale omului, fără însă a frâna progresul tehnologic. Provocările multiple pe care le generează I.A. atrag după sine o nouă ordine care implică pe de o parte proprietarul I.A care are acces la datele personale, dar și utilizatorul.

Recent, I.A. generativă, ca *Chatgpt*, se sprijină pe *deep learning* (un sub-domeniu al *machine learning* care simulează conexiuni neuronale umane pentru a trata și interpreta date complexe și a putea susține un dialog) pentru a învăța și genera texte așa cum le produc oamenii, răspunsuri pertinente și coerente conforme cu activitatea umană.

Datele produse și utilizate de I.A. pun serioase și numeroase probleme politice, etice și de proprietate individuală. Propunerea avansată de Elon Musk și de alți experți de a opri dezvoltarea I.A. este irealizabilă și iliberală, A.I. Act, emis de UE, este primul cadru juridic global al cărui text acoperă o gamă largă de dispoziții, îndeosebi stabilește o listă a sistemelor I.A. cu risc înalt supuse la cerințe specifice, pun în lucru comitete și autorități naționale competente pentru crearea de coduri de conduită pentru sistemele I.A. cu risc scăzut.

În particular, sunt interzise I.A. care folosesc tehnici subliminale pentru influențarea comportamentelor sau clasificării ființei umane. Diferențierea între nivelul de risc al I.A. este necesar atât în folosirea potențială a lor, cât și în datele utilizate pentru antrenament.

Atât la nivelul textului, cât și a imaginilor, trebuie găsite noi modalități de remunerare a creatorilor și de protejare a perenității creațiilor umane. (Datele au fost extrase din articolul „Cum reglementam I.A. fără a-i sufoca capacitatea de inovare ?", *Contrepoints*, 6 mai 2023, autor Samuel Vrignon.)

Lucrurile evoluează cu repeziciune, I.A. tinde să devină „atotvăzătoare, omniprezentă și atotcuprinzătoare", autoritățile de reglementare rămânând în urmă din cauza birocrației, intereselor contradictorii ale diverselor grupuri de presiune și lipsei de viziune, de aceea curentul transhumanist s-a transformat într-o mișcare globală, mișcare care vizează creșterea capacităților fizice și mentale ale oamenilor prin tehnologie, tehnologie care la orizontul anului 2045 va fi în măsură să descarce spiritul într-un calculator.

Mișcarea transhumanistă promite ca prin I.A să obțină nemurirea, realizând astfel visul protopărinților noștri care au părăsit Împărăția Cerurilor devenind muritori pe planeta Terra.

Conferențiarul medic Laurent Alexandre, autorul eseului „La Mort de la Mort", subliniază că „ființa umană care va trăi o mie de ani este deja printre noi", gândire care are la bază progresul rapid al NBIC (nanotehnologia, biotehnologia, informatica și științele cognitive) care ar putea învinge moartea și indirect atotputernicia Marelui Creator. Și în plan spiritual vom asista la o implicare directă a I.A. în viața religioasă și nu numai, neuroteologia devenind o forță mobilizatoare și moralizatoare a societății, înlăturând dogmele și constrângerile religiilor, ori va orienta credința popoarelor spre valori universale, realizându-se treptat o unificare a religiilor în jurul relației Omului cu Inteligența Supremă și cu celelalte forțe văzute sau nevăzute până acum ale Universului.

Drept urmare, întreaga ierarhie ecleziastă pământeană va dispărea treptat, iar templele, bisericile, sinagogile, moscheile, vor pierde din importanță, omul fiind direct conectat prin algoritmi cu ierarhiile Universului și nu la cele pământene, omul căpătând astfel libertatea dată de Creator de a alege din Pomul Cunoașterii roadele care-i sunt de trebuință.

Problema care preocupă mediile academice și cercetătorii științifici se referă la modul de utilizare a I.A., dacă este folosită doar pentru îmbunătățirea calității vieții, eradicarea epidemiilor, menținerea armoniei între ecosistemul social și cel climatic, într-un cuvânt, dacă NBIC vor salva rasa umană și planeta, ori I.A., încăpută pe mâna unor psihopați, se va transforma într-o armă de distrugere în masă printr-o simplă apăsare a butonului *delete*, care într-o clipă poate șterge de pe fața pământului țări, popoare, continente.

Sunt întrebări care dau fiori celor conștienți de pericolul scăpării de sub control a I.A. și devenirii ei autonome în luarea deciziilor, „știind ea mai bine ce-i trebuie omului".

În planul organizării politice, economice, financiare, militare și sociale a umanității în deceniile următoare, I.A. va genera un nou sistem de guvernanță a lumii terestre și spațiului cibernetic, care se poate modifica ciclic, având o geometrie variabilă în funcție de algoritmii folosiți și modului în care sunt selectate informațiile corecte de falsuri și manipulări. Drept urmare, provocarea care stă în fața serviciilor de informații va fi pe de o parte protejarea propriilor informații de eventuale atacuri din partea hackerilor, entități statale sau private, iar pe de altă parte organizarea scutului de protecție cibernetică a infrastructurilor critice statale.

În concluzie, să sperăm că rasa umană va reuși să mențină sub control I.A. și noile tehnologii ale cunoașterii (NBIC) în limitele eticii și moralei universale, să le respecte și să le prețuiască ca pe niște daruri și mijloace de supraviețuire oferite de Cel Prea Înalt într-o lume super-tehnologizată, care are, ca orice civilizație, luminile și umbrele ei.

Ca orice tranziție de la o etapă la alta a evoluției umanității, acest moment de adaptare la noile realități va aduce cu sine durere, frustrare, dar și bucurii, Omul fiind obișnuit să râdă cu un ochi și să lăcrimeze cu celălalt, binecuvântând divinitatea că i-a permis accesul la Pomul Cunoașterii, ceea ce ne apropie tot mai mult de înțelegerea Planului divin.

Să ne bucurăm, deci, de gustul dulce-amărui al libertății „controlate", că suntem contemporani cu aceste metamorfozări ale rasei umane așa cum este descrisă în amănunt în *Cartea lui Enoch* unde se vorbește despre o civilizație super-tehnologizată care a modelat planeta și oamenii înainte de Marele Potop și a dat un sens și o direcție umanității !

Luminița Cornea

Note de călătorie

Cu trenul de la București la Cluj

Da, cu trenul de la București la Cluj ! Astăzi, când lumea călătorește cu mașina, mie îmi place trenul. După câteva zile de București, cu evenimentul cultural de la Banca Națională a României, voi călători nouă ore în același vagon. Trenul „meu”, *Intercity*, va avea doar trei opriri: Ploiești, Brașov, Teiuș. Mă aflu la clasa I, unde am o anume facilitate. Nu, nu datorită handicapului pe care îl am... merg cu bastonul, ci am acest avantaj de la *Asociația foștilor deținuți politici* – tata mă ajută și acum.

Peisajul – din stânga, din dreapta – nu mă lasă să citesc. Natura e splendidă, acum, primăvara, verde crud ! Plouă, plouă (tot Bacovia ? !). De la București până la Brașov am admirat peisajul, munții. După Brașov, trenul are viteză de melc. Aflu că sunt restricții până la Sighișoara. Mă cuprinde un fel de tristețe iremediabilă când privesc clădirile în paragină – foste cantoane CFR, aflate de-a lungul căii ferate. Oare de ce nu sunt dărâmate ? În mod sigur, materialul rezultat ar putea fi folosit de cei mai puțin avuți..., oricum li s-ar putea găsi o întrebuințare, dacă s-ar ocupa de ele un om gospodar, dacă ar exista un om care sfințește locul... Ce înseamnă *om care sfințește locul* ? Se poate răspunde simplu: om harnic, vrednic, dar vrednicia nu este suficientă. Trebuie și suflet. Fără dragoste, locul acela nu se poate sfinți, adică nu poate fi înfrumusețat în așa fel, încât să aducă *bucurie* celor care îl văd.

Privesc pe fereastră, prin geamul, relativ, curat. În dreapta, șantier. Nu poate fi șantier pentru autostradă, deoarece nu cunosc să fie proiectată nicio autostradă între Brașov și Sighișoara. Da, știu, se lucrează la viitoarea cale ferată modernă, de mare viteză, care va facilita circulația rapidă a trenurilor. Totuși, nu se prea vede că se lucrează. Nu văd eu bine din tren ? Văd un utilaj, macara și doi muncitori care privesc trecerea trenului nostru... Traversăm o pădure înverzită, o pădure de foioase – oare ce copaci vor fi fiind aceia care încă nu au înfrunzit ?

Trenul, era să zic aleargă, dar nu, trenul merge în legea lui. Desigur are restricții de viteză din cauza șantierului. Important este că nu stă, că nu ne-am oprit, că nu facem întârziere. Privesc în dreapta, o stână. Nu, nu este europeană. De ce ? Nu se vede a avea apă curentă, nici vorbă. Grup sanitar ? Se vede din tren, mai departe de stână, un closet. Nu știți ce este un closet ? Un WC mai rudimentar, la care nu este apă curentă. Hârtie igienică ? Dezinfectant ? Sigur, nimic din acestea.

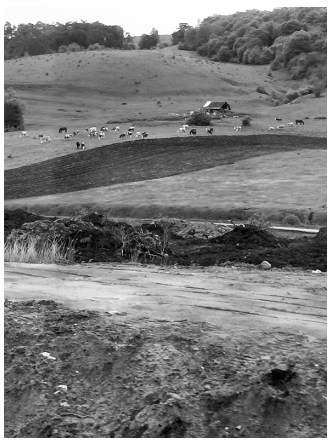
Înaintăm. În stânga, a fost săpat terasamentul viitoarei căi ferate. Se pare că va fi linie dublă. Imediat, în dreapta, „admir” un canton în paragină – mă gândesc: acolo a fost odinioară (nu prea depărtată vreme), viață, o familie, copii. Lângă clădirea părăsită, se află un loc împrejmuit – și gardurile sunt triste, se pare că în anul trecut a fost cultivat, se văd strujeni de porumb – a fost acolo o grădină de zarzavat, care în fiecare primăvară era însămânțată.

Privesc din nou șantierul – se lucrează pe porțiuni, de fapt poți ușor constata porțiuni marcate, stâlpi de susținere, un podeț peste o curgere de apă, nu pârău. Altă porțiune în mersul domol al trenului. Aici se pare că s-a lucrat mai mult, sunt două macarale, o basculantă, dar niciun om. De ce nu se lucrează ? O ! mă întreb fără să gândesc că este ora 18. Sigur, se înserează după ora 20, dar timpul de lucru pentru muncitori s-a încheiat de ceva vreme. De plouat, nu mai plouă.

Alt loc, am ajuns aproape de Sighișoara. Privesc în stânga vreo șase balastiere. Stau și ele, ce să facă ? Doar s-a terminat programul de lucru. Mă întreb, doar pentru mine, de ce nu se prelungește programul de lucru, bineînțeles cu plata adecvată muncitorilor. Așa, desigur, s-ar termina mai repede calea ferată de mare viteză, ar circula mai repede celelalte trenuri, nu numai cele de mare viteză. Am o mare strângere de inimă că nu se face mai mult, că nu există oameni care să sfințească locul...

Beia – clădirea gării este tristă, își plânge trecerea. Înainte și după ea, teren, care, odinioară, fusese cultivat de cei care locuiau acolo, desigur, muncitori ceferiști. Văd începutul construcției

unui tunel de cale ferată. De câte asemenea tunele va fi nevoie în zona aceasta ? Câtă muncă !

În stânga, pe un deal, o stână – sau cum se numește ? – nu, nu sunt oi, sunt vaci. Văd o clădire din lemn, în jurul ei pământul este negru, semn că pe acolo au tot umblat ori stau animalele. În apropiere, zăresc vaci. Să fie vreo sută ? Cam așa.

Trenul înaintează. În dreapta, drum noroios, sigur, nepietruit. Patru case, clar părăsite, dar urmează un sat sau nu ? Privesc câteva case ce par a fi locuite. Probabil, satul se află după deal. Iarăși plouă, ca la Brașov, la plecarea trenului. Picuri de ploaie lovesc geamul vagonului. Este binevenită ploaia de mai. Cunosc zicala: *plouă în mai, avem mălai !* Mult adevăr conține ! Sigur, tradiția de veacuri își spune cuvântul. În mai se însămânțează porumbul sau este deja însămânțat. Dacă plouă, încolțește repede, cu posibilități de creștere rapidă, dezvoltare frumoasă și o viitoare recoltă bogată. Bineînțeles că putem generaliza la toate... semințele care se dezvoltă în luna mai.

Călătorim tot în ritmul melcului. Privesc prin vagon. La ieșirea din vagon, un colț dedicat CĂRȚII. Nu am greșit. Am descoperit în acest tren, în acest vagon, dragostea de carte. Intenție lăudabilă ! De ce intenție ? Veți vedea. Pe un geam, în dreptul a două rafturi, două postere. Pe unul, harta României, sigla „CFR Călători” și înscrisul mai mic: „Societatea Națională de Transport Feroviar de Călători”, cu însemnul *„WiFi – acces internet gratuit”* și parola de acces. Pe al doilea poster, estetic încadrat pe fundalul unui raft de cărți și imaginea unui copil, văzut cu spatele, care se uită la volume: scris cu majuscule: *BIBLIOTECA PE ROȚI*, iar puțin mai jos: „Alegeți, citiți și înainte de coborâre lăsați cartea tot aici !”, „Mulțumim !”. Apoi, mai mic scris: „Cărțile sunt proprietatea CFR Călători”. Care cărți ? ! Prin urmare, *intenția este lăudabilă*: nu există și nici nu pare să fi existat cărți pe aceste rafturi. Oricum, ideea este foarte bună, de luat în seamă: să lucrăm pentru lectură ! Probabil, cineva din conducerea CFR-ului s-a gândit, pe bună dreptate, că dacă este internet gratuit, de ce este necesară cartea ? Îl contrazic pe acel „cineva”: este necesară cartea, chiar dacă avem internet, fie și gratuit. Mulți dintre noi, la casele noastre, le avem pe ambele și le folosim. Păcat de acel spațiu gol ! Se pot obține *gratuit* cărți: bibliotecile județene refuză volumele oferite de particulari, deoarece nu mai au spațiu. Bineînțeles că este necesar a fi căutate, ceea ce presupune muncă și răbdare. Oare nu avem educația necesară ?

Multe lucruri se vor în România. Ne dorim să fie *ca afară*, dar... nu reușim să începem, iar când începem ceva, precum raftul cu cărți, nu finalizăm. Nepăsare ? Lipsa implicării cuiva ? A autorităților ? A noastră, a tuturor ? Asta e !

Cu cât ne apropiem de Sighișoara, calea ferată în construcție, cea pentru „înaltă viteză”, pare a fi aproape finisată. Tot în stânga, văd străpuns dealul, un tunel, apoi văd un pod „serios” peste o apă curgătoare, iar mare parte din terasament este pregătit pentru a i se fixa șinele de cale ferată.

Străbat cu acest tren Transilvania de la sud la nord, prin localități dragi sufletului meu, cu numeroase amintiri recente și din mai îndepărtați ani. Trenul trece prin Sighișoara, Daneș, Dumbrăveni, Mediaș, Copșa Mică, Mănărade, Blaj – deși nu oprește în aceste stații, eu le privesc cu încântare și cu melancolie. La Blaj, insist mai mult cu privirea, aș vrea să se oprească trenul în dreptul *școlii noastre* – de multe ori, în alte dăți, când aveam cui, mărturiseam mândră că această impunătoare clădire este școala unde eu am învățat carte adevărată timp de opt ani. Privesc cele trei geamuri aflate de o parte și de alta a colțului dinspre Câmpul Libertății, de la ultimul etaj, unde am avut sala de clasă în ultimii doi ani de liceu. Au trecut atâția ani...

Stația Crăciunel arată foarte bine renovată, curată, ca nouă. De ce aceasta arată minunat față de alte multe stații CFR care sunt într-o stare jalnică ? Există acolo un om care sfințește locul ?

Curând vom ajunge la Teiuș. Prin stație radiofonică, CFR-ul cere scuze călătorilor pentru eventualul disconfort care se va crea prin înlăturarea vagoanelor care vor circula spre Arad. Înainte de stația Teiuș, trecem pe sub un uriaș pod. Deasupra noastră se află autostrada Alba Iulia – Cluj. Altă lume !

În stația Teiuș, odinioară, forfotă de oameni, acum, aproape pustie. Ne-am despărțit de vagoanele pentru Arad fără a simți vreun disconfort. Doar că noi, cei care călătorim la Cluj-Napoca rămânem fără vagonul-restaurant. I-am simțit prezența prin chelnerul trecător prin vagoane de la care am luat o cafea. Poate am avut în amintire vagoanele restaurant de altădată, în care serveam civilizat clătite atunci preparate. Cât erau de gustoase !

Plecăm din Teiuș. În dreapta, văd autostrada. Treptat-treptat se înnoptează. Întuneric. În vagon, lumină. Nu mai zăresc nimic prin geam. Beznă deplină. Viteza trenului este alta și, nu peste mult timp, stația radiofonică CFR ne anunță sosirea în gara finală (după nouă ore și ceva de traversare a Ardealului) și ne urează o seară bună în continuare. Ajung la Cluj, unde este LUMINĂ.

Timișoara – Capitală Culturală Europeană

Clementina TIMUȘ

17 februarie 2023 a fost ziua oficială a deschiderii festivităților destinate celui mai așteptat eveniment la Timișoara, cel de „Capitală Culturală Europeană”, poziție onorantă câștigată într-o competiție începută cu ani în urmă și care inițial a antrenat 13 orașe din România.

Istoria acestui eveniment civic, „Capitală Culturală Europeană” pentru un an de zile a început în 1985 la propunerea a doi miniștri ai culturii, Melina Mercouri din Grecia și Jack Lang din Franța, cu scopul de a pune în valoare aspecte culturale, tradiții, valori urbanistice ale variilor localități din țările Comunității Europene care își manifestă dorința de a participa la competiție. Desemnarea se face printr-un concurs de argumentare în baza unui chestionar stabilit cu un punctaj riguros

În martie 2016 din cele 13 orașe din România ce aspirau la competiția pentru titlul de Capitală Culturală Europeană rămăseseră pe lista scurtă doar patru (București, Cluj, Baia Mare și Timișoara). În cadrul „Asociației Femeilor Universitare” am propus prezentări privind argumentele fiecărui candidat, ocazie cu care am pregătit o prezentare cu date și imagini din Timișoara – orașul studiilor mele – la Casa Schiller din București (o conferință ce se mai găsește pe site-ul gazdei). Conferința ilustra nu doar istoria dezvoltării orașului, dar și rezultatul urmăririi îndeaproape, din desele mele deplasări la Timișoara, a pregătirilor ce se făceau.

Prin profesia mea de cercetător științific cunoșteam mecanismul abordării proiectelor finanțate de Comunitatea Europeană și rigorile impuse de sistemul judicios organizat. Am sesizat că regiunile din vestul României reușeau să câștige competiții și să folosească oportunitățile de dezvoltare. Un avantaj al Timișoarei era și cel al unei comunități multietnice, multiculturale, dar și a unei educații liberale de întreținere a unei atmosfere de cooperare și bună vecinătate în baza unei îndelungate conviețuiri în bună înțelegere. Cum neașteptata pandemie a făcut ca perioada de pregătire să se prelungească mai mult decât fusese prevăzut, lucrurile s-au desfășurat într-un ritm mai lent, dar respectând angajamentele asumate în propunerea de participare.

Timișoara, oraș cu o remarcabilă istorie, monumente și vestigii istorice, situat în vestul țării, așezat pe râul Bega, în apropiere de Belgrad și Budapesta, denumită cândva „mica Vienă” datorită arhitecturii imperiale, a beneficiat de o înflorire economică încă din secolul al XVIII-lea. A avut și statutul de oraș liber imperial, cu întâietate sub multe aspecte ale modernizării: introducerea iluminatului cu gaz, apoi electric, tramvaiul cu cai, apoi cel electric, primul spital... Am urmărit de-a lungul anilor interesul pentru sistematizarea traseelor de transport, păstrarea specificului orașului numit „al florilor” prin îngrijirea salbei de parcuri de-a lungul râului Bega, a unei vegetații ce asigură o bună calitate a atmosferei, abordarea unor proiecte de dezvoltare a zonelor de cartiere noi, dar și un susținut efort pentru restaurarea numeroaselor clădiri de patrimoniu, preponderent situate în cartierul istoric Cetate, dând orașului mult farmec și susținut interes turistic.

M-am bucurat să revăd Timișoara natală în prag de primăvară în postura de „Capitală Culturală Europeană” și nu am ezitat să urc pe aceea schelă ridicată în Piața Operei să privesc orașul de la înălțime, iar gradual, pe măsură ce urcam, să admir vasele cu flori și arbuștii, unii îmboboțiți, sălcii ce-și întindeau ramurile spre vizitatori… Am vizitat la Palatul Baroc – Muzeul de Artă al Timișoarei, două expoziții inedite: a sculptorului Paul Neagu, originar din Timișoara, mai curând revendicat de spațiul anglo-saxon și universal, fiind din 1973 emigrant, dar având lucrări și în țară, la București și Timișoara și cea a pictorului suprarealist Victor Brauner intitulată de organizator „Invenție și magie”. Expoziția Victor Brauner are curator pe Camille Morando, directoare la Centrul Pompidou, care a adus peste 40 de tablouri de la Paris și din colecții private, precum și documente, fotografii, sculpturi, desene și chiar un film conținând un interesant interviu cu artistul. Au colaborat la reușita evenimentului Fundația Art Encounter, Muzeul de Artă Timișoara, Institutul francez din Timișoara.

Nu am ratat nici concertul Filarmonicii Radiodifuziunii din Köln, cu Simfonia a 3-a de Gustav Mahler, condusă de Cristian Măcelaru la Filarmonica Banatului, unde primarul Timișoarei era prezent printre melomanii urbei.

Urmăresc cu interes evenimentele în desfășurare: la început de aprilie întâlnirea cu scriitorul Orhan Pamuk, laureat al Premiului Nobel, ce va avea loc la Universitatea din Timișoara, dar, de asemenea, urmează să onoreze invitațiile cei doi absolvenți ai Liceului „Lenau” din Timișoara, Hertha Müller, Premiul Nobel pentru Literatură 2009 și Stefan Walter Hell, Premiul Nobel pentru Chimie 2014, azi director la faimosul Max Planck Institut din Göttingen.

Și pentru că inspirația este molipsitoare, interesant mi s-a părut și „Proiect fotografic nomad” constând din expunerea pe gardul ce protejează Grădina Botanică, pe un traseu foarte circulat, a 14 panouri cu ilustrații din orașe care au fost Capitale Culturale Europene.

Am scris toate acestea cu gândul de a oferi un model de educație civică, pentru că orice urbe arată pe măsura în care cetățenii își dovedesc atașamentul față de valorile ei și se străduiesc a le ridica la noi cote.

firide basarabene

Însemnări despre Cetatea Albă

Nicolae SCURTU

Printre cei ce au călătorit în Basarabia, în perioada interbelică, se impune să-l menționăm și pe Alexandru Busuioceanu (n. 10 ianuarie 1896, Slatina – m. 13 martie 1961, Madrid), profesor, istoric de artă, poet, traducător și memorialist, care a evocat, convingător, orașul Cetatea Albă și pe unul dintre colegii și prietenii săi, ajuns, grație meritelor și autorității științifice, primar al acestei localități.

Într-o fermecătoare evocare, *În Bugeag*[1], dascălul de estetică și istorie a artei, descrie cu eleganță și cu o acuratețe, rar întâlnită, orașul Cetatea Albă, monumentele istorice care însumează secole de existență și care au tăria de a sugera și de a comunica, peste timp, secvențe dintr-un trecut așa de tumultuos.

Impresionat de ceea ce observă, de unicitatea *toposului*, de oamenii așa de meditativi, dar, mai ales, de vechimea și tainele istoriei, Alexandru Busuioceanu îl îndeamnă pe istoricul și arheologul Paul Nicorescu[2] (1890–1946) să elaboreze o carte-album despre Cetatea Albă[3], ceea ce se și întâmplă.

Tot cu prilejul acelei călătorii de studii, Alexandru Busuioceanu publică în revista *Buletinul Societății academice de turism „România”* articolele *Monumentele istorice din România,* 4, nr. 6, iunie 1930, p. 168-172 și *Opere italiene în muzee și colecții românești*, 5, nr. 9-10, septembrie-octombrie 1931, p. 274-279, contribuții majore la înțelegerea artei românești și străine.

Remarcabile sunt intuițiile, observațiile și aprecierile despre specificul artei naționale și, mai ales, despre capacitatea de a emoționa și entuziasma generațiile de cunoscători și prețuitori ai artei.

Alexandru Busuioceanu

Anii de exil, numeroși, au contribuit *la anularea* și, deci, *la necunoașterea* operei unui cărturar de talie intercontinentală.

Așteptăm o *recunoaștere* și *restituire*, dacă e posibil, integrală, a moștenirii culturale și artistice a lui Alexandru Busuioceanu.

*

În Bugeag

Bugeagul... Călătorim de o zi întreagă pe întinderea gălbuie și toridă a stepei care se mistuie necontenit în urmă fără să-și restrângă nici cu un deget zarea dinaintea noastră. E pustiu și cald ca într-o lingoare tropicală în care te cufunzi sleit, fără nădejdea nici dorința de a mai [i]eși. Înaintăm încet, prinși între aceleași nesfârșite șine de fier și închiși în cercul de cleștar al orizontului. Nici o putință de scăpare, nici o adiere, nici o undă răcoritoare. Prin ferestrele înfierbântate ale vagoanelor privirile placide și ostenite, rătăcesc fără scop și leșină îndelung de miriști arse și pe lanuri nesfârșite de porumb uscat... Cititorule odihnit și neînsetat, ești poate un om al stepei și cuvintele mele îți trezesc nostalgii îndepărtate și stropite de aroma pământului natal. Fii fericit ! Nu mă vei înțelege. Eu eram, trecând prin pământul tău natal, întocmai ca un beduin pierdut de săptămâni prin arșița pustiului și care înainte de a ajunge la Meca e în stare a-și ucide cămila pentru un strop de apă !

Meca mea, fără cupole de diamant și minarete de safir, era Cetatea Albă. Își scălda zidurile aurii în apa albastră a Limanului, își clătina în zare plopii întunecați ca chiparoșii și dormita fericită la umbra delicată a salcâmilor. Pierdusem de mult nădejdea de a poposi între zidurile ei; și din fierbintea alunecare în neant în care mă găseam, nu mai avem nici o dorință, când soarta, ale cărei taine rămân nepătrunse, avea să pună capăt suferinței mele. La căderea înstelată a nopții, tivită încă de lumini trandafirii, mă găseam fără veste și aproape fără crezare, în fața zidurilor binecuvântate ale orașului. Am coborât fericit din tren cu geamantanele în mâini și, din ochi, căutam minaretul cel mai înalt de unde să dau drumul rugăciunii mele de mulțumire lui Allah...

Dar după o noapte de odihnă între ziduri bătrânești și ospitaliere, când suferințele călătoriei sunt uitate și pornești pe străzile largi, tăiate rusește și bine întreținute, cu gândul să te uiți la lucruri fără necaz, statornicia ta merituoasă de călător decis la orice osteneală, începe a fi și răsplătită. Ești la o margine de țară, unde viața molcomă și fără ecouri se petrece atât de liniștită, atât de fără grabă, se împietrește la tot pasul în atâtea nebăgate în seamă mici eternități, încât trecând printre ele, urmărindu-le cu ochii, ți-ar fi cu neputință, chiar de ai avea cea mai robustă natură, să nu aluneci repede în visare.

Cum să descrii în cuvinte potrivite și fără melancolie sentimentul nelămurit de liniște și de tristețe, de bătrânețe adâncă și de vreme oprită în loc, pe care ți-l strecoară zidurile sure de piatră ale căsuțelor umbroase, acoperite de străvechi olane, încununate de pignoane arhaice și cufundate în vreme ca într-un somn fără prihană ? Am mai trecut cândva cu sentimentul acesta printr-o Cetate Albă a Nordului... În Bruges-ul plin de amintiri și de tristețe, printre zidurile multe, îmbrăcate în [i]ederă și oglindite de canale, viața nu se petrecea mai lină și din alte vremuri, ca aici.

Am străbătut orașul fără grabă, în pasul legănat și gânditor al trecătorilor localnici, prins pe nesimțite în ritmul lor domol și potrivit pentru eternitate. Am cercetat din ochi una câte una ferestrele deschise în care nu zăream pe nimeni, am privit peste porțile grele străjuite de pilaștri[4], curios de viața ce se petrecea dincolo de ele. Nimic... În după amiaza aceea de vară înflăcărată, părea că lumea deșertase pentru totdeauna orașul, refugiindu-se în neant. Târziu doar, am zărit într-un balcon un om care dormea pierdut într-un fotoliu. Prietenul ce mă însoțea mi-a explicat: „E notarul public C...” Și se poate să fi fost notarul public C. Dar era atât de fericit printre zorelele plăpânde ce îl alintau, și atât de dulce inocența care îl înfășura ca o aureolă, încât eu eram sigur că dormea în balconul său de-o veșnicie și că viața nu mai avea nici un farmec să-l mai poată deștepta.

*

Am în Cetatea Albă un prieten[5] de care vremea și amintirile m-au legat mult. Am hoinărit odinioară împreună pe drumuri înflorite italienești, am gustat vinul auriu de Chianti sub pergole îmbălsămate și nemuritoare și am făcut amândoi arheologie printre pietrele bătrâne și pline de amintiri. Zile de neuitat... Prietenul meu e acum primar peste Cetatea Albă. Amintirile lui italice populează târgul scitic cu nevăzute umbre imperiale care trec gânditoare și tăcute în amurguri printre zidurile sure ale orașului. În apusurile nesfârșite ale stepei pasul lor aerian se întretaie în cadențe cu ropotele îndepărtate ale cailor sarmați...

Prietenul meu e un primar fantastic. El e primar nu numai peste o cetate, dar peste trei Cetăți puse una peste alta. La marginea Limanului, printre ruine albe de calcar și marmoră grecească scoase la iveală de el însuși, e primar peste străvechiul Tyras al Milesienilor. Cetățenii lui grăiesc acolo însemne și inscripții care pomenesc de temple și de zei, de vin adus pe mare de la Rodos, de la Tassos și din Cnid, și de vremuri înflorite acum mai mult de două mii de ani. Și la aceeași margine de apă, printre creneluri de cetate și în turnuri de castel pustiu, el e primar și căpitan de gânduri peste auritele corăbii genoveze venite de departe la Moncastro și peste însulițate armii moldovene învrăjbite cu Sultani și Hantătari. În incinta frământată de bătălii a Cetății, l-am găsit răscolind cu știință și grijă de părinte urmele de mult îngropate ale agripilor ostași de altădată. Dincolo de Tyras și Moncastro, și deasupra lor, prietenul meu taie harnic strade, rânduiește grădini și clădește case pentru cetățenii lui de acum.

Prietenul meu e fără îndoială un primar fantastic. El veghează și comandă fără turburare peste milenii ca într-o Cetate Albă din vis. Am petrecut cu el o seară la marginea albastră a Limanului. Adia vântul liniștit din stepele cimeriene. Cântau pescari și ne uitam departe la luminile ce se aprindeau tremurătoare către țărmul scitic al lui Ovidiu și către Odesa. Se făcea noapte. Iar dinspre mare se apropiau galere egeene încărcate cu urcioare de la Rodos și cu amfore de vin din Cnid...

Al. Busuioceanu

---

[1] Al. Busuioceanu, *În Bugeag* în *Buletinul Societății academice de turism „România”*, 4, nr. 1, ianuarie 1930, p. 11-13. (*Note de drum*).

[2] Paul Nicorescu, profesor, istoric și arheolog. Autorul câtorva contribuții prețioase despre orașul Cetatea Albă. A fost coleg cu Al. Busuioceanu la Școala Română de la Roma.

[3] Paul Nicorescu, *Cetatea Albă*, Craiova, Editura „Ramuri”, [1931], 18 pagini + 24 reproduceri. (*Colecția „Apollo”. Orașe și locuri de artă*).

[4] Pilaștri – stâlpi paralelipipedici prevăzuți cu bază și capitel. Au rol de ornament sau de consolidare a unor ziduri.

[5] Trimiterea se face la Paul Nicorescu.

Șapte ani fără poetul din Bolintin

Emil TALIANU

La 18 mai 2016 s-a stins poetul Dumitru Dumitrică. Așa cum a trăit, neștiut decât de cei care i-au fost aproape, în căsuța poeziei din Bolintin Deal. Trista veste, care mi-a îndoliat sufletul, am aflat-o târziu, când bunul meu prieten și totodată devenit rudă, ne privea din stele, luminându-ne viața cu miracolul cuvintelor cuprinse în cele 26 de volume de versuri și proză pe care le-a scris. Volume despre care, din păcate, doar cei care îi erau prieteni de condei, știu. Tomuri care numai el știa prin ce efort financiar vedeau lumina tiparului. Noi, iubitorii cuvântului scris, aflam de o nouă apariție editorială când prietenul Mitică ne suna și ne adresa invitația de a-i fi oaspeți la o nouă lansare de carte. Nu într-o sală, nu cu un protocol anume, nu după o anumită rigoare, ci în minunata grădină din curtea casei sale din Bolintin Deal.

Doamne, ce curte ! Cu sute de flori plantate nu numai în straturi, ci oriunde puteau prinde rădăcini,

cu o salcie pletoasă în formă de umbrelă, cu alei mărginite de pietre așezate cu migală, cu numeroase locuri care te invitau la un scurt popas, fiecare realizate mai ingenios decât celelalte. Și ce îți bucura și mai mult ochiul, dar și sufletul, era căsuța cu prispă a poeziei. Căsuță în care au poposit, mărturie sunt numeroasele fotografii existente, nume mari ale scrisului contemporan românesc. Printre ei, marele Eugen Barbu, cel care văzând primele încercări ale lui Mitică l-a îndemnat să nu se lase de scris. Și astfel Mitică și-a extins truda care îi era atât de dragă – a zidit nu numai cărămizi pentru a înălța case, dar a început să zidească din cuvinte poeme, schițe și nuvele, într-un cuvânt, cărți.

Ultima lansare de carte, în grădina casei, a avut loc în data de 22 iunie 2014. Prezenți peste 40 de prieteni, confrați ai scrisului, scriitori, poeți. S-au spus vorbe alese despre literatura română, despre revistele literare, despre gazda Dumitru Dumitrică care își prezenta volumul de poeme alese *Albastrule cer, albastrule cer...*, apărut cu un an în urmă la o editură bucureșteană. Firesc, autorul mi-a dăruit și mie o carte cu următoarele cuvinte: „Dragului și bunului prieten, Emil Talianu și celor dragi domniei sale, din inimă pentru inimă... Același din totdeauna (semnătura) 22 iunie 2014. Bolintin Deal”.

Bunul său prieten, venit tocmai de la Lugoj, cantautorul Vasile Gondoci, i-a cântat unele poeme, scriitorii Ion C Ștefan și Aureliu Goci i-au prezentat truda literară, actrița Doina Ghițescu i-a recitat câteva poeme…

Peste ani, grădina atât de frumoasă a Poetului din Bolintin Deal plânge. Florile, iarba, copacii duc dorul Grădinarului care le mângâia în fiecare dimineață…

Condiția meridională

Alexandru CAZACU

Nu de puține ori, operele literare au avut și un rol de portavoce a tot ceea ce nu se putea, ori nu se dorea spus în anumite comunități. Fie folosind scrierile parabolice, fie atacând frontal subiectul cu ajutorul unui pretext aparent ficțional și nefăcând concesii estetice, s-a putut oferi cititorilor o punere sub reflector a zonei tabu investigate. Iar dacă proza în cauză beneficiază și de o ecranizare calitativă, mesajul se multiplică și cele două realizări artistice reușesc să spună mai mult decât ar fi putut să o facă separat. Romanul lui Leonardo Sciascia din 1961, *Il giorno della civetta* și ecranizarea acestuia din 1968, realizată de regizorul Damiano Damiani, reprezintă un caz reprezentativ pentru maniera în care două produse culturale se manifestă sincron și aduc în agora probleme contemporane grave. Încercând să atragă atenția și să implice societatea civilă, dar și parte din factorii decizionali pentru eradicarea unor fenomene tragice ce erodează normele existenței dintr-un areal.

Jurnalist, scriitor și om politic, **Leonardo Sciascia** (1921-1989) s-a născut și format în Sicilia unde a beneficiat de solide cunoștințe de literatură franceză și americană la liceul din Caltanissetta. A reușit să facă din problemele sociale, economice, politice ale insulei metafore literare în măsură să descrie orice parte a lumii. Opera lui Sciascia, conținând în principal romane, proză scurtă și eseuri, reprezintă un punct de referință pentru ceea ce a fost definit în literatura secolului douăzeci drept „realism critic". În ciuda unui fin pesimism și a unei resemnări ce răzbate din anumite scrieri, autorul nu renunță niciodată la umanism și la o matrice iluministă sub care își plasează personajele. Etica lui Sciascia era unanim recunoscută de toți, inclusiv de adversarii

Claudia Cardinale și Franco Nero - secvență din film

săi politici (va activa ca deputat în parlamentul italian din partea unui partid radical de stânga) fiind considerat un fel de conștiință morală a Siciliei și a întregii peninsule italiene. A fost aproape obsedat de condiția „omului din sud", de iraționalitatea răului, de mecanismele puterii ce îl determină și de modul în care valoarea umană îi poate destructura păienjenișurile. Prozele sale anticipează ceea ce mai târziu aveau să fie numit drept *political-thriller*. *Când se arată cucuveaua* (adaptarea în limba română a romanului lui Sciascia) este un text marcat de o extraordinară inteligență narativă, fapt ce a permis autorului să transforme o poveste polițistă, „un giallo" (cum este numit acest gen de scriere în italiană), într-o adevărată analiză a profilului socio-moral al unui oraș de provincie. Intriga, sub formă de anchetă, a scrierii lui Sciascia este o formulă epică care permite investigarea nu doar a speței în sine, ci a întregului ambient social. Din această familie de romane fac parte *Cinci colțuri* sau *Liutma în Anzi* de Mario Vargas Llosa, *Să ucizi o pasăre cântătoare* de Harper Lee, *La revedere acolo sus* de Pierre Lemaître, *Fericiți cei înșetați* de Anne Holt ori *Zile de nisip* de Bujor Nedelcovici

Damiano Damiani (1922-2013), grafician, regizor și scenarist, s-a născut în nordul Italiei și a absolvit Academia de Artă Brera din Milano. Este considerat drept cel mai american dintre regizorii italieni. Inițial a făcut parte din „grupul de la Veneția", una dintre cele mai importante școli de benzi desenate (în Italia de după-război aceste *i fumetti* erau citite de un public foarte numeros, ele fiind publicate în cotidianele centrale) alături de Fernando Carcupino, Hugo Pratt și Dino Battaglia. După un debut în lumea *artei fără muză* cu o trilogie inspirată din scrierile Elsei Moranti și Alberto Sordi, din 1960 începe o adevărată „decadă de aur" pentru regizor. Interesul său se va mai manifesta și în zona *spagetti-western*, genului *horror*, dar și a tematicii religioase. Însă *Il giorno della civetta* din 1967 este poate cea mai reprezentativă peliculă a lui Damiani pentru acel cinema intens implicat civic cu elemente de denunțare socială. Iar realizarea primei serii T.V. *La piovra* din anul 1984 îi va aduce o notorietate mondială regizorului. Dar acest serial, la o privire atentă, nu este decât o explorare mai largă a tematicii tratată în capodopera sa *Il giorno della civetta*.

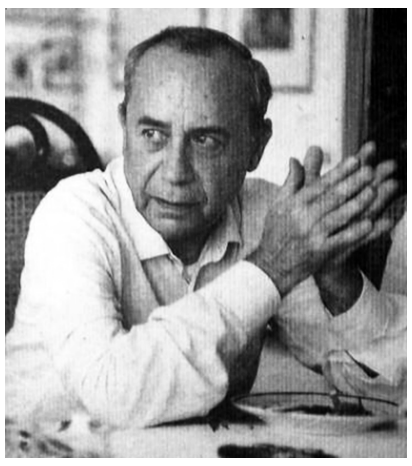
Scenariul filmului este scris de regizor împreună cu Ugo Pirro consultându-se cu Leonardo Sciascia. Imaginea aparține lui Tonino Delli Colli, montajul lui Nino Baragli, iar muzica lui Giovanni Fusco. Scenografia lui Sergio Canevari și distribuția internațională au făcut decisiv diferența în această coproducție italo-franceză produsă de Ermanno Donati și Luigi Carpentieri, premiați cu *Nastro d'Argento* pentru această realizare. Distinsul trofeul *David di Donatello* a fost oferit de asemenea acestor producători, dar și regizorului și celor doi actori principali.

Un mic antreprenor în construcții, Colasberna, este ucis pe șosea aproape de o casă izolată unde locuiesc Rosa Nicolosi (eclatant interpretată de Claudia Cardinale care reușește un rol în care preia asupra ei presiunea simțită de toți locuitorii zonei, fiind prinsă ca într-un clește de nevoia de adevăr și obligațiile traiului zilnic), cu soțul și fiica lor. Parrinieddu (redat cu toate nuanțele specifice personajului de actorul francez Serge Reggiani), confident al carabinierilor (și oricărui este dispus să-l plătească), induce căpitanului Bellodi, recent sosit din nordul țării din Parma (Fraco Nero stoic și determinat, într-un rol emblematic pentru cariera sa), ideea că Rosa știe mai mult decât a declarat. Printr-un truc abil Bellodi reușește să obțină de la ea numele asasinului care fără dubiu este Zecchinetta (italianul Tano Cimarosa fiind superlativ în interpretarea unui *uomo brutto* de care sistemul criminal se folosește) și promite că va cerceta dispariția soțului ei dispărut în mod misterios. Îl reține pe Zecchinetta (dealtfel o veche cunoștință a poliției, fiind cunoscut drept *sicario* – asasin plătit – care a scăpat mereu din cauza lipsei probelor incriminatorii), dar legăturile acestuia foarte strânse cu șeful mafiei, Don Mariano Arena (actorul american Lee J. Cobb ilustrează *un padrino vecchio stampo* seniorial și referențial pentru cinematografia ce va trata aceste personaje) pot conduce la investigarea structurilor acesteia. Pentru a elimina planarea unei suspiciuni, Don Mariano Arena încearcă să demonstreze că soțul Rosei l-a ucis pe Colasberna din motive de onoare, antreprenorul având o relație sentimentală cu aceasta, răspândind această falsă informație. Tot Parrinieddu îi dezvăluie lui Bellodi că glonțul care l-a ucis pe Colasberna se află în casa lui Don Mariano. Ceea ce se dovedește adevărat, iar șeful mafiei este arestat. Dar în acest timp presiunea mafiei asupra Rosei, dar și asupra lui Bellodi crește. Căpitanul poliției trebuie să-l găsească neapărat pe soțul ei pentru a înlătura ipoteza crimei pasionale. Ceea ce nu se întâmplă. Dar se găsește îngropat sub asfaltul în construcție corpul neînsuflețit al lui Parrinieddu, singurul care încălcase *omertà* (legea tăcerii) ce înconjura întreaga zonă. Grație amicilor politici pe care Don Mariano îi cultivă, el și Zecchinetta sunt eliberați plimbându-se triumfător pe bulevard, iar căpitanul Bellodi este transferat la o altă secție de poliție la sugestia conducerii poliției. Căpitanul este totuși decis să revină cândva în Sicilia pe care a apucat să o îndrăgească.

Titlul romanului și filmului este luat din piesa de teatru „Henric VI-lea" de Shakespeare (Leonardo Sciascia spunea că Biblia și opera lui Shakespeare sunt cărțile de recitit oricând) și arată că un animal nocturn asemeni cucuvelei nu se va arăta ziua, fiindu-i teamă. Dar în cazul intrigii din romanul său, sistemul mafiot se poate arăta în plină zi chiar în fața autorităților statului, devenind chiar un *alter-ego* al instituțiilor. Filmul are dialoguri precise care reușesc să facă un salt calitativ nu prin spectaculozitatea scenelor de acțiune sau suspans, ci prin cele ale dilemei morale și ale punerii în scenă. Țesutul vizual al peliculei este plin de tăceri. Scenografia și personajele reușesc să convingă. Te aduc cu ele într-un microcosmos unde există mereu senzația că ești văzut și ascultat, în fiecare cadru este prezent în mod invizibil ceva care oprimă, în case, în instituții, prin arii publice, pe stradă se induce mereu o lipsă de spațiu. O zonă de disconfort al individului și a societății în care mafia poate controla și poate decide.

Ediția princeps a volumului

Leonardo Sciascia

Aparenta liniște și peisajele bucolice din provincia siciliană contrastează cu o realitate dictatorială înghețată sub masca unor priviri inocente și gesturi patriarhale. Un western sicilian al denunțării a fost numită pelicula datorită tonului realist și sec în care se vorbește despre tăcerea din jurul ipocriziei, despre condiția femeii (transformată într-o anexă fizică, lipsită de drepturi și supusă multor abuzuri), despre cultura seculară „de supraviețuire" (ce înlocuiește existența demnă), despre răspândirea de vești false (*fake-news*-ul de astăzi) și despre amestecului convenient dintre politică, oameni de afaceri și biserică. Alegorica dispunere spațială ale celor două balcoane: al poliției și al lui Don Mariano Arena (nume edificator pentru ambițiile personajului) în piața principală a orașului ca două centre de putere ce în final ajung să se respecte reciproc, așa cum numai în colectivitățile semi-eșuate moral se poate întâmpla. Modul în care Don Marino, din superbul său palat din *ottocento*, controlează cu binoclul în mână viața, moartea și miracolele concitadinilor săi acoperă golurile unui stat eșuat.

De altfel acest *padrino* împarte umanitatea, pe de o parte, în oameni, care au onoare și sunt capabili să clădească ceva în viață. Ei dețin averi și controlează zona. Aceștia sunt foarte puțini. Urmează cei numiți jumătăți de oameni, care au pe jumătate din caracteristicile primilor, iar umanitatea ar fi trebuit să se oprească aici. Însă mai sunt și omuleții, cei care se cred mari, dar sunt ridicoli precum maimuțele, apoi sunt cei care se vând pentru orice, incapabili să facă ceva, iar ultima categorie aparține acelora care nu sunt buni de absolut nimic, stau precum rațele într-o băltoacă, vorbind inutil, cu o viață lipsită de sens. O tăioasă și nedreaptă viziune asupra celorlalți. Totul având ceva dintr-o tragedie greacă. Singura speranță de a tulbura *status-quo*-ul acesta este căpitanul Bellodi. Om al legii carismatic și iacobin are determinare, umanitate și curaj. Seren, lucid, energic și prudent, un om care poate să-l înțeleagă și să-l readucă pe Don Arena în zona în care trebuie să răspundă în fața cetățenilor. Tipologia acestui personaj galant anticipează personaje reale precum Carlo Alberta Dalla Chiesa și mai ales Giovanni Falcone. Se spune că atât romanul, cât și filmul „au educat" două generații de magistrați și intelectuali care au putut avea contact cu realitățile siciliene, care au influențat deciziile luate în mici primării de provincie ori în palatele puterii capitoline. Bellodi, *un vero uomo*, este un septentrional imersat în această lume meridională pe care încearcă să o înțeleagă cu acel grad de afectivitate ce derivă din contrastul și identificarea cu teritoriul analizat, Sicilia fiind o expresie a unei situații conflictuale dramatice a multor clase sociale.

Regizorul reușește să depășească locurile comune ale unui astfel de film, unde componenta moralizatoare de regulă limitează articularea estetică. Totul se desfășoară într-o atmosferă toridă, unde frumusețea și dezolarea unui teritoriu, precum societatea, nu vrea să se schimbe. Cu fiecare succesiune a cadrelor spectatorul poate înțelege un mesaj mai puțin comod decât s-ar fi putut aștepta: la rădăcinile oricărei organizații criminale se află un absenteism colectiv al implicării și o secesiune a statului față de problemele teritoriului. Nu un denunț de tipul lui Émile Zola pentru care conta doar mesajul acuzativ se încercă în această peliculă, ci o încercare de a propune participarea.

Condiția meridională din hinterlandul palermitan, descrisă de Sciascia și Damiani, este în cele din urmă condiția umană a oricărui individ aflat acolo unde tentaculele funcționării defectuoase a organizării umane, meschinăria, corupția și violența sunt prezente. Ele îl pot învinge și demoraliza pe termen scurt. „Siguranța celor de la putere se construiește pe nesiguranța cetățenilor", este una din frazele spuse de Leonardo Sciascia. Doar cu fiecare respingere a acestor realități și cu fiecare ieșire în lumină a adevărului și oamenilor poate fi construit un nou început.

CHEFUL SUPREM
de Tudor Mușatescu, regia Beatrice Rancea
Cronica unei piese anunțate, trăite din interior

Mona Dobrișan

Pe 17 aprilie primesc un telefon și un mesaj de la regizoarea Beatrice Rancea, cu care am colaborat în timpul studenției la Medicină în urma unui casting pentru „Opera de trei parale” de Bertolt Brecht pentru rolul Lucy (în Mackie Șiș – Claudiu Bleonț). Au urmat apoi „Romeo și Julieta” și câteva piese în

turneu în Ungaria.

Mă întreabă acum Beatrice dacă vreau să joc într-o piesă la ARCUB, „un rol mic, dar important”. Evident că am acceptat pe loc, bucuroasă că și-a adus aminte de mine (mă alint, nu m-au uitat nicio secundă...).

Pe 25 aprilie m-am întâlnit cu ei: Cristi Toma, Luminița Erga, Claudiu Istodor, specialul și minunatul Dani Popa (regizor tehnic), Vlad Lință, Silviu Biriș, Paula Pîrvu, Mădălina Negrea, Arlinda Morava (soprană), Adriana Alexandru (mezzosoprană).

M-au primit cu brațele deschise, iar eu m-am apucat de lucru de parcă gongul de la „Opera de trei parale” de la Odeon ar fi fost ieri.

Carevasăzică, piesa era „Cheful suprem” de Tudor Mușatescu, ale cărei replici regizoarea le-a scos dintr-o înregistrare radiofonică din 1969 cu Dem Rădulescu, Sanda Toma, Alexandru Giugaru, Nineta Gusti, Ștefan Mihăilescu-Brăila.

Sunt nouă personaje, toată acțiunea se desfășoară în salonul din casa industriașului Mișu Târtoșide, coproprietar al unei mari fabrici de textile și anume „Firul vieții” (Claudiu Istodor, Mihai Baranga).

Penelope Târtoșide, gazda, diva, stăpâna mea din piesă, este interpretată de Arlinda Morava, soprană de origine albaneză, care a făcut un efort mare de a învăța un rol în altă limbă decât cea maternă.

Eu interpretez menajera, „sarea și piperul” piesei, cum cu amabilitate spunea o spectatoare.

Maca, fiica celor doi Târtoșide, rezumat de la Andromaca și tragedia familiei, este interpretată de Paula Pîrvu, Isadora Băltățeanu și Natalia Dragomir.

Nae Ragasonescu, musafir și asociat al lui Mișu Târtoșide, mâncăcios ca un pluton de recruți după instrucție, este interpretat de Cristi Toma.

Pe Agata, o mitocancă bogată, plină sexapeal, o interpretează Luminița Erga.

Radu, fiul lor, foarte crai cu doamnele pentru că are parale berechet, este interpretat de Vlad Lință.

Doctorul Pruncu (nume de copil mare), medicul curant al celor două familii, este interpretat de Silviu Biriș.

Coana Esmeralda, soacra lui Mișu Târtoșide, este Adriana Alexandru.

Timpul în care se petrece acțiunea este ziua de Anul Nou, după masa de prânz.

Comedie de moravuri, piesa satirizează această adunătură de parveniți care se cred a face parte din lumea bună.

La petrecerea de după Anul Nou, când se servesc la masă „resturi” de la cina de Anul Nou, toți mesenii au consumat ciuperci. Gazda, cu sadism, încearcă dacă ciupercile sunt sau nu otrăvitoare dându-i o farfurie plină câinelui Pufi. Dacă acesta nu murea timp de o oră, ciupercile erau servite la masă.

Menajera (eu), umilită de toți cei ai casei, le servește o minciună și le joacă o farsă dându-le falsa veste a morții câinelui. În acel moment se creează o isterie generală și toți se droghează cu morfină. Se dau la iveală relații extraconjugale și tot felul de „mârlănii”. Maca se dovedește a fi însărcinată cu Radu, iar alcoolul le dezleagă limbile dezvăluind și alte secrete. Nae îi cumpărase vizon Penelopei ca să-i cedeze, Mișu fusese sponsorizat de Agata ca să intre asociat în firmă contra unor favoruri sexuale epuizante.

După momentul culminant de agresiune verbală, fizică, intră menajera care, cu Pufi în brațe îi ridiculizează luându-și revanșa.

Câinele nu murise, ei nu fuseseră otrăviți și candoarea celor doi (Florica și Pufi) este contrapunct la meschinăria și lăcomia celor din casă.

Costumele, foarte frumoase și atent alese, poartă semnătura scenografei Maria Miu, care nu mai are nevoie de prezentare. Recompensată în 2016 cu „Uniterul” pentru întreaga activitate, Maria Miu a participat la realizarea a peste 200 de spectacole de teatru și operă, colaborând cu regizori ca Silviu Purcărete, Ioan Cojar, Costa Gavras, Alexandru Darie...

Beatrice Rancea, fostă prim solistă a Operei Române, coregraf, regizor de teatru și operă, dramaturg, scenarist. A regizat la TNB „Romeo și Julieta”, „A douăsprezecea noapte”, „Nevestele vesele din Windsor”, „Nunta” de Cehov, „Opera de trei parale” de Bertolt Brecht, „Jocul de-a măcelul”.

Nu s-a muncit o perioadă mare de timp; trebuia să scoatem premiera pe 19 mai, dar a fost intens.

Evident, în timpul repetițiilor primești „bobârnace” de la regizoare (mai ales când e vorba despre Beatrice), mai obosești, mai râzi de un coleg că pricepe mai greu sau se străduiește mai mult, uitând că tu, la rândul tău, n-ai înțeles tot sau n-ai prins nicicum personajul etc.

Râsete, antrenament fizic, vocal, Traviata, Donna Summer, baza-baza (pentru cunoscători) și cățelul pufoșenie... O minune ce a durat o lună, un grup de oameni frumoși, fini, care vorbesc despre cărți prin teatru, generozitate, viață și har. Al fiecăruia în alt fel și uimitor la fiecare.

Emoții pentru primul spectacol, o comedie nebună, spumoasă, cu coregrafie și inserții muzicale clasice, elevate, specifice regizoarei Beatrice Rancea.

Mulțumesc Beatrice pentru pacea și bucuria din suflet, pentru că pot juca din nou, pentru că mi-ai amintit importanța condiției fizice, a vocalizelor, a ținutei și mai ales a Gândului.

Mulțumim ARCUB și profesioniștilor tăi.

Înainte de spectacolul următor voi dormi pe scenă zece minute ca să mă îmbib de mirosul ei.

Așadar, veniți la teatru, este una din bucuriile vieții, parol !

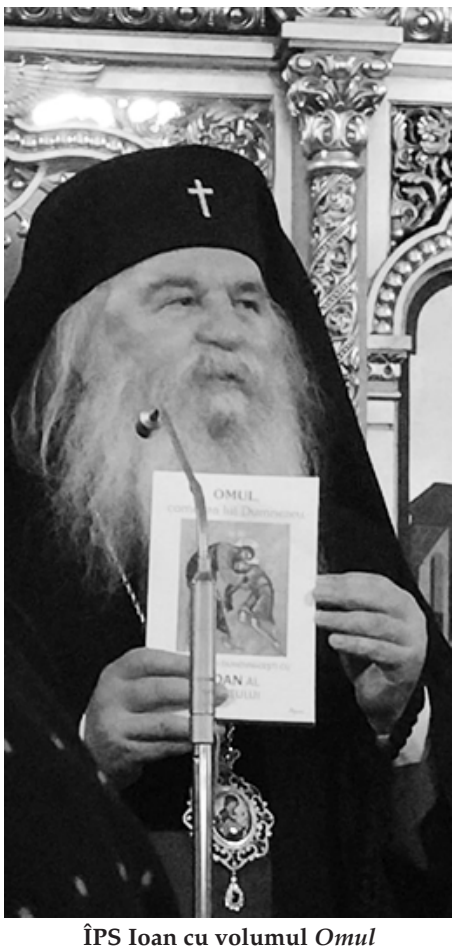

Noi convorbiri duhovniceşti cu †Ioan al Banatului (IX)

„Lumina lui Hristos este dătătoare de viaţă: *„Întru El era viaţa şi viaţa era lumina oamenilor.*” (Ioan 1, 4)”

Luminiţa Cornea: Înaltpreasfinţite Părinte Mitropolit, credincioşii ortodocşi din Banat au primit cu mare bucurie cuvântul duhovnicesc pe care l-aţi trimis în toate parohiile cu prilejul slăvitului praznic al Învierii Domnului nostru Iisus Hristos. Vă rog să transmiteţi şi cititorilor noştri câteva idei din această pastorală. Mai întâi, cine a adus vestea Învierii Mântuitorului ?

Îps. Ioan: Vestea Învierii Mântuitorului nostru Iisus Hristos a fost adusă femeilor mironosiţe, Apostolilor şi ucenicilor Săi de către *un înger* care adevăr a grăit. Dar, pentru întărirea celor vestite de înger, S-a arătat lor Însuşi Hristos Domnul, *Înviatul din Nazaret*. De aproape două milenii, creştinii au făcut din această mare minune mărturisirea lor de credinţă: cred în Învierea lui Hristos şi-n învăţătura Evangheliei care spune că vor învia şi ei, aşa cum grăit-a Domnul: *„Adevărat, adevărat zic vouă, că vine ceasul şi acum este când morţii vor auzi glasul Fiului lui Dumnezeu şi cei ce vor auzi, vor învia.”*(Ioan 5, 25).

ÎPS Ioan cu volumul *Omul comoara lui Dumnezeu*

Despre înviere nu poţi grăi decât dacă treci prin moarte. Până la Învierea lui Hristos, moartea reprezenta punct la viaţă. Sfârşitul ! Până aici ! Şi iată, vine Hristos Care face din moartea Sa izvor de viaţă dătător. Din mormânt, semn al întunericului, izvor de lumină. Hristos spune despre Sine: *„Eu sunt Lumina lumii; cel ce Îmi urmează Mie nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieţii*” (Ioan 8, 12). Aş zice: Hristos este Lumina vie a lumii. Lumina lui Hristos este dătătoare de viaţă: *„Întru El era viaţa şi viaţa era lumina oamenilor.”*(Ioan 1, 4).

Viaţa Mântuitorului este lumina noastră, a celor ce credem în Hristos Cel Înviat. Învierea în sine, a lui Hristos, face lumină în lumea căzută în întunericul păcatului. Păcatul aduce moarte şi întuneric în lume, Învierea lui Hristos aduce lumină în lume. Lumina vie a lui Hristos dă viaţă şi nemurire omului; îl restaurează din adâncul fiinţei sale pe omul care, în urma păcatului, era muritor, adică sfârşit.

Ce mare este taina Luminii celei vii: din *sfârşit* să facă *veşnic* !

L.C.: Foarte interesant ! Totuşi, Hristos a stat în întunericul mormântului. A lăsat oare vreun semn în această privinţă ? Vă rog.

Îps. Ioan: Care este semnul pe care ni l-a lăsat Hristos la Sfântul Său Mormânt ? ! *Străvezia lumină.* Fiul lui Dumnezeu nu Şi-a lăsat nici chiar mormântul în întuneric. O rază din lumina vie va lumina fiecare mormânt în Marea Zi a venirii Mântuitorului, ridicând la viaţă veşnică pe toţi oamenii. Şi despre mine şi despre tine, iubite frate cititor, va mărturisi cineva atunci că am înviat şi va răspunde Hristos: *Adevărat au înviat !* Să ne fie învierea noastră spre bucurie, aşa cum a fost şi Învierea lui Hristos care a umplut de bucurie inimile femeilor mironosiţe, ale Apostolilor şi ale ucenicilor. Să rămânem, deci, sub aura luminii celei vii a lui Hristos şi întru nădejdea învierii şi a întâlnirii cu Iisus Hristos Cel Înviat.

Înviere fără moarte nu este, dar Hristos face din moarte *Paşte, trecere*. Trecere de la moarte la viaţă, iar, de la Învierea Sa, avem şi noi *trecerea noastră de la moarte la viaţă*. Toţi vom lăsa în urma noastră o cruce cu un nume scris pe ea, semn că pe aici trecem spre veşnicie. Hristos a biruit pe Crucea Golgotei moartea Sa, însă ne lasă şi nouă să biruim o moarte. Învierea noastră presupune moartea faţă de păcat, de cugetarea păcătoasă, moartea omului celui vechi. Sfântul Apostol Pavel ne spune: *„Omul nostru cel vechi a fost răstignit împreună cu El, ca să se nimicească trupul păcatului, pentru a nu mai fi robi ai păcatului.*” (Romani 6, 6). Cu această moarte, zice Hristos, să ne luptăm să o biruim şi noi. Doamne, vino în ajutorul nostru în această luptă cu poftele trupeşti, cu desfătările lumii şi cu egoismul din noi ! Fiţi biruitori, deoarece ne spune Hristos: *„Îndrăzniţi. Eu am biruit lumea.*” (Ioan 16, 33).

Trăiam o moarte vie înainte de Hristos, în fiecare zi murea o parte din viaţa noastră. Azi însă, prin Slăvita Sa Înviere, în fiecare zi trăim o clipă din veşnicie, cu fiecare clipă ne înveşnicim să fim în slava lui Hristos. De n-ar fi înviat Hristos, pământul ar fi rămas un ogor în care omul ar fi semănat oase. *De n-ar fi noapte, nu am şti să preţuim ziua, de n-ar fi durere, n-am preţui sănătatea, de n-ar fi fost Golgota, n-ar fi fost Înviere, de n-ar fi venit Hristos la mine, n-ar fi fost mântuire.*

L.C.: În *Pastorala* despre care am amintit aţi insistat asupra rolului pe care l-au avut femeile mironosiţe. Vă rog să continuaţi această idee.

Îps. Ioan: Femeile mironosiţe găsesc piatra răsturnată: *„Şi ziceau între ele: Cine ne va prăvăli nouă piatra de la uşa mormântului ?”*(Marcu 16, 3) Dumnezeu Îşi trimite Fiul în istorie. Hristos este Cel ce a răsturnat piatra poticnirii noastre în istorie: moartea, de care noi nu puteam trece pentru a ajunge în Casa Tatălui Ceresc. Mântuitorul răstoarnă planurile lui Satan, cel ce voia să piardă bucuria lui Dumnezeu: omul. Să trăim, la acest Praznic dumnezeiesc, lăudându-L pe Dumnezeu Care, din nemărginita Lui bunătate, S-a milostivit de noi, cei căzuţi între tâlharii păcatelor şi ai morţii. Nu îngropaţi în desfătări lumeşti bucuria sfântă a Învierii lui Hristos ! Nu vă îngropaţi viaţa în păcate şi în fărădelegi: *„Curăţiţi aluatul cel vechi, ca să fiţi frământătură nouă, precum şi sunteţi fără aluat, căci Paştile nostru, Hristos, S-a jertfit pentru noi. De aceea să prăznuim, nu cu aluatul cel vechi, nici cu aluatul răutăţii şi al vicleşugului, ci cu azimele curăţiei şi ale adevărului.”*(I Corinteni 5, 7-8). Îngerul le spune femeilor mironosiţe: *„Nu vă înspăimântaţi ! Căutaţi pe Iisus Nazarineanul, Cel răstignit ? A înviat ! Nu este aici. Iată locul unde L-au pus.”*(Marcu 16, 6). Adevărat, nu în mormânt este Domnul nostru Iisus Hristos, ci de-a dreapta Tatălui. *Hristos, spre dezamăgirea unora, n-a rămas în ţara morţii*. Nu le urmaţi sfatul şi învăţătura celor care vă mai îndeamnă şi azi să-L căutaţi pe Hristos în ţara morţilor. Femeile mironosiţe se întorc de la mormântul *„gol”* cu inima şi cu toată fiinţa lor pline de bucuria Învierii. Nu o ţin doar pentru ele, ci, din această bucurie, împărtăşesc şi Apostolilor. Să împărtăşim şi noi semenilor noştri această bucurie !

Împărtăşiţi-vă unii altora marea bucurie a Învierii lui Hristos, alăturaţi-vă femeilor purtătoare de mir, luaţi chip de mironosiţă şi veţi dobândi bucuria mironosiţelor.

L.C.: Părinte Mitropolit, aţi întrebat retoric în pastorală: *ce fel de sărutare Îi dăm lui Hristos.* Foarte frumos ! Vă rog ca în această privinţă să ne lămuriţi mai bine, pe mine şi pe cititori.

Îps. Ioan: Iuda Iscarioteanul Îl sărută pe Hristos pe obraz şi apoi îşi pune capăt zilelor: *„Atunci Iuda, cel ce L-a vândut, văzând că a fost osândit, s-a căit (...) şi aruncând arginţii în templu, a plecat şi, ducându-se, s-a spânzurat.”*(Matei 27, 3-5). Femeia păcătoasă Îi sărută picioarele lui Hristos şi se mântuieşte*: „Şi iată, era în cetate o femeie păcătoasă şi (...) a adus un alabastru cu mir. Şi stând la spate, lângă picioarele Lui, plângând, a început să ude cu lacrimi picioarele Lui şi cu părul capului ei le ştergea. Şi săruta picioarele Lui şi le ungea cu mir.*” (Luca 7, 37-38).

Te întreb, iubite frate, tu *ce fel de sărutare Îi dai lui Hristos ?* O femeie păcătoasă ne-a învăţat ce daruri să-I aducem lui Hristos: mir de nard şi lacrimi, mirul de nard al faptelor noastre şi lacrimile pocăinţei. Iuda, printr-un sărut, I-a tâlhărit viaţa lui Hristos şi L-a trimis între tâlhari. L-a făcut tâlhar ! Pentru Iuda, Hristos a fost un tâlhar, nu Lumina cea vie a lumii. Doamne, dacă Te-am tâlhărit şi eu prin faptele mele, iartă-mă !

Doamne, Iisuse Hristoase, Tu eşti Fiul lui Dumnezeu, eu sunt tâlharul şi strig către Tine: *„Pomeneşte-mă, Doamne, când vei veni întru Împărăţia Ta.”* (Luca 23, 42). Hristos, în Ghetsimani, este auzit de Apostoli grăind Rugăciunea cea mai presus de fire, având picături de sânge pe faţa Sa*: „Iar El, fiind în chin de moarte, mai stăruitor Se ruga. Şi sudoarea Lui s-a făcut ca picături de sânge care picurau pe pământ.”*(Luca 22, 44). Pe Muntele Tabor, cei trei Apostoli, Petru, Iacov şi Ioan, au văzut aceeaşi faţă, însă plină de lumină. În Ghetsimani, faţa durerii pricinuite de păcatele lumii, iar pe Tabor, faţa luminii împărtăşite cu Tatăl, spre bucuria Apostolilor.

Hristos este Paştele nostru, El nu ne-a trecut prin Marea Roşie, aşa cum a trecut Moise cu poporul ales, ci ne-a trecut de la moarte la viaţă. Hristos a făcut din Crucea Sa o punte pe care ne-a trecut de la moarte la viaţa veşnică.

Aşa cum, în fiecare dimineaţă, soarele destramă pânza neagră a nopţii, tot aşa Hristos, Lumina cea vie a lumii, destramă lumea neagră a păcatului şi a morţii. Îi petrecem pe cei dragi ai noştri cu o lumânare, semn al învierii, şi cu o pânză albă pe obraz, semn că trec în Ziua a opta, cea fără apus, fără sfârşit.

Rog pe Domnul nostru Iisus Hristos, Cel înviat din morţi, să facă din noi fiinţe pascale, adică să ne ajute să trecem de la păcat la viaţă curată.

Rămâneţi în iubirea cea mântuitoare a lui Hristos Cel Înviat !

A consemnat Luminiţa Cornea

Mirela-Maiana Mladin

gânduri printre rânduri...

Eu cred că viața-i o poveste

Poetul Liviu Vișan s-a născut în 1953 la Balotești, Ilfov. A absolvit Școala postliceală de biblioteconomie în 1974, apoi Școala militară de ofițeri activi în 1978, Facultatea de filosofie a Universității București în 1989 și Facultatea de jurnalism și științele comunicării în 1995. Peste treizeci de ani de activitate publicistică, redactor la diverse publicații militare, redactor șef al revistei de literatură și artă „Viața armatei", director la Biblioteca Națională Militară, membru al Uniunii Scriitorilor și Președintele Societății Scriitorilor Militari – aceasta este cartea de vizită a colonelului (r) Liviu Vișan. A publicat mai multe volume de versuri, printre care: „Existența iubirii", „Poeme licențioase", „Închisoarea de maximă alcoolemie", „Bestiar nocturn", „Tarot cu icoane", „Unicornul de hârtie"...

O biografie cu totul și cu totul impresionantă: militar, filosof, poet, trăind zi de zi printre cărțile acestei imense și importante biblioteci. Dar mă gândesc eu: ce greu trebuie să fie să le împaci pe toate... Ca alergând militărește prin acel labirint de „Să trăiți – Am onoarea să vă salut – Atențiune – Vă rog să îmi permiteți – Am înțeles – Nu am înțeles, vă rog să repetați ordinul", să găsești răgazul și liniștea filosofului care meditează asupra rostului omului în lume, pentru ca mai apoi să te așezi la masa de scris a poetului, să iei condeiul în mână și să scrii versuri... Și chiar așa este poezia lui Liviu Vișan – un dialog permanent al militarului cu filosoful și cu poetul. Un dialog inteligent, rafinat și elegant, care ne încântă, ne uimește uneori și ne șochează pe alocuri.

Poezia lui Liviu Vișan este clădită pe cele patru repere ale unei vieți sănătoase: satul natal, mama, tata, soția.

Privind cu nostalgie către satul natal unde „cine mai vine la cine ?", spune poetul: „Satul obosește spre sud,/ neliniștea ierbii o tac/ pentru-o clipă s-aud/ cum tata se-ncheie la piept cu un mac" („Balotești"). Tot acolo, în satul natal, mai spune Liviu Vișan: „simțeam cuvântul cum se crizanteme/ la gândul că vei naște înger, mamă" („Ceremonie suavă"). Pentru ca mai târziu, tot el să scrie: „Iubito, ba amantă, ba soție/ -ți dedic aceste versuri numai ție/ să le citești în vis cu lampa stinsă/ când tâmpla îți va fi aproape ninsă" („Soției mele").

Ce este poezia pentru Liviu Vișan ? Ne-o spune singur: „am tras la sorți/ cuvintele poemului/ [...] le-am crescut de mici/ le-am hrănit/ cu sângele meu" („Vis sălbatic"). Și tot el continuă: „poezia nu se recită pe dinafară// [...] se recită pe dinlăuntru/ poezia nu se scrie ci se trăiește// [...] versul e de aer nu din cuvinte" („Exercițiu de dicție"). Și mai spune altădată: „ca să trăiască/ poetul vinde iluzii/ dureros de ieftin/ amanetează metafore/ [...] amanetează versuri/ poeme" („Tarot"). Ba chiar, poezia este personificată în mod repetat: „Am cunoscut-o în copilărie/ și din adolescență o iubesc/ [...] și n-o voi părăsi, cred, niciodată/ amanta vieții mele, poezia" („Povestea amantei mele"); sau „cum v-am mai spus/ eu îmi împart amanta/ cu prietenii/ amanta mea poezia" („Infidelitatea poemului").

Poezia lui Liviu Vișan este o invitație la visare, invitație pe care o formulează clar, pe înțelesul oricui: „visează și tu/ nu te costă nimic să visezi" („Apa nopții").

Uneori poeziile lui ne lasă în suflet imagini superbe – picături de poezie filosofică: „nevinovate rugăciuni/ se întorc din cer/ prin nămeți/ în genunchi// grea iarnă viscolită de vise/ neîmplinite" („Pleoapa cerului"); sau „chipul tânăr/ se uită peste umăr în viitor/ ca și cum ar privi/ poemul neputinței/ în ochi" („Chipul tânăr").

Fascinante versurile în care poetul-filosof meditează, inevitabil, asupra timpului și condiției umane: „nimic nu este mai iluzoriu/ ca timpul/ trece cum vrea/ și cum vrea/ în dezmăț/ cu nașterea și cu moartea/ cât ai clipi/ [...] clipele scurte ale bucuriei/ clipele lungi ale așteptării deșarte/ sau cele și mai dilatate ale suferinței/ graba stranie a bătrâneții/ de a-ți intra în trup/ ca acasă" („Hemoragia clipei").

Întrebări profunde ne rămân în minte mult timp după ce i-am citit poeziile: „Până când vom fi în stare/ să murim în așteptare/ fără să ne fi născut/ pentru tot ce am fi vrut ?" („Internet café").

Spunea Adrian Păunescu în „Pământul deocamdată": „Pe pământ avem de toate/ [...] și noroi și stele"... Și în mod inevitabil, și Liviu Vișan ne aduce în poezia lui și această lume despre care știm dar ne facem că nu știm, o simțim, o bănuim, însă întoarcem capul și pretindem că nu am văzut nimic. Dar ea – această lume – așa ignorată, așa negată, așa disprețuită, ea există. Iar poetul ne prezintă această lume cumva din interiorul ei, luându-și riscul de a vorbi la persoana întâi – căci nu-ți poți asuma nimic de-adevăratelea decât la persoana întâi. Spunea Nichita Stănescu: „Poetul ca și soldatul/ nu are viață personală" („Poetul și soldatul"). Iar în fața atitudinii de asumare a lui Liviu Vișan, nouă, cititorilor, nu ne rămâne decât să avem decența de a tăcea – cumva echivalentă cu a nu arunca cu piatra în nimeni.

E o lume pestriță cea prin care ne poartă Liviu Vișan aici pe pământ – o lume a bodegilor și cafenelelor, cu cărți de joc, alcool, și oameni de tot felul, o lume în care păcatul nu lipsește nici chiar de la priveghi, căci până și acolo amantele merg împreună, o lume a vrăjilor și a descântecului, o lume în care canibalul își mănâncă nevasta... Și câte și mai câte în lumea aceasta pestriță...

Iar viteza cu care Liviu Vișan ne poartă de la o lume la alta, devine uneori amețitoare chiar și pentru cei care nu au rău de mișcare. Spunea Mircea Dinescu: „Sunt tânăr, Doamnă, tânăr !"

Și totuși, acest om puternic care e Liviu Vișan, spune și el la un moment dat: „Mi-e dor de visul nostru, domnișoară,/ [...] mi-e tare dor și frică, domnișoară" („Cântec de dor și teamă"). Și tot el, omul cel puternic, spune: „eu cred că viața-i o poveste/ pe care moartea o recită" („Bătrâna curtezană").

Chiar merită să citim cu atenție volumele de versuri ale poetului Liviu Vișan.

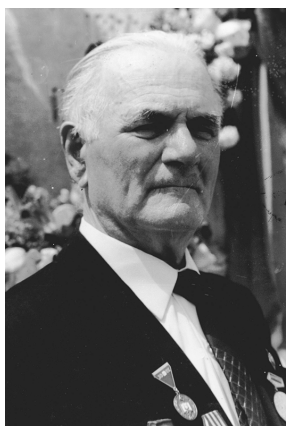
Mai zilele trecute, trecând pe lângă Palatul Cercului Militar Național, m-am oprit o clipă în loc și m-am uitat atentă la clădirea aceea superbă. E una din clădirile care-mi sun foarte-foarte dragi. Aici am intrat pentru prima dată când abia învățam să citesc: m-a adus Bunicul la Biblioteca Armatei – așa îi spunea el. Mă îmbrăcase Bunica cu rochița mea cea mai elegantă și am intrat aici tremurând de emoție, cu Bunicul de mână. Apoi, mai târziu, când știam deja să citesc, veneam cu Tata la Biblioteca Armatei și eram foarte mândră de fiecare dată când intram aici. Iar când am mai crescut și am început să prezint încredere că sunt în stare să ajung de acasă până aici singură fără să mă rătăcesc pe drum, veneam singură, mereu la fel de mândră de fiecare dată.

Și astăzi eu – cea de-acum și cea de-atunci– scriu în revistă despre un poet în haină militară, director al Bibliotecii Armatei...

Și-mi vin în minte iarăși versurile lui: „eu cred că viața-i o poveste/ pe care moartea o recită". Și stau acolo-n stradă lângă bibliotecă și mă gândesc că lumea s-a schimbat, avem acum calculatoare, telefoane inteligente, tablete, internet... La bibliotecă mergem tot mai rar... Însă, cu toate acestea, cu siguranță, mereu câte-un copil, îmbrăcat cu hăinuțele lui cele mai elegante, va intra aici la bibliotecă, tremurând de emoție, de mână cu un bunic sau cu un tată...

Și-atunci, acolo-n stradă, lângă bibliotecă, așa – doar pentru mine-n gând, aș vrea să schimb ceva la versurile care mi-au venit în minte, fiindcă de fapt „eu cred că viața-i o poveste" – care nu moare niciodată. Eu așa cred. Așa vreau să cred...

Apel pentru sărbătorirea primei atestări documentare a Bolintinului

Ion Carbarău

Arhiva ACTIB păstrează numeroase mărturii ale istoriei locale pe care ne simțim obligați a le aduce la cunoștința publicului. În această perioadă, în care am aniversat 590 de ani de la prima atestare documentară a Bolintinului, se cuvine a ne familiariza cu eforturile depuse de-a lungul timpului pentru a se impune în memoria locului acest important eveniment. Este elocventă în acest sens o scrisoare inedită a prof. Ion Carbarău (1906-1992) din care s-au păstrat trei variante, cu foarte mici diferențe între ele. Cea pe care o reproducem în continuare este scrisă cu cerneală albastră pe o foaie A4 îndoită pe jumătate. Conține un apel către bolintineanul Marin Nedelcu pentru a sprijini sărbătorirea primei atestări documentare a Bolintinului. Nu avem cunoștință dacă scrisoarea a ajuns la destinatar (ceea ce ar fi foarte probabil) și nici dacă s-a organizat până la urmă vreun eveniment aniversar (cel mai probabil că nu). Marin Nedelcu, destinatarul apelului, a ocupat funcții dintre cele mai înalte în ierarhia comunistă. I-am găsit fișa de prezentare la pagina 165 a volumului „Bolintin, cartea orașului":

„Pe 22 august se năștea în Bolintinul din Vale Marin Nedelcu om politic, membru PCR din 1960. Absolvent al Facultății de Electrotehnică a Institutului Politehnic Timișoara. Prim secretar al Comitetului de partid al Sectorului 6 București (1968-1976), director general la Centrala Industrială de Utilaj Tehnologic și Material Rulant București (1978-1982), consilier al secretarului general al PCR (1982-1983), prim secretar al Comitetului județean de partid și președinte al Comitetului executiv al Consiliului popular al județului Brașov (1983-1985), ministru al Industriei Construcțiilor de Mașini (1985-1987), membru supleant al C.C. al PCR (1979-1984), membru al C.C. al PCR (1984-1989), membru supleant al Comitetului Politic Executiv al C.C. al PCR (1984-1989), deputat MAN (1980-1989). A decedat în august 2013, fiind înmormântat la cimitirul Sf. Vineri din București. În pofida înaltelor funcții deținute, nu a avut niciun fel de implicare pe plan local."

[pe plic]
Tovarășului Consilier Nedelcu Marin
Comuna Bolintinul din Vale

[scrisoarea]
20 martie 1983
Stimate tovarășe Consilier Nedelcu,

Vă scrie prof. pensionar Ion Carbarău, din această comună, pentru care mi-am permis să vă rețin atenția despre un eveniment deosebit care trebuie sărbătorit anul acesta în Bolintin Vale, care dacă nu reușim să-l organizăm cum trebuie noi cei de astăzi înseamnă că nu ne facem datoria față de înaintașii noștri.

La 15 martie 1983 se împlinesc 550 de ani de la prima atestare documentară a satului nostru.

În „Documenta Romaniae Historica", vol. I, seria B, la pagina 137 găsesc: „1433 (6941) martie 15, Târgoviște. Alexandru Voevod întărește mânăstirii Bolintinu jumătate din satu Bolintinu, scutit de vinăricі".

Iată rezumatul documentului 75 din această publicație: „6941 (1433) martie 15. Hrisovul lui Alexandru marele Voevod, fiul lui Mircea Voevod Basarabă, ce-l dă mânăstirii Bolintinu din pădurea cea mare unde este Bunavestire preste apa Argeșului împotriva Bucșanilor ca să-i fie satu ce se numește Bolintinu jumătate și să fie iertată de vinăriciu i proci și s-au scris în Târgoviște".

Deci, după cum atestă acest prim document, satul nostru are o vechime de 550 de ani. Într-un alt studiu despre satele Țării Românești între anii 1426-1450 este menționat și satul Bolintinul. Nu pot să dau aici detalii.

Eu vă informez că am întocmit o monografie a satului nostru și a întregii comune de azi, unde am adunat o seamă de date importante, atât referitor la vechimea satului, cât și a instituțiilor din localitate cu toate problemele care se pun și ipotezele care se nasc.

Am ajuns la concluzia că de vreme ce hrisovul lui Alexandru Aldea Voevod dăruiește jumătate din sat mânăstirii Bunavestire (Blagovestenie), înseamnă că satul acesta s-a înfiripat cel mai devreme în secolul al XIV-lea, adică în perioada când se întemeiază Statul românesc de sine stătător Țara Românească, adică în secolul al XIV-lea. Rezultă că acest sat, așezat în marele codru al Vlăsiei, are vechimea despre care am vorbit mai sus.

Eu m-am interesat de pregătirea acestui evenement. Am discutat cu organele locale de partid. Am făcut propuneri scrise în cadrul plenarei de partid. M-am adresat în acest fel și Comitetului județean de partid Giurgiu. Am aflat că s-a intervenit la organele superioare care se ocupă cu asemenea festivități.

Tov[arășe] Consilier Nedelcu eu vă rog pe Dv. să ne ajutați să pregătim în chip legal acest mare eveniment pentru comuna noastră. Data se va stabili. Sunteți fiu al Bolintinului și am convingerea că vom reuși.

Să ne gândim că din Bolintinul din Vale s-a ridicat marele poet al Valahiei, numit de Vasile Alecsandri, este vorba de poetul Dimitrie Bolintineanu, care a scris cu litere de aur că:

„Viitor de aur țara noastră are
Și-i prevăz prin secoli a ei înălțare."

Cred că ar fi bine să discutăm împreună despre această sărbătoare a satului Bolintin Vale.

Cu sănătate,
prof. Ion Carbarău.

Premieră națională de „Noaptea Muzeelor”, la Giurgiu

Gelu BRÎNCOVEANU

Două etalări temporare deosebite au fost prezentate publicului de către Muzeul județean „Teohari Antonescu” (MJTA) la sediul său central de lângă Parcul Alei, sâmbătă, 13 mai, în cadrul evenimentului internațional „Noaptea Muzeelor 2023". Organizată în parteneriat cu un colecționar particular (scriitorul Petre Crăciun) și cu instituții publice specializate din municipiul Giurgiu (Centrul județean de Conservare și Promovare a Culturii Tradiționale și Centrul cultural „Ion Vinea”), conform unui program prestabilit, manifestarea a reunit peste 1.300 de vizitatori. Dintre autorități, la eveniment a participat președintele Consiliului județean Giurgiu, Dumitru Beianu.

Premieră

Expoziția „Școala românească de odinioară”, prezentată în premieră națională de colecționarul Petre Crăciun, cuprinde artefacte de natură didactică, piese originale care ilustrează aspecte ale sistemului autohton de învățământ din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și din prima parte a secolului al XX-lea. Realizate din materiale diverse (hârtie și lemn în majoritatea cazurilor; sticlă, metal și material textil în câteva situații), grupate pe teme (documente și acte de studii, manuale școlare, caiete de diferite tipuri, instrumente de scris, fotografii de epocă), unele bunuri culturale etalate se remarcă prin raritatea lor, atribut întâlnit și în cazul obiectelor cu valoare memorială pentru Giurgiu, pe care le prezentăm în continuare.

Localia

Două dintre piesele expuse se referă la instituții de învățământ din reședința județului Vlașca și evidențiază activitatea științifică a unui cadru didactic (George Bucurescu, profesor de istorie la Gimnaziul din Giurgiu, autorul primului *Atlas istoric pentru serviciul Istoriei Universale. Evul Vechi*, Tipo-Legătoria Ed. Weigand & C. C. Săvoiu, București, 1894) și rezultatele școlare ale unei eleve („Certificat de absolvire a cursului secundar inferior” emis de Institutul de fete „Regina Maria” din Giurgiu, pe numele unei absolvente din Rusciuk, Bulgaria, în anul 1937). Al treilea artefact aduce în atenție o activitate extrașcolară desfășurată în România, parte a unei mișcări internaționale de amploare în acea epocă (fotografia respectivă prezintă un cercetaș, după cum reiese din vestimentația purtată de adolescentul din acea imagine; realizată pe carton, nedatată, aceasta poartă marca unui atelier specializat, cunoscut în perioada interbelică: „FOTOGRAFIA / FRAȚII JOSEFOVICI / STRADA LAHOVARI / GIURGIU”).

Vitrină pentru elite

Un loc special îl ocupă vitrina dedicată unor cadre didactice din elita învățământului giurgiuvean contemporan. Aceasta conține obiecte care au aparținut câtorva profesori cu rezultate deosebite obținute în cariere îndelungate, cunoscuți de colecționar în timpul școlarizării sale. Este vorba despre Marin Marinescu, Gheorghe Răboj, Ion Dincă, Mihaela Georgescu, majoritatea cadre didactice la Liceul „Ion Maiorescu”. De factură memorială, bunurile respective au trezit interes în rândul vizitatorilor care au avut ocazia să le privească. S-au evidențiat instrumentele de scris, o matricolă din pânză (prima din acea serie, cu text imprimat bleumarin pe fond galben: „LICEUL / MATEMATICĂ FIZICĂ / ION MAIORESCU / GIURGIU / 1", obiect împrumutat de la I. Dincă, fost director și director adjunct al școlii respective) și un caiet din jurnalul zilnic al lui M. Marinescu. Vizitarea expoziției de către profesoara Mihaela Georgescu (donatoare a unor instrumente de scris personale prezente în vitrină) a fost primită cu emoție de către fostul său elev Crăciun Petre, alături de care se aflau rude și alți apropiați.

Importanță națională

Dintre piesele de importanță națională prezentate, două manuale școlare atrag atenția pentru vechimea lor. Ambele sunt tipărite în ultima parte a secolului al XIX-lea, la aceeași tipografie din Capitală și au drept autori cadre didactice de la instituții de învățământ prestigioase din București. Enumerăm titlurile, fără a detalia conținutul volumelor: *Gramatica latină. Partea formală prevăzută cu exerciții de tradus latine și romane pentru clasele I și II liceale și gimnaziale*, autor J. Bădilescu, profesor la Liceul „Matei Basarab”, partea I, ediția a V-a, București, Editura Librăriei „Socec & Comp.”, 1876 și *Noțiuni de Istoria limbii și literaturii românești conform programelor oficiale pentru învățământul secundar și special*, autor Gheorghe Adamescu, profesor la Gimnaziul “Șincai”, ediția a II-a, Editura Librăriei „Socec & Comp.”, București, 1896.

În timpul vizitării expoziției, participanții interesați au putut viziona înregistratrea unei puneri în scenă contemporane a schiței „Un pedagog de școală nouă” de I. L. Caragiale.

Pro bono

Realizată *pro bono* de colecționarul Petre Crăciun, expoziția „Școala românească…” a rămas deschisă publicului din orașul său natal timp de două săptămâni de la data vernisajului. Vechi prieten al MJTA, fost profesor, pasionatul colecționar a mai expus în același spațiu, la „Zilele Muzeului giurgiuvean” (ediția a XV-a, septembrie 2022). Tema de atunci a vizat stiloul autohton, subiect abordat de autor și în volumul *Istoria și catalogul stilourilor românești* (Editura Zorio, București, 2022).

Valori artistice

Intitulată „Din comorile Muzeului”, a doua etalare din programul „Nopții…”, a reunit creații artistice valoroase aflate în colecțiile de pictură, sculptură și artă plastică decorativă ale MJTA. Pe simezele amenajate special, dar și în vitrine, au fost expuse opere care aparțin unor autori, epoci și stiluri diferite. Au putut fi vizionate tablouri de mari și de mici dimensiuni realizate pe pânză și pe carton de pictori români cunoscuți, între care: Sava Henția („Portret de boieroaică”, ulei pe pânză), Iosif Iser („Plaja Carmen Sylva”, ulei pe carton), Ludovic Basarab („Peisaj cu gospodărie țărănească”, ulei pe carton), Nicolae Vermont („Peisaj cu moară de apă”, ulei pe carton) și Corneliu Baba („Vas cu flori”, ulei pe pânză). Acestora li s-au adăugat sculpturi semnate de autori mai puțin prezenți în colecții publice nespecializate din România: Pasquale Romanelli („Venus și Amor”, creație în marmură) și Dimitrie Paciurea („Fata cu ulcioare”, bronz). Expoziția va putea fi vizitată gratuit până în toamna acestui an.

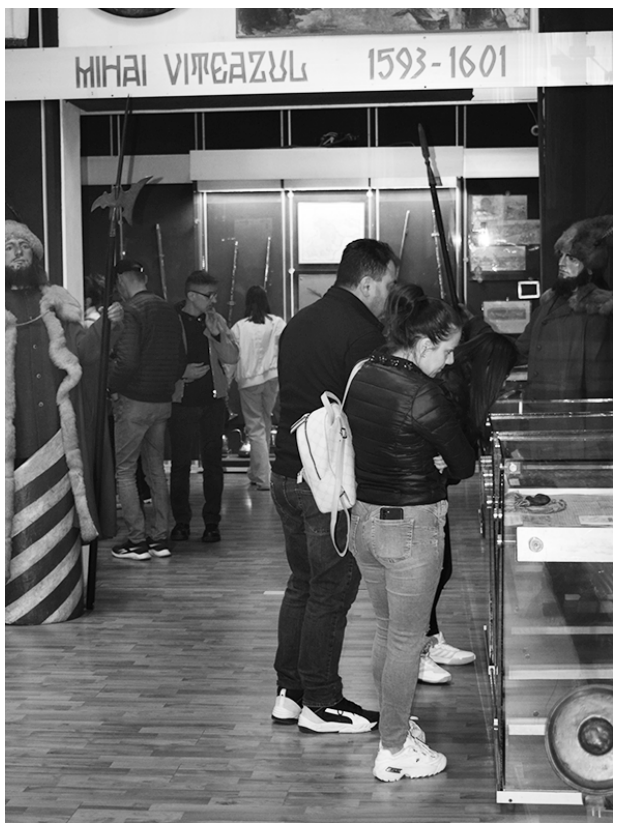
Uniforme militare, muzică și dans

Pe durata întregului eveniment, publicul a putut admira replici ale unor uniforme militare de epocă purtate de angajați ai Muzeului, prezenți în spațiile expoziționale și la intrarea în instituție. Împrumutate MJTA de către Asociația de reconstituire istorică „Ferdinand I”, costumele redau ținute militare din perioada 1860-1945, adică începând din epoca principelui Alexandru Ioan Cuza până la al Doilea Război Mondial. Replicile au vizat următoarele modele de costume și uniforme: costum grăniceri de Dunăre (model 1850-1873), costum dorobanți (trupe teritoriale, model 1877), uniformă cavalerie-călărași (model 1916-1919), uniformă ceremonie ofițer călărași (model 1930), uniformă soldat infanterie (model 1941) și costum subofițer vânători de munte (model 1933-1941). Alături de ținutele militare enumerate, a putut fi vizionată și o variantă de costumație pentru unul dintre personajele schiței clasice la care am făcut referire în acest context. Purtat de managerul Muzeului, costumul face parte din colecția sa particulară.

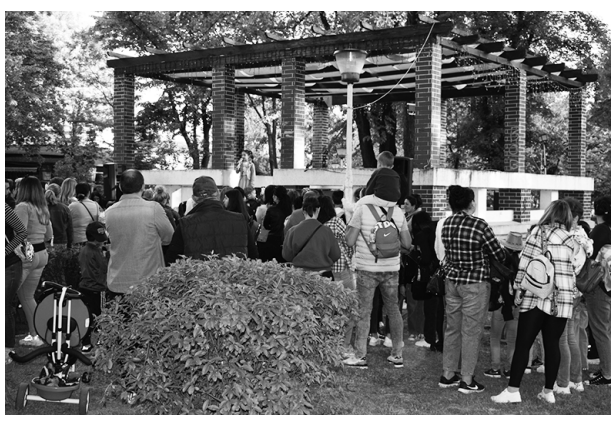
Aflată la a XIX-a ediție națională, „Noaptea Muzeelor…” desfășurată în reședința județului Giurgiu a mai cuprins un spectacol muzical-coregrafic organizat de Centrul județean de Conservare și Promovare a Culturii Tradiționale în colaborare cu Centrul cultural „Ion Vinea”, în Parcul Alei din imediata apropiere a intrării în Muzeu.

Noaptea Muzeelor 2023 la Bolintin

Participând pentru prima dată la evenimentul internațional „Noaptea Muzeelor”, Centrul Cultural Școala Veche din Bolintin Vale a trăit cu emoție momentul debutului. Pregătise pentru potențialii vizitatori ai zilei de sâmbătă, 13 mai 2023, mai multe evenimente și expoziții ce urmau să fie deschise între orele 18 și 24. „Emoțiile” organizatorului erau provocate de neputința anticipării reacțiilor publicului la cele pregătite. Să ne amintim că Centrul Cultural Școala Veche, în colaborare cu Asociația pentru Cultură și Tradiție Istorică Bolintineanu și revista „Sud”, propunea participanților la Noaptea Muzeelor 2023 următoarele activități:

• „CRONOSTAMPE – *Incursiune în istoria unei comunități ce începe cu Potopul lui Noe și transcende veacurile...*”, o expoziție recentă, vernisată în luna martie 2023 și dedicată aniversării a 590 de ani de la prima atestare documentară a Bolintinului. Vizitatorii luau astfel cunoștință cu un concept original de expunere, ce urmărea familiarizarea cu cele trei componente definitorii ale spațiului bolintinean: patrimoniul cultural, oamenii, personalitățile. „Povestea” expusă începe cu „Potopul lui Noe” și fascinantele „păduri îngropate de la Bolintin”, trece prin toate epocile istorice, începând cu bogăția culturală a Neoliticului, surprinde cele mai reprezentative monumente, inclusiv unul dintre cele mai vechi așezăminte religioase ale Țării Românești, mănăstirea Bunavestire de la Bolintin, precum și activitatea în slujba comunității a unor personalități cum au fost Dimitrie Bolintineanu sau „boierul-primar” Constantin Șt. Bolintineanu.

• „GENEALOGICA – neamuri bolintinene”: o expoziție prin intermediul căreia istoria devine umană, transcende evenimentele, bătăliile, pe efemerii conducători. Prin intermediul ei s-a surprins esența devenirii bolintinenilor de azi, realizată prin multiple legături de rudenie realizate de-a lungul veacurilor între cele două „componente umane” ale localității, surprinse încă de la prima atestare, în anul 1433, respectiv moșnenii și clăcașii. Fruct al unei laborioase cercetări de arhivă, premiată de Academia Română, genealogia „țărănească” prezentă în expoziție este dedicată unui neam definitoriu pentru identitatea locală – Danciu Cobzaru / Cârstea Moșneanu, ctitor al bisericii satului, cu un puternic atașament pentru locul natal, care a făcut ca majoritatea componenților săi să nu-și părăsească localitatea de baștină. O altă caracteristică a acestui neam de „țărani”, surprinsă în cadrul expoziției, este permanenta dorință de perfecționare, dragostea pentru învățătură și cultură, care, de la un moment încolo, a făcut să predomine în rândul membrilor săi meseriașii, meșteșugarii, logofeții de moșie, preoții, negustorii, intelectualii...

• „Monumentul «Dimitrie Bolintineanu» – o posteritate cu «peripeții»” – o expoziție dedicată vieții și activității celui mai cunoscut fiu al localității, poetul, publicistul și omul politic Dimitrie Bolintineanu, precum și modului în care urmașii, români și bolintineni, au considerat de cuviință să-i respecte și să-i valorifice moștenirea spirituală.

• Clubul de Istorie – ședință pe subiecte de cultură și istorie locală.

Pe lângă cele două locații gazde ale expozițiilor, respectiv Școala Veche și Biblioteca Orășenească, orașul Bolintin Vale mai oferea spre vizitare monumente istorice emblematice pentru patrimoniul cultural național, așa cum sunt Monumentul „Dimitrie Bolintineanu” (autor Carol Storck, 1888), Școala Veche (arhitect John Elisee Berthet, 1889), Poșta Veche (arhitect Alexandru Clavel, 1906), Monumentul Eroilor (autor Teodor Mâinea, 1925)...

Eforturile organizatorice au fost răsplătite prin răspunsul pozitiv al publicului. La Școala Veche a fost un flux continuu de vizitatori de toate vârstele care adăstau îndelung înaintea exponatelor și a textelor însoțitoare. Marea lor majoritate călcau pentru prima dată pragul celor două clădiri – „Poșta Veche”, sediul Bibliotecii Orășenești și „Școala Veche” – monumente arhitectonice emblematice ale localității, fiind impresionați de transformarea acestora în centre de cultură.

Pe lângă expoziții, unii vizitatori ai Școlii Vechi (mai ales foști elevi) au dorit să (re)vadă clădirea și rezultatul restaurării recent încheiate.

În paralel s-a desfășurat și o ședință a Clubului de Istorie, cea cu numărul 62, care a avut în atenție comemorarea împlinirii a șapte ani de la moartea unui apreciat scriitor local, Dumitru Dumitrică, precum și prezentarea unei proaspete apariții editoriale, cartea dlui Niculae Stoica, *Dârvari, un vechi sat de pe Sabar*, publicată la editura bolintineană Sud. Autorul a profitat de ocazie pentru a anunța că lansarea cărții va avea loc la Ciorogârla, în data de 9 iunie, la centrul social din localitate. Alte subiecte ale Clubului de Istorie au vizat descoperirea unui articol despre Bolintin și D. Bolintineanu scris de Mihai Eminescu, precum și a unui manual interbelic de Geografie în care este prezentată comuna Bolintin Vale, al cărui autor este inspectorul școlar Nicu Tudor, un bolintinean (din Crivina, mai precis) cu un destin tragic. S-a mai discutat despre importanța școlii, a educației, în prezervarea identității locale și naționale, fiind prezentat cu această ocazie un prețios document de arhivă, respectiv un „plan de școală națională” pentru mediul rural din anul 1847.

Manifestările organizate de Centrul Cultural „Școala Veche” Bolintin Vale cu ocazia evenimentului „Noaptea Muzeelor” au atras un număr de peste două sute de vizitatori de toate vârstele, atât localnici (60%), cât și din localități învecinate, ba chiar și câțiva din străinătate (Germania, Italia). Considerăm evenimentul o reușită, iar numărul vizitatorilor, mai ales dacă ținem seamă că cei mai mulți erau „debutanți”, este mulțumitor pentru o primă participare.

Pentru ediția următoare – Noaptea Muzeelor 2024 – ne propunem diversificarea ofertei, introducerea unor elemente de interactivitate și socializare, precum și o mai bună promovare.

Expoziția Cronostampe

Vizitatori ai expoziției Genealogica

La Școala Veche

Vizitatori la bibliotecă

La bibliotecă, în căutarea volumului nr. 666

BOLINTINEANU IERI ȘI AZI
Concursul „Și eu vreau să fiu scriitor”

În cadrul proiectului „Bolintineanu ieri și azi” al Liceului Tehnologic „Dimitrie Bolintineanu” din orașul Bolintin Vale, jud. Giurgiu, în data de 28 aprilie 2023 s-a desfășurat festivitatea de premiere a ediției a IV-a a concursului interjudețean „Și eu vreau să fiu scriitor”, destinat elevilor din clasele V-XII, prin care s-a urmărit să se valorifice capacitatea acestora de a-și exprima, în mod creativ, sentimentele și ideile în versuri sau proză. Totodată, prin intermediul concursului se urmărește menținerea în conștiința publică a figurii ilustrului scriitor și om politic, Dimitrie Bolintineanu, patronul spiritual al liceului.

Inițiator al proiectului și principal organizator a fost prof. Mădălina Dionysatos, acompaniată de cadre didactice ale liceului. Parteneri au fost Asociația pentru Cultură și Tradiție Istorică Bolintineanu și revista „Sud”, care au asigurat jurizarea lucrărilor participante, precum și cărțile oferite ca premii.

Juriul concursului a fost alcătuit din nume familiare „sudiștilor”, consacrate în arta scrisului, respectiv Alexandru Cazacu, Gabriel Dragnea și Vasile Grigore, care au hotărât acordarea următoarelor premii și mențiuni:

Secțiunea „Poezie Gimnaziu”
Premiul I – Ana Maria Filip;
Premiul II – Tania Copil;
Premiul III – Elvira Dobrin;
Mențiuni – Maria Cojocaru, Elisa Andreea Popa.
Secțiunea „Proză Gimnaziu”
Premiul I – Bianca Andrada Popovici;
Premiul II – Mihaela Adelina Răchită;
Premiul III – Ana Maria Anton;
Mențiuni – Nicolas Badea, Matei Alexandru Deloiu.
Secțiunea „Poezie Liceu”
Premiul I – Maria Iuliana Vlad;
Premiul II – Georgiana Dinu;
Premiul III – Florentina Dumitrache;
Mențiuni – Mihaela Dinu, David Ghițan.
Secțiunea „Proză Liceu:
Premiul I – Alexandra Maria Holtzfaind;
Premiul II – Georgiana Calciu;
Premiul III – Andreea Denisa Caluțoiu;
Mențiune – Mihai Cazan.

Felicitări organizatorilor, tuturor elevilor participanți, precum și profesorilor îndrumători.

Din nou Eminescu la... Școala „Eminescu”

Emil TALIANU

După o pauză de câțiva ani, valorosul proiect educativ, inspirat intitulat „Mai aproape de literatură, mai aproape de Eminescu”, inițiat de un inimos colectiv de cadre didactice de la Școala gimnazială nr. 4 „Mihai Eminescu” din municipiul Giurgiu, a fost reluat. Astfel că, sâmbătă, 19 mai 2023, la această unitate de învățământ s-au reunit elevi din clasele a III-a până la a VIII-a din toate școlile din Giurgiu, iubitori de vers eminescian, însoțiți de învățătorii sau profesorii lor pentru a participa la concursul de compuneri și eseuri despre o creație eminesciană, în raport cu vârsta participanților. Lucrările scrise au fost corectate în ziua respectivă, iar a doua zi, prestigiosul juriu, condus de valorosul scriitor de literatură pentru copii Petre Crăciun, fost elev al școlii giurgiuvene din strada Vlad Țepeș, cea care poartă numele „Voievodului Literaturii Române”, a premiat cu cărți pe primii clasați, pe clase, la acest creativ concurs, într-o festivitate deosebită desfășurată la Casa Corpului Didactic.

Felicitări numeroșilor elevi participanți și îndrumătorilor lor, dar și colectivului de cadre didactice coordonați de neobosita doamnă directoare Ana Monica Zimnicaru, care prin acest minunat concurs au omagiat Luceafărul liricii române, care sfințește cu razele sale această școală giurgiuveană.

Petronela Nedea – Premiul I la Concursul „Mai aproape de literatură, mai aproape de Eminescu”

Valorificarea parteneriatelor și proiectelor europene în scopul educației pentru dezvoltare durabilă

Prof. Iuliana BELDIMAN
Prof. Silvia CÎRSTEA
Prof. Mihaela ENACHE

De ce educație pentru dezvoltare durabilă ?

Omenirea începe să conștientizeze, la scară din ce în ce mai largă, că echilibrul sistemului global depinde de echilibrul subsistemelor regionale. Orice dezechilibru apărut la nivelul unui subsistem regional antrenează o stare de dezechilibru la nivelul sistemului global cu accente de stare critică, dacă nu se va contracara impactul unei creșteri economice necontrolate asupra mediului. Ajuns în stare critică sistemul global poate suferi o „evoluție" ireversibilă către autodistrugere.

Credem că este foarte important să stabilim în acest moment rolul pe care educația pentru dezvoltare durabilă îl are în schimbarea mentalității. Este foarte important ca umanitatea să conștientizeze că țelul suprem nu este dezvoltarea cu orice chip, ci „supraviețuirea pentru toți". Este necesară acțiunea susținută pentru responsabilizarea generațiilor actuale în ceea ce privește viitorul, adică șansa de supraviețuire a generațiilor viitoare.

Educația pentru dezvoltare durabila începe în familie, continuă în sistemul de învățământ și apoi pe parcursul întregii vieți, ca element al educației permanente.

Școala noastră și-a asumat misiunea de a include educația pentru dezvoltare durabilă în toate activitățile pe care derulează, fie acestea curriculare sau extracurriculare. Acest lucru ne-a adus experiență în acest domeniu, precum și un nivel ridicat al conștiinței privind sustenabilitatea, atât în rândul cadrelor didactice, cât și al elevilor.

O importantă parte a activităților extracurriculare prin care școala a implementat educația pentru dezvoltare durabilă a fost reprezentată de derularea proiectelor eTwinning.

1) SEED – *Sustainable Education for Environment and Development* (Educație Sustenabilă pentru Mediu și Dezvoltare dar și „sămânță" în traducerea din limba engleză a acronimului) a fost consecința directă a unei nevoi: aceea de a conecta școala la viața reală, de a promova incluziunea, de a motiva profesorii și elevii să lucreze împreună pentru a identifica problemele ce afectează sustenabilitatea în comunitățile lor și soluții la acestea. Activitățile desfășurate au avut o legătură intrinsecă cu conceptul de sustenabilitate, dar din perspective diferite: economic, social, spațial, ecologic și cultural. Au fost proiectate activități centrate pe elev folosind metodologia PBL, ceea ce a permis elevilor să ia decizii, să își asume răspunderea pentru acestea, să gândească critic. Obiectivul principal al proiectului a fost promovarea și implementarea educației pentru dezvoltare durabilă astfel încât elevii să devină cetățeni activi și responsabili în comunitățile lor.

Ca și obiective specifice, proiectul a vizat dobândirea de către elevi a unor competențe cheie, utile atât pentru piața muncii (spirit de inițiativă, gândire critică, lucru în echipă), cât și pentru formarea spiritului civic. Pentru cadrele didactice, proiectul a fost o oportunitate de a implementa metodologia PBL și de a inova predarea prin strategii noi, prin activități transdisciplinare și *cross-curriculare*.

2) *Learning Green Building for a Better Future* (Învățăm să construim verde pentru un viitor mai bun), derulat în parteneriat cu liceul italian IIS „Carlo Denina" din Saluzzo, a urmărit familiarizarea elevilor cu două dintre obiectivele Agendei 2030, pornind de la premisa că o mai bună înțelegere a acestora va contribui la formarea unei atitudini protectoare față de mediu și planetă a tinerei generații și a unei mentalități centrată nu pe ceea ce există astăzi, ci pe ceea ce lăsăm mai departe generațiilor viitoare.

Din partea liceului italian au participat două clase din anul IV de studiu (echivalentul clasei a XI-a) de la profilele electric și topografie, iar din partea liceului nostru au participat elevi de la clasele a X-a și a XI-a profilele electric și economic. Ca rezultate s-a avut în vedere realizarea unui poster interactiv al Agendei 2030 – obiectivele 7 și 11 – lucrat în aplicația Genially, precum și a unui glosar de termeni italiano-româno-englez din domeniul sustenabilității.

În cadrul proiectului eTwinning între elevii români și italieni au avut loc patru întâlniri video care le-au permis să se cunoască mai bine, să își împărtășească ideile și cunoștințele în domeniul ce a făcut obiectul proiectului, să prezinte lucruri interesante despre cultura, bucătăria, geografia fiecărei țări, să ofere informații despre școlile lor și localitățile în care acestea se află și să își verifice cunoștințele prin intermediul distractivelor jocuri *Kahoot !* create chiar de ei.

Elevii din ambele țări au realizat prezentări *power point* pe teme legate de obiectivele 7 și 11 ale Agendei 2030 care fost încărcate în *Twinspace*. Pe parcursul derulării proiectului, profesorii italieni și-au exprimat dorința de a realiza în România o vizită pregătitoare și o mobilitate cu elevii, urmând ca detaliile să fie puse la punct ulterior.

Proiectul s-a încheiat în iunie 2021 fiind obținute rezultatele propuse.

Liceul „I.I.S. Carlo Denina" din Saluzzo, Italia, a aplicat pentru un proiect Erasmus+ KA122 în domeniul educației școlare, invitând Liceul Tehnologic „Dimitrie Bolintineanu" din Bolintin Vale, România, să îi fie partener în proiect alături de încă două licee, din Spania și respectiv, Germania. Proiectul i-a fost aprobat școlii italiene, nu și liceului nostru, care avea pe atunci în derulare încă un proiect Erasmus+ de alt tip.

Liceul italian a stăruit în dorința sa de a ne avea ca parteneri și după derularea proiectului eTwinning „Learning Green Building for a Better Future" (descris mai sus). În luna mai 2022 Liceul Tehnologic „Dimitrie Bolintineanu" a găzduit vizita pregătitoare a domnului Flavio Girodengo, directorul Liceului „I.I.S. Carlo Denina", însoțit de prof. Gabriele Bottiroli. A urmat apoi, în noiembrie 2022, mobilitatea a zece elevi și doi profesori ai liceului italian în România în cadrul proiectul Erasmus+ al școlii italiene intitulat „Vivere Insieme in Modo Sostenibile" (Să trăim împreună în mod sustenabil). Mobilitatea a durat șapte zile și a inclus activități variate, de exemplu ateliere, prezentări pe tema energiilor regenerabile și a orașelor *smart*, lecții demonstrative în atelierul electric privind montarea unor panouri fotovoltaice, realizarea de postere și dezbateri pe teme de sustenabilitate și conștientizare a nevoii de a deveni mult mai responsabili față de mediu. Lucrul în echipe mixte a contribuit la legarea unor prietenii și la sudarea celor deja formate. Atmosfera a fost relaxată, s-a vorbit mult în engleză și italiană, fiind invitați și elevi români care au petrecut timp în Italia alături de părinți și cunoșteau bine limba italiană, asumându-și rolul de traducători, ceea ce a făcut ca oaspeții noștri să se simtă aproape ca acasă, atingându-se astfel și un obiectiv secundar, acela al dezvoltării competențelor lingvistice și de comunicare și al lucrului în echipă, atât de necesare tinerilor în societatea secolului XXI.

În urma activităților au fost realizate diferite lucrări, de exemplu fișe de lucru în care elevii au fost solicitați să identifice și să reflecteze asupra problemelor cu care orașele Saluzzo și Bolintin Vale se confruntă, copacul cu soluțiile propuse de elevi pentru ca cele două localități să poată deveni orașe *smart*, iar locuitorii lor să fie educați în spirit sustenabil („Orașul tău este prietenul tău"), postere care să ilustreze viziunea tinerilor români și italieni asupra viitorului planetei („Viitorul verde al UE, Viitorul nostru comun").

O altă activitate, aliniată realizării obiectivelor proiectului, a fost excursia la Porțile de Fier, hidrocentrala constituind o bună exemplificare a utilizării apei ca sursă de energie regenerabilă.

Linkuri utile: Google drive

- https://drive.google.com/drive/u/0/folders/1wbP5kOZBDanFlTcZwuCP5MJWhfJaF4Db

Mobilitatea din România reflectată pe site-ul liceului italian:

https://www.denina.it/component/content/article/121-progetti/erasmus/1316-progetto-erasmus-in-romania ?Itemid=743

Parteneriatul încheiat între cele două școli s-a transformat într-o legătură durabilă, trainică, precum cei doi brăduți plantați în curtea liceului, unul roșu galben și albastru, unul roșu alb și verde, confirmând că Erasmus+ îmbogățește vieți, deschide minți și ne aduce laolaltă, diferiți și totuși la fel.

Astfel, în perioada februarie – martie 2023, patru profesori ai Liceului Tehnologic „Dimitrie Bolintineanu" au făcut deplasarea la Saluzzo, de data aceasta în cadrul primului an de proiect „Learning Stems for a Future With STEM" al Acreditării Erasmus+ în Domeniul Educației Școlare, obținută de liceul nostru în 2022.

Cei patru profesori, care predau științe exacte, au petrecut cinci zile vizitând liceul italian și asistând la diferite ore în contextul atingerii obiectivului de modernizare și inovare a metodologiilor de predare a acestor științe prin abordarea STEM.

A fost, de asemenea și prilejul ca un al cincilea profesor al liceului să fie invitat ca expert în cadrul proiectului Erasmus+ al liceului italian și să realizeze cu elevii acestuia de la clasele a X-a și a XI-a activitățile pe tema sustenabilității care fuseseră derulate cu succes în România.

Acreditarea Erasmus+ în Domeniul Educației Școlare obținută în anul 2022 ne va permite ca în următorii cinci ani să obținem granturi pentru realizarea obiectivelor pe care ni le-am propus. Între acestea se numără crearea unui *European Educational Hub*. Primii pași în realizarea acestui incubator – care se dorește o sursă importantă pentru toți actorii din domeniul educației – au fost deja făcuți, iar o componentă majoră a acestui incubator este Educația pentru Dezvoltare Durabilă.

Educația pentru dezvoltare durabilă este și în responsabilitatea școlii, iar proiectele și parteneriatele europene pot fi o oportunitate importantă pentru ca elevul de azi să devină un cetățean responsabil mâine.

Un plan de „școală națională” din perioada regulamentară

Vasile GRIGORE

Perioada regulamentară, începută odată cu adoptarea, în 1831, a Regulamentului Organic al Țării Românești, a fost una de mari și complexe prefaceri ale societății românești. Nu trebuie să uităm că în această epocă s-a forjat generația pașoptistă, cea care va decide viteza, direcția și ritmul modernizării țării noastre. Școala, educația, învățământul au constituit o preocupare constantă a autorităților acelor vremuri și obiectul unor investiții de o amploare nemaiîntâlnită până atunci în infrastructură și pregătirea cadrelor. Par cuvinte „mari”, prea generoase pentru o epocă despre care am învățat că spațiul românesc devenise terenul de bătaie al poftelor marilor puteri, cu un Imperiu Țarist la apogeu și un Imperiu Otoman la apusul puterii. Și, în contextul zilelor noastre, nu strică să ne amintim că perioada regulamentară se încheia cu războiul Crimeii, prima mare încleștare între puterile occidentale (Anglia, Franța...) și Rusia. Atunci ca și acum la mijloc se afla ambiția vesticilor de a-și impune regulile de acces la bogățiile acestei lumi.

Secția a IV-a a Capitolului VII din Regulamentul Organic al Țării Românești poartă titlul „Pentru învățătura publică” și în articolul de început (364) statuează că „Învățătura publică trebue asemenea a fi objectul îngrijirii și privigherii Stăpânirii, ca creșterea tinerilor să fie întemeiată pe începuturile celui mai sănătos moral.”. Ceva mai jos, Art. 366 legifera înființarea de „școale începătoare pentru amândoă secsurile”, trebuind a li se da „toată întinderea înaintătoare și asemănată cu suma banilor hotărâți pentru învățătura publică”. În aceste școli urma să se predea după „medotul lui Lancaster”. (*Regulamentul Organic*, București, 1832, p. 193-194)

„Metodul lui Lancaster” purta numele pedagogului Joseph Lancaster (1771-1838), cel care în contextul creșterii populației școlare din Anglia și al lipsei personalului calificat a conceput un sistem prin care un singur învățător putea preda, păstrând costuri reduse, unui mare număr de elevi, chiar și de ordinul sutelor. Dar nu despre aplicarea acestei metode pedagogice la noi și aiurea dorim să vorbim, ci să punctăm faptul că ea a influențat arhitectura școlară după modelul „funcția creează organul”.

O dovadă în susținerea acestei afirmații o constituie „planul de școală națională” pe care vi-l prezentăm în această pagină. El este însoțit de mai multe documente ce se păstrează la Arhivele Naționale Istorice Centrale, Fondul Vornicia din Lăuntru, dosarul 21/1847, din care am ales să reproducem aici pe cel aflat la filele 428-429.

„Eforia Scoalelor din Prințipatul Romaniei
No. 103
Anul 1848, luna lui Januar 19
București

Cinstitului Departament al Trebilor din Năuntru

Eforiea, cunoscând că cele mai multe încăperi de școale de prin sate se află în foarte proastă stare, pentru că unele dupe [ce] s-au urzit au rămas nesăvârșite, altele fiind rău clădite în paente sau numai de gard s-au dărâmat cu totul, încât acum nu se mai poate face nicio întrebuințare cu dânsele și învățătorii sânt siliți să ție scoală cu multă strâmtorare prin încăperile lor de lăcuință.

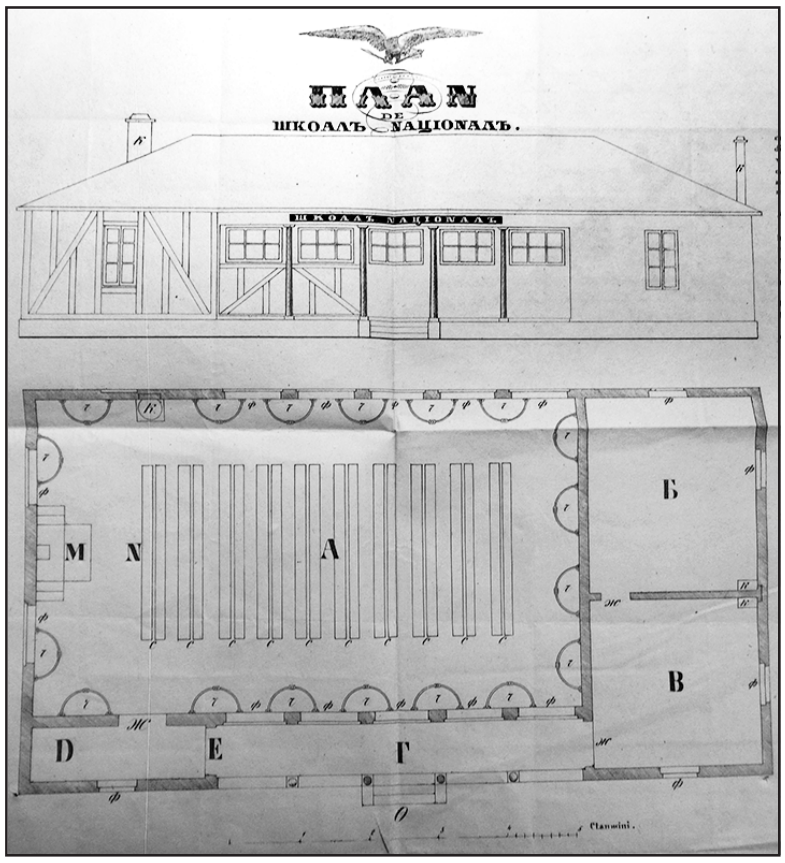
Încă din anul 1843 Eforiea dedese în conoștința Cinstitului Departament proasta stare în care de atunci se afla încăperile de scoală de prin sate, arătând prin liste deslușitoare cu de amăruntul de tot ce trebuia a se face la fiecare scoală. Atunci s-au trimis Cinstitului Departament și un număr de ecsemplare de planul tipărit dupe care avea a se clădi acele scoli și cu toate că Cinstitul Departament luase hotărâtoare măsuri de a se întâmpina și această trebuință publică, dupe toată cuvenita orânduială, dar neapucând a se săvârși întocmirea acelor măsuri au rămas până acum neaduse la îndeplinire.

Dintr-această amânare a resultat nu numai că încăperile care era atunci în proastă stare nu s-au mai reparat, ci și care se mai ținea în picere acum a dat pe brângi.

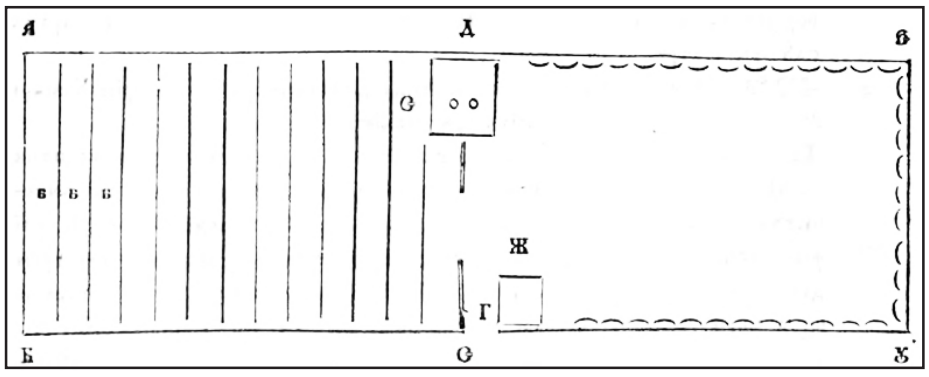
Din 1500 scoli comunale ce se numără astăzi în toata țara, d-abia 500 au încăpere în stare mai bunicică, iar 1000 sânt ori de tot în lipsă, sau că încăperea ce au acum este de tot derăpănată.

Aducând acestea la cunoștința Cinstitului Departament, Eforiea nădăjdueste că nu se vor mai amâna măsurile ce trebue a se lua pentru îndeplinirea acestei trebuințe dupe toată orânduiala și roagă plecat pe Cinstitul Departament ca poruncile ce va binevoi acum a da către Cârmuiri să fie hotărâtoare că nu se va mai îngădui de către Cinstitul Departament nicio altă amânare pentru înființarea încăperilor de scoale, ci că neapărat să cere a se săvârși în vara viitoare toate reparațiile, iar în doă veri toate clădirile ce sânt a se face din nou.

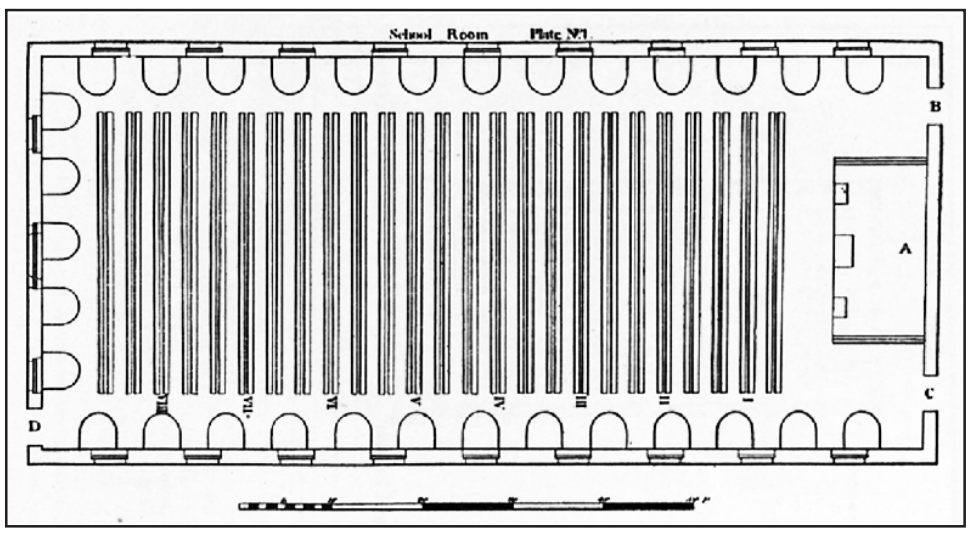
Pentru aceste din urmă Eforia trimite și acum Cinstitului Departament un plan cu deslușire de mărimea ce trebue să aibă fiecare scoală în analoghie cu populația satului.

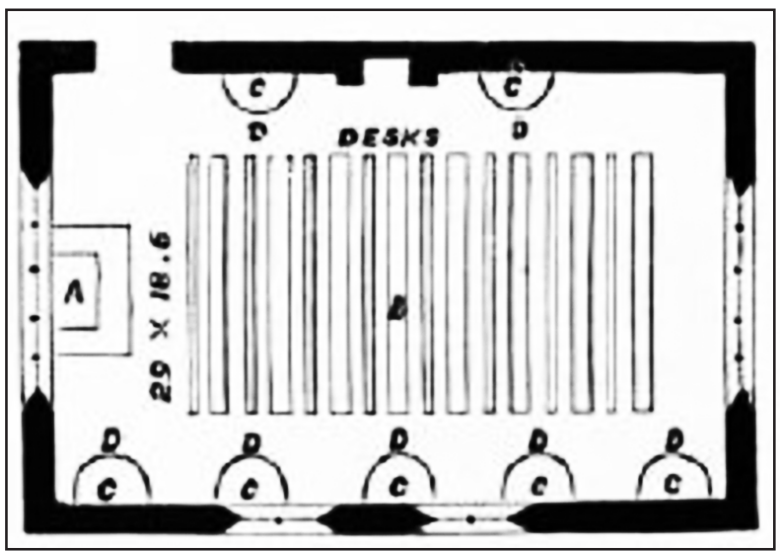
Plan de școală națională. Sursa: ANIC, Fond Vornicia din Lăuntru, 21/1847, f. 430.

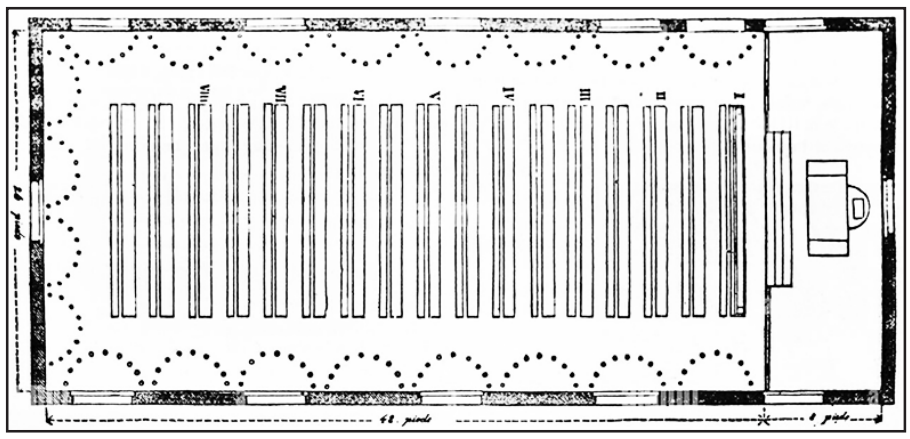
Plan de școală începătoare. Sursa: *Regulamentul Organic*, București, 1847, p. 371.

Sală de clasă lancasteriană în SUA. Sursa: *Manual of the Free School Society*, New York, 1820.

Sală de clasă lancasteriană în Anglia. Sursa: Catherine Burke, Ian Grosvenor, *School*, Londra, Reaktion Books, 2008, p. 34.

Sală de clasă lancasteriană în Franța. Sursa: *Le magasin pittoresque*, Paris, 1834, p. 45.

Profesorilor de la scoalele normale de prin județe s-au poruncit de către Eforie să dea la Cârmuiri liste de toate scoalele ce au trebuință de reparație, cum și de acelea ce trebuesc a se clădi din nou și să dea deslușiri asupra lucrului ce va fi să se facă dupe plan atât ei însuși la Cârmuire, cât și subrevisorii de plăși la Subcârmuire sau la sat, spre a nu mai mijloci nicio nedomirire despre amăruntele unor asemenea clădiri.

(ss) Alexandru Filipescu
(ss) Manolache Băleanu”

„Plan de școală națională” ce însoțește acest document (f. 430r-v) pe lângă partea desenată mai cuprindea „Socoteală de materialul ce trebuește la această zidire” și „Măsurile zidirii și descrierea părților ei”:

„Tot lungul zidirii este de 11 stânjini, largu de 6 stânjini.

Într-această zidire se coprind 3 odăi, din care una mare (A), pentru învățătura copiilor, de 8 stânjeni lungul și 4 și jumatate largu și 2 mici, însă una (Á) de 3 stânjeni de lungă și 2 și jumătate largă, cealaltă (B) de 2 și jumătate lungă și 2 și jumătate largă.

(continuare în pag. 29)

Ordinul „Steaua României” conferit în 1922 unui consilier agricol, directorului Fabricii de zahăr din Giurgiu și unui fost consilier județean din comuna Gălăteni, județul Vlașca

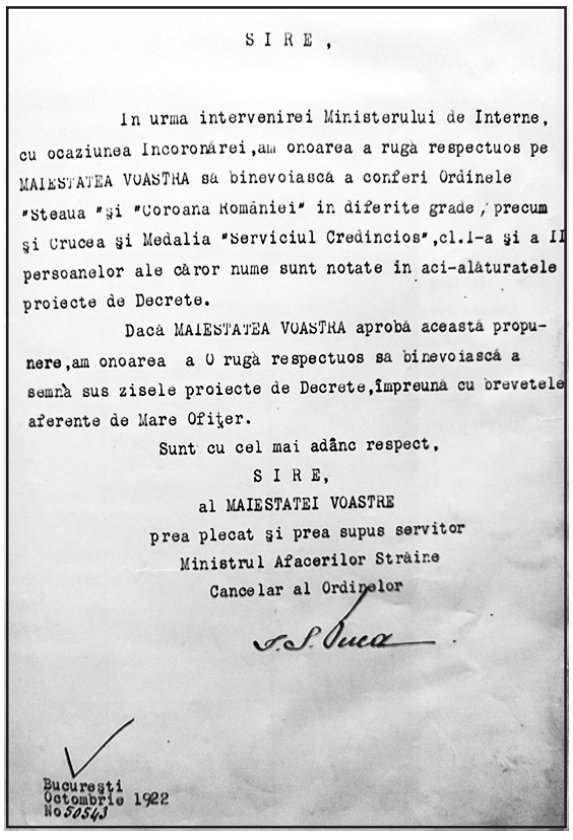
Laurențiu-Ștefan Szemkovics

În urma intervenirii Ministerului de Interne, cu ocazia Încoronării Suveranilor României, precum și urmare a raportului lui I. G. Duca, ministrul Afacerilor Străine, cancelar al Ordinelor, nr. 50.543 din octombrie 1922, regele Ferdinand I a semnat în București, la 30 decembrie 1922, decretul nr. 5.797 (aflat la Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Ministerul Afacerilor Externe. Cancelaria Ordinelor*, dosar nr. 247/1922), prin care a conferit Ordinul „Steaua României” în gradul de Cavaler, cu dreptul de a purta însemnele civile, lui Gold Gheorghe, consilier agricol din Giurgiu, lui Hubert Adolf, directorul Fabricii de zahăr din Giurgiu și lui Ionescu Gheorghe, fost consilier județean din comuna Gălăteni, județul Vlașca.

Prin același decret, publicat în „Monitorul Oficial” nr. 215 din 31 decembrie 1922, decorația a fost decernată și altor persoane, atât în gradul amintit mai înainte, cât și în gradele de Mare Ofițer, de Comandor și de Ofițer.

Prezentăm, apelând la faleristică, la heraldică și la sigilografie, descrierea distincției, precum și reproducerile grafice care provin de la Arhivele Naționale Istorice Centrale din București și de la colecționarul Nelu Aldea.

Ordinul „Steaua României” a fost instituit prin legea nr. 1.108 din 10 mai 1877, cu scopul de a recompensa serviciile militare și civile aduse statului român („Monitorul Oficial” nr. 107 din 12 / 24 mai 1877, pp. 3159-3160). Potrivit *Regulamentului pentru punerea în aplicare a legii relativă la instituirea Ordinului „Steaua României”*, sancționat prin Decretul nr. 3.505 din 11 octombrie 1906 (aflat, sub formă de copie, la Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Ministerul Afacerilor Externe. Cancelaria Ordinelor*, dosar nr. 642): „Ordinul „«Steaua României» este o cruce de smalț albastru-închis, înconjurată de raze convergente, purtând deasupra coroana regală. Centrul crucii, în formă de medalion, este de smalț roșu, având în față vulturul și în dos coroana și cifra regală. Împrejurul medalionului de smalț roșu, în față, este un cerc de smalț albastru-închis, ca mai sus, pe care stă scrisă deviza «IN FIDE SALUS» (SALVAREA ÎN CREDINȚĂ). Cercul de smalț albastru-închis este înconjurat și el de o ghirlandă de ramuri de stejar verde, care, de asemenea, este și împrejurul medalionului de smalț roșu, în dos. Insemnele Ordinului sunt de argint pentru Cavaleri și de aur pentru celelalte grade. Cavalerii poartă crucea, cu un diametru de 40 mm, atârnată de o panglică moarată roșie, cu câte două dungi albastru-închis pe fiecare margine, dungile interioare late, fiecare, de 3 mm și cele exterioare (de pe marginea panglicii) de 2 mm.”.

S I R E ,

In urma intervenirei Ministerului de Interne, cu ocaziunea Incoronărei, am onoarea a rugà respectuos pe MAIESTATEA VOASTRA sà binevoiascà a conferi Ordinele "Steaua "şi "Coroana României" in diferite grade, precum şi Crucea şi Medalia "Serviciul Credincios", cl.I-a şi a II persoanelor ale càror nume sunt notate în aci-alàturatele proiecte de Decrete.

Dacà MAIESTATEA VOASTRA aprobà aceastà propunere, am onoarea a O rugà respectuos sà binevoiascà a semnà sus zisele proiecte de Decrete, împreunà cu brevetele aferente de Mare Ofiţer.

Sunt cu cel mai adânc respect,

S I R E,

al MAIESTATEI VOASTRE

prea plecat şi prea supus servitor

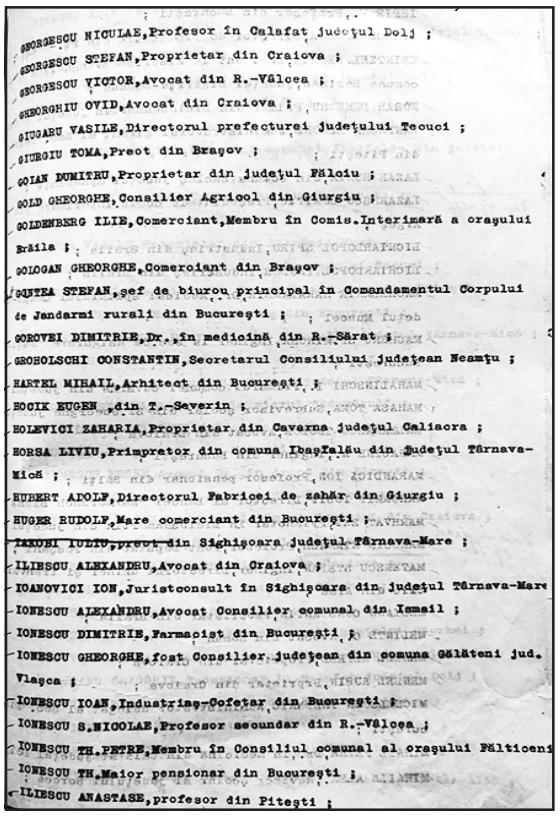
Ministrul Afacerilor Străine

Cancelar al Ordinelor

I. G. Duca

Bucureşti
Octombrie 1922
No 50543

Raportul lui I. G. Duca, ministrul Afacerilor Străine, cancelar al Ordinelor, nr. 50.543 din octombrie 1922. Sursa: Arhivele Naționale Istorice Centrale.

GEORGESCU NICULAE, Profesor în Calafat județul Dolj ;
GEORGESCU STEFAN, Proprietar din Craiova ;
GEORGESCU VICTOR, Avocat din R.-Vâlcea ;
GHEORGHIU OVID, Avocat din Craiova ;
GIUGARU VASILE, Directorul prefecturei județului Tecuci ;
GIURGIU TOMA, Preot din Brașov ;
GOIAN DUMITRU, Proprietar din județul Fălciu ;
GOLD GHEORGHE, Consilier Agricol din Giurgiu ;
GOLDENBERG ILIE, Comerciant, Membru în Comis. Interimară a orașului Brăila ;
GOLOGAN GHEORGHE, Comerciant din Brașov ;
GUSTEA STEFAN, șef de biurou principal în Comandamentul Corpului de Jandarmi rurali din București ;
GOROVEI DIMITRIE, Dr., în medicină din R.-Sărat ;
GROHOLSCHI CONSTANTIN, Secretarul Consiliului județean Neamțu ;
HARTEL MIHAIL, Arhitect din București ;
HOCIK EUGEN, din T.-Severin ;
HOLEVICI ZAHARIA, Proprietar din Cavarna județul Caliacra ;
HORSA LIVIU, Primpretor din comuna Ibașfalău din județul Târnava-Mică ;
HUBERT ADOLF, Directorul Fabricei de zahăr din Giurgiu ;
HUGER RUDOLF, Mare comerciant din București ;
IAKOBI IULIU, preot din Sighișoara județul Târnava-Mare ;
ILIESCU ALEXANDRU, Avocat din Craiova ;
IOANOVICI ION, Jurisconsult în Sighișoara din județul Târnava-Mare
IONESCU ALEXANDRU, Avocat Consilier comunal din Ismail ;
IONESCU DIMITRIE, Farmacist din București ;
IONESCU GHEORGHE, fost Consilier județean din comuna Gălăteni jud. Vlașca ;
IONESCU IOAN, Industriaș-Cofetar din București ;
IONESCU S. NICOLAE, Profesor secundar din R.-Vâlcea ;
IONESCU TH. PETRE, Membru în Consiliul comunal al orașului Fălticeni
IONESCU TH. Maior pensionar din București ;
ILIESCU ANASTASE, profesor din Pitești ;

Decretul regal nr. 5.797 dat în București, la 30 decembrie 1922 (pagina unde au fost menționați și cei trei beneficiari din Vlașca). Sursa: Arhivele Naționale Istorice Centrale.

Ordinul „Steaua României” în gradul de Cavaler (avers și revers). Sursa: colecționarul Nelu Aldea.

Un plan de „școală națională” din perioada regulamentară

(urmare din pagina 28)

Pă dinaintea odăii cei mari este o prispă cu 4 stâlpi largă de 6 palme. Această prispă la un căpătâiu (D) este închisă cu zid până în streașină și are o ușă la intrarea (E), care intrare fiind închisă scutește de vânt ușa (Æ) a odăii cei mari. Ușile celorlalte 2 odăi mici sânt însemnate iarăși cu slova (Æ).

Ferestrile sânt însemnate cu slova (ő) și sânt în număr de 17; din care 12 sânt așezate sus culcate în lungul zidirii ca să nu poată vedea copiii din lăuntru pă ferestre afară, iar celelalte sânt puse drept, precum se obicinuește și la alte zidiri. Toate ferestrile sânt 4 palme de largi și 7 de lungi.

Ușile sânt de 5 palme de largi și 8 și jumătate de nalte.

Înălțimea temeliei, din fața pământului până în prispă, este de 3 palme; înălțimea peretelui, din fața prispii până supt streașină, este de un stânjin și jumătate; înălțimea acoperișului de un stânjin și jumătate.

Păretele zidirii se face în paente și cu o cărămidă pântre ele, iar temelia trebue să fie de 2 cărămizi.

Pardoseala se va face, după înlesnirea ce va fi în partea locului, sau cu scânduri sau cu cărămidă.

Coperișul se face iarăși, după înlesnirea locului, de șindrilă sau de cenușar.

Slova (÷) însemnează jumătate de cercurile de fier care sânt de 2 degete de groase și de 3 palme țancul încovoerii lor. Aceste cercuri trebue să fie la căpătâele lor cu belciuge bătute într-o grindă, care să fie băgată în zid tot lungul păretelui, căci bătându-se numai în cărămidă nu țin multă vreme; și, într-acele belciuge mișcându-se, când se vor lăsa în jos trebue să se razeme pe un picior iarăși de fier care va fi atârnat cu belciug din mijlocul cercului. Aceste cercuri vor fi așezate la o lungime de 3 palme și jumătate.

Slova (C) însemnează scaunele care sânt făcute de câte 2 lăviți împreunate: una scundă pentru ședere și alta mai naltă și plecată pentru scris. Scaunul cel dinainte însemnat cu slova (N) n-are scândura cea pentru scris aplecată, ci dreaptă și cu pervazuri, ca să se poată pune năsip pă dânsa ca să înceapă acolo copiii a învăta sa facă slovele.

Slova (M) însemnează scaunul învățătorului.

Slova (O) însemnează scara prispii.

Slova (K) însemnează soba.

Slova (T) însemnează stâlpii care se pun pe mijlocul sălii de învățătură ca să sprijinească tălpoaia pe care se așază grinzile d-a curmezișul.

[verso; scris de mână]

Sala de învățătură va fi de mărimea ce se însemnează într-acest plan numai pentru școalele care se vor clădi prin sate mari, adecă prin acele sate care vor avea lăcuitori două sute familii sau mai mult.

Iar pentru sate cu mai puțin de 200 familii, sala de învățătură va fi numai de patru stânjeni de lungă și trei de largă, afară de prispă și de odăile învățătorului care vor trebui să rămâe tot așa de largi precum se arată în plan.

Când sala va trebui să fie de mărimea ce se arată în plan, adecă de opt stânjini lungu și de patru latu, atunci va fi neapărată trebuință a se pune cinci stâlpi pe mijlocul salii, ca să se așeze grinzile pe tălpoae ce se va sprijini pe aceste cinci stâlpi, fiindca altmintrelea nu s-ar putea face de meșteri de pe la sate un tavan de patru stânjeni de larg.

Pereții școalei se pot face la munte și de bârne, numai să fie bine încheiate și astupate căscăturile lor cu tencuială, ca să nu pătrunză frigul iarna. Iar de se vor face în paente se pot zidi cu piatră întrebuințându-se prea puțin cărămidă numai pentru legături.”

Planul propus de „Eforia Școalelor din Prințipatul Romaniei” nu era unul inedit. Într-o formă simplificată, sub denumirea „plan de școală începătoare”, îl vom întâlni reprodus la pagina 371 a ediției din 1847 a Regulamentului Organic (*Regulamentul Organic întrupat cu legiuirile din anii 1831, 1832 și 1833 și adăogat la sfârșit cu legiuirile de la anul 1834 până acum, împărțite pe fieșcare an, precum și cu o scară deslușită a materiilor*, București, 1847).

„Art. 37 – Această sală să va face după planul ce să arată aici:

Sala va fi împărțită în doă, jumătate AÁC va coprinde 12 bănci, cealaltă jumătate CÄÂÓ va cuprinde sămicercurile , în mijlocul sălii lângă pareți va fi deoparte soba C și de alta scaunul învățătorului Æ, lângă scaun și în partea băncilor va fi ușa sălii Ă. Băncile vor fi mai scurte decât lărgimea sălii pentru ca să se lase umblarea slobodă pe lângă pereți. În amândouă despărțirile sălii vor fi 12 bănci și 24 simicercuri. Băncile vor avea cinci stânjeni de lungime și semicercurile o jumătate stânjen de diametru. Banca dintâiu va avea nisip pe carea începătorii să vor deprinde a însemna literile alfabetului.” (*Ibidem*, p. 371-372)

Planuri asemănătoare am găsit însă în mai multe publicații occidentale ale primei jumătăți de secol XIX (vezi imaginile din această pagină). Cel puțin cu cele franțuzești diriguitorii învățământului valah trebuie să fi fost familiarizați, ca și cu volumul contelui Charles de Lasteyrie, *Nouveau système d'éducation pour les ècoles primaires* (Paris, 1815). Totuși, nu în Occident ar trebui să căutăm modelul educațional adoptat atunci în Principatele Române, ci în Rusia, acolo unde în primul sfert de secol XIX interesul pentru școlile lancasteriene luase înfățișarea unei ample mișcări sociale. La momentul adoptării Regulamentelor Organice, sistemul lancasterian fusese deja introdus în Basarabia la dorința expresă a țarului Alexandru I ca urmare a unei vizite pe care o făcuse în 1818 în provincia recent anexată. (Valentin Tomuleț, *Instituirea și activitatea școlilor lancasteriene din Basarabia în anii '20-'40 ai secolului al XIX-lea*, în „Tyragetia”, VIII, nr. 2, 2014, p. 122-123)

Construcția de școli, alături de alte edificii publice (case pentru sfaturile sătești, sedii de instituții, magazii de rezervă, închisori, stații de poștă etc.), investițiile în infrastructura de transport, organizarea satelor și orașelor după reguli urbanistice moderne petrecute în perioada regulamentară constituie primul și cel mai amplu proces de sistematizare a teritoriului și localităților din țara noastră.

Mersul târgului

Ștefan Crudu

26.03.2023: ***Sinergii de primăvară. Candelabre parfumate***

În sfârșit, a sosit primăvara cu adevărat. Încă de luni, ziua echinocțiului. Ca la un semn, a doua zi, după puțină ploaie nocturnă, totul a reînviat. Corcodușii, mai ales, s-au transformat în adevărate candelabre, vizibile chiar și în nopțile cu cer senin și lună nouă. Trecând pe sub crengile înflorite te întâmpina parfumul intens, albul imaculat, dar și zumzetul albinelor. Ce mai, paradis pentru noi, oamenii care suntem aproape de natură. Tot marți au început să circule șiruri de furnici, ieșite din hibernare. Miercuri, după ploaie, pământul părea găurit de mulțimea râmelor ce au simțit căldura nopții și deci momentul de a-și căuta parteneri. Pentru prima dată în viață am văzut râme împerecheate, un spectacol unic chiar și pentru mine. Mi-au amintit de una din poezii într-un vers a unui distins poet bolintinean: „Ploaia și căldura stimulează aventura". În copacii încă neînfrunziți păsările ciripeau și-și ademeneau partenerii. Două ciori săreau pe pământ și ciuguleau de zor râmele expuse gratuit, la vedere. Fericire universală. Iată de ce trebuie să protejăm natura ca să ne bucurăm împreună de frumusețile ei și de diversitatea existentă încă alături de noi. În atmosfera de vis, dimineața ne-a dat aripi de „zbor" spre târgul plin deja de oameni treziți sau nu îndeajuns de ora de vară care începe de azi. Puțină derută, dar ce mai contează când speranța este atât de aproape să se îndeplinească. Negăsind loc de parcare pe lângă rond, am ocolit prin str. Viitorului ca să ajung la periferia târgului de pe str. Republicii. Cam departe, dar mai sigur. Tot aici a parcat și o dubiță din care a fost „debarcat" un diform așezat pe o târlie cu rotițe, improvizată dinadins ca să stârnească mila. Ființa bărboasă și jalnică era introdusă într-un sac de morgă până la jumătate. Însoțitoarea îl trăgea cu o sfoară și intona cântecul milogului, cerând câte un leu în schimbul unei răsplătiri divine. O imagine demnă de starea târgului nostru împrăștiat pe marginea străzii. Am trecut apoi printre două platforme cu monumente funerare „*prêt*-à-porter", marfă pe alese, modele 2023 din Italia. Asta ca să știm ce ne așteaptă. Am privit doar manufacturatele ca să ajung la ce mă interesa: lactate, legume, zarzavaturi și fructe. Am ținut-o întins până la brânză și lapte care mă interesau. Lipsind vacile în zona apropiată, vin tocmai din Cartojani. Apoi, la pas, am văzut cam tot ce era, adică multe și diverse produse, în special legume și zarzavaturi. Fiindcă se învârteau ultimii nori și se mai scuturau de câteva picături, prețurile, chiar la prima oră, au fost convenabile. Ridichi roșii de lună, 3 legături la 5 lei. Destule verdețuri: pătrunjel, ceapă și usturoi verde, leuștean crud, dar și mult spanac (6 lei/kg). Urzicile, și ele destule, nu au mai fost căutate. Cartofi mulți, cu 2,8-3 lei/kg. Păcăliți la plase, cei mai mulți cumpărau vărsați. Cei de sămânță, foarte mulți, încolțiți bine, tot cu 2 lei/kg, dar nici ei nu prea au mai fost căutați pentru că cei interesați i-au pus deja în pământ. A scăzut prețul și la arpagic, revenind la 15 lei/kg. În curând va scădea și mai mult. Încă destule fructe, în special mere, cu 2,5-4 lei/kg. Flori deosebite, pe alese, se vindeau la greu. E încă timpul plantării în curți, dar și la morminte în cimitire. Prezente tot în cantități mari au fost răsadurile, acum și mai diverse. Singurul producător adevărat, din Bălășoeni, le recomanda cunoscătorilor să nu se grăbească și să mai aștepte, căci a aflat de la meteorologi că săptămâna viitoare se vor întoarce temperaturile foarte scăzute. Bravo lui pentru gest și pentru că mi-a spus că urmărește cu interes activitatea „Asociației Bolintineanu". Din întâmplare, am zărit o doamnă delicată și zâmbăreață care m-a îmbiat cu dulceața florilor adunată de albine: mierea. Mi-a spus să am încredere, căci este adevărată. I-am spus că nu pot avea încredere, necunoscând-o. A mărturisit că este din Titu și vine a doua oară, soțul fiind stupar dedicat. În plus are prețuri omenești. M-a convins și am cumpărat două borcănele de polifloră cu 15 lei/buc. Ca bonus, mi-a spus o poveste nostimă. „Eu sunt alergică la albine, dar soțul meu nu. Odată, în timp ce umbla printre stupi, un roi i s-a așezat în întregime în zona inghinală, dar nu l-a înțepat deloc !" Ca să vezi ce întâmplare. Am mai văzut la TV. Roiurile nu înțeapă. Dar de ce tocmai mie, o doamnă frumoasă, să-mi spună această întâmplare ? Sigur, m-a convins să cumpăr. Să fie tehnică de marketing ? Mă voi uita și în oglindă, pentru orice eventualitate. Oricum, târgul nu se dezminte: e plin de povești de viață.

N.B. Revenind la ora 11 nu am mai găsit-o. Nu cumva era regina stupului de albine venită în travesti, ca într-o poveste, în târgul nostru ?

2.04.2023: ***Putere și neputință***

O săptămână a alternanțelor meteo în care natura și-a demonstrat puterea, de data aceasta cu efecte negative pentru agricultură. Luni seara s-au auzit câteva tunete slabe, apoi o ploaie repezită. Aerul s-a răcorit instantaneu, iar de atunci, treptat, s-a instalat frigul adus de ciclonul polar. Au fost nopți cu temperaturi de îngheț în toată țara. Miercuri și joi minus 6 grade în zonă, iar pe creste viscol și ger la propriu (minus 16 grade). Vântul puternic din unele regiuni a produs pagube iremediabile pentru legumicultori. Într-un interviu, oamenii plângeau la propriu văzându-și munca distrusă. Păcat, mare păcat. Omul rămâne neputincios în fața puterii naturii dezlănțuite. Vestea bună (zicea o telemeteoroloagă cu craci lungi) este că se va încălzi spre sfârșitul săptămânii. Eu aș zice: vestea bună este că a murit, dar cu lumânare ! Cine ? Legumicultura și pomicultura. Florile și frunzulițele firave ale pomilor erau sloi. Adio fructe în acest an. De unde a venit acest dezastru peste noi ? Și de ce ? De ieri chiar s-a mai încălzit puțin. Ploi „subțiri" ieri, iar azi-noapte ceva mai mult. Chiar și puțin ne bucură. Cu emoții am așteptat dimineața, dar vremea ne-a lăsat în pace ca târgul să se țină în condiții mai bune. Pe întuneric, la 6:30 am făcut safteaua, fiind pregătit cu banii *cash* necesari. Cine nu-i are schimbă la gogoși (2 lei/buc.), mici, dar calde, unde se fac încasări de la prima oră. Marfă multă și de o diversitate care satisface orice nevoie. Căutați au fost cartofii (3 lei/kg cei roșii, 2,5-2,8 lei/kg cei albi), ceapa uscată (7 lei/kg), morcovii (4,5 lei/kg), adică alimentele de bază. Cei de sămânță au rămas nevânduți, în mare parte. Zarzavaturi pe alese și ieftine: ceapa și usturoiul verde, pătrunjel, mărar și chiar leuștean, la legătură. Ca și ridichi roșii de lună, salată verde (2 lei/buc.). Fructe la fel de multe, încă de calitate și ieftine (2-4 lei/kg). Desigur că erau și produse din import, la prețuri mari, care se vindeau și ele. Am remarcat pepeni verzi (9,99 lei/kg !), dar și cartofi noi, cu 17 lei/kg. Un moft scump. Florile încă atrăgeau destui doritori, mai ales doamne. Am luat și eu destule pentru cei duși pe veci care probabil că le așteaptă. Deși au început să le crească mugurii, încă se vindeau arbuști și puieți de pomi fructiferi (15 lei/buc.) și butași de viță de vie altoită (7 lei). Dar cele mai vizibile și căutate au fost răsadurile de tomate, varză timpurie, ardei gras, salată și plante aromate. Destul de bine dezvoltate, mai ales la grădinarii specializați din zona Vidra, dar și la intermediarii care le speculează, vânzându-le la suprapreț. De preferat să-i evitați căci încurcă soiurile fără remușcări. Vremea nesigură temperează apetitul de cumpărare pentru că sunt sensibile, iar noi avem solarii neîncălzite. Mai așteptăm o săptămână. Dar în târg găsim și alte produse, ca de exemplu carnea (cu expunere discretă, cu toate că pe vânzători îi cunoaște multă lume). Un potențial cumpărător întreba despre carnea de miel și ce preț are. Răspunsul prompt: 40 lei/kg. Se găsea și de vițel, dar și de porc, ba chiar și pește proaspăt (crap). Am văzut și pastramă viorie cu aspect de „rigoris mortis". Sigur provine de la o oaie moartă căci cine taie oaia primăvara pentru pastramă ? Deci, ce cumpărăm ? Printre atâtea tarabe ad-hoc se infiltra și câte o precupeață care te îmbia cu ciorapi (6/10 lei) și chiloți-bikini, 3 la 10 lei. Sigur de proastă calitate și deci de unică folosință. Apropos ! Nu am găsit suspensori. Încă nu e nevoie, dar poate unora le sunt folositori. Ah, marketingul ! În final, o veste bună. Arpagicul a ajuns unde era firesc: 13 lei/kg. O să mai scadă, sunt sigur. Istoria se repetă. Un nene (în târg) zicea: să fie bine ce este rău. Adică să fim mulțumiți cu ce avem. Alternativa poate fi ploaia torențială ce s-a pornit însoțită de tunete și fulgere la ora 18 și a ținut până la 18:50. La ora 18:30 dintr-un nor negru au început să cadă boabe de gheață (măzăriche). Adică exact ce ne mai trebuia ca să se aleagă praful de tot/toate. Arme noi (cu fragmentare) ca la război. Vai de noi !

9.04.2023: ***Florii cu vreme bună***

Vremea s-a străduit să se mențină primăvăratică: nopțile au fost cu temperaturi pozitive, iar zilele cu cer mai mult acoperit și câteodată chiar însorit. În nord-estul țării a fost viscol și căderi mari de zăpadă. Agrometeorologii spun că s-a restabilit umiditatea la normal în sol pe intervalul 0-20 cm. Deci, foarte bine pentru grâu. Pomii înfloriți prematur (caișii și corcodușii) sunt compromiși total (al treilea an). Deja crengile tinere sunt uscate și trebuie executată tăierea de regenerare. Azi sărbătorim Floriile. Se observă și în târg, care a fost luat cu asalt de cumpărători pentru că duminica viitoare, fiind Paștele ortodox, nu se mai ține. Fiecare cumpără ca să aibă pentru două săptămâni. Chiar de toate nu se poate. Însă marfă există din belșug. Principala țintă de azi sunt răsadurile. Cele de tomate în top: 1-1,2 lei/fir. Aproape fiecare cumpără, ba chiar și răsad de castraveți, semn că multă lume are solar bine izolat. Erau însă și de ardei gras, dar și de leuștean, plante aromate (cimbrișor, busuioc etc.). Cineva avea și plante de dafin la ghiveci, dar nu le merge bine la noi. Bani aruncați. Cele mai scumpe, ghivecele cu leuștean: 12 lei. Adică cât unul cu flori (mușcate) care atrăgea la fel de mulți cumpărători pentru sărbătoritele de azi. Așadar, prețurile nu erau deloc mari, fiind abundență și deci ofertă diversă, mai ales de la producătorii care au apărut în sfârșit cu ce au mai bun. Chiar și la cartofi a scăzut prețul sub 3 lei/kg. Doar ceapa uscată, puțină și din același soi la toți vânzătorii (proveniență import), 7 lei/kg. Legăturile de zarzavat doar 1 leu bucata. Ridichile roșii de lună, chiar cu 2 lei/leg., nu m-au atras fiindcă se vedea că erau spre lemnificare, având deja tija florală. Alte legume, cele de toamnă, erau mici, rămășițe. Li s-a dus vremea, au răsărit deja cele noi. Avem ce mânca, pe alese, atât vegetarienii, cât și cei nărăviți la carne. Pește proaspăt era destul, ca și păsări tăiate (25 lei/kg), ouă de găini (1,5 lei/buc.) și de gâscă sau curcă (4 lei/buc.) pentru încondeiat, după cum spunea prietenul Sică din Stoenești. N-am văzut amatori. În rest, toată lumea prezentă. Cei cu pomi fructiferi au avut și azi cumpărători, chiar dacă le-au crescut lăstarii. Deja e târziu de plantat la noi în zonă. Îi vom revedea la toamnă. Acum, chiar dacă nu e căldura corespunzătoare momentului, observăm că sosesc treptat cam toate păsările călătoare. Azi dimineață m-a „spurcat" pupăza și nu m-am supărat. E bine că ne bucură cu glasul ei plăcut. Mai grav este că se mențin temperaturi scăzute și albinele nu pot zbura ca să polenizeze florile de pruni care sunt prezente în curți sau pe câmp. Mierea se va scumpi în mod sigur, va deveni un aliment de lux. Tot mai puțini stupi și nu e bine, iată, mai ales pentru polenizare. Constat și eu, ca fost stupar. Ieri, 8 aprilie, a fost „Ziua Internațională a Romilor" (aflu din presă). Ne bucurăm, pentru că „tot ce-i etnic e veșnic", iar cu vecinii trebuie să te ai bine, întotdeauna. Spre seară, dinspre „cartier" s-a auzit muzică în tot satul (pardon, orașul !). Nașu mare, ginerică și mireasa, lăutari și tot tacâmul de la asemenea ocazii. A fost prima nuntă din acest an, în chiar marele post. Acum s-a explicat zorul de a se construi un mare cort lângă târg. Sigur că nu are autorizație că de, nu trebuie să fim toleranți cu „cultura" lor ca semn de comportament civilizat ? Oricum, începutul a fost făcut. Ne așteaptă o „lungă vară fierbinte", cu alte zeci de nunți cu mare fast. C-așa-i la noi. Petreceri pe bandă rulantă.

23.04.2023: ***Îndoieli și dezamăgiri. Cu sfinții înainte***

Vreme bună după multe zile cu ploi, începând chiar cu ziua de Paște. Azi, fiind sărbătoare mare creștină, am observat că vorba din bătrâni se adeverește, respectiv grâul s-a dezvoltat foarte bine și că nu numai cioara se poate ascunde în el, ci chiar și iepurii. Mai bine zis s-ar ascunde, pentru că au dispărut de câțiva ani, ca și alte animale sălbatice, fiind decimate de braconieri. Ieri, la o intersecție din cartierul spoitorilor, câteva „surate" vindeau zarzavaturi (ceapă și usturoi verde, ridichi de lună) cam ofilite, dar și flori tăiate pentru cealaltă sărbătoare celebrată de etnie tradițional azi prin împărțire de carne de oaie, zarzavaturi și flori pe tipsii mari. Ați ghicit, Sf. Toma. Ca în fiecare an câțiva lăutari bătrâni colindau casele celor bogați care petrec la vedere, etalându-și starea materială. Combinație mortală: vioară și țambal ! Dar azi ar trebui să amintim și de un alt sfânt: Așteaptă. Nu-i în calendar, dar e prezent în tot Bolintinul unde lucrările începute stagnează. Exemplu edificator e târgul. Perspective slabe de finalizare în condițiile austerității din acest an când tocmai investițiile vor fi afectate după cum ne spune dl. Iohannis, care se plimbă cu avioane de lux, costisitoare. Neavând parcare, producătorii de răsaduri din Vidra plătesc câte 50 lei de fiecare unui cetățean de lângă târg care-i primește în curtea sa. Și atunci cum să vinzi ieftin firul de răsad ? Și alții vând răsaduri, dar sunt cam fragile. Unii, probabil cu solarii, cumpără. Alții (cei mai mulți) au îndoieli serioase și amână cumpărarea. Ca și mine. A apărut varza nouă, dar cam afânată (5 lei/kg). La fel, roșii timpurii soiul Precos, sigur stimulate, cu 20 și chiar 30 lei/kg ! Pepeni verzi cu 12 lei/kg, dar și căpșuni la caserole din Turcia. Verdeață era, dar spoitorii deja cumpăraseră de ieri. Azi apetitul de cumpărare nu a fost la înălțime. În schimb, la casete, se auzea o melodie cântată de Ilie Păsălan din Gratia, naturalizat în Roata, mare viorist și rapsod original, cu un repertoriu aparte. Cum nunțile în cartier s-au înmulțit iar „muzica" (? !) dată la maxim se aude în tot satul au apărut și efecte secundare. Capacele de la căminele de scurgere de pe str. Republicii s-au antrenat la joc și au sărit din locul lor, afectând circulația vehiculelor de orice fel. Ca să vezi drăcie, neică !

7.05.2023: ***Regi și prințese***

Chiar dacă vremea nu e pe placul nostru, o acceptăm așa cum e, cu nopțile încă reci. Dacă noi, oamenii, ne adaptăm oarecum, plantele expuse suferă. Ce-am plantat stă pe loc și nu are forța să crească. La pomii afectați de îngheț se observă lipsa totală a fructelor, dar și celelalte efecte negative asupra lăstarilor tineri. Doar unele soiuri de pruni au fructe și merii, care au înflorit mai târziu. De două zile ploile s-au oprit și, fiind senin, ne bucurăm de soare. Cât va ține, căci meteorologii nu ne dau speranțe. În târg, aglomerație de la prima oră. Pe marginea străzii două benzi verzi de răsaduri de orice soi îmbiau cumpărătorii. Cele mai multe, tomatele și ardeii. Azi se găseau și destule răsaduri luate de pe brazdă, mai ieftine evident (0,40 lei/fir) decât cele din alveole (1 leu/buc.). Puțin mai scumpi erau castraveții bine

(continuare în pag. 31)

(urmare din pagina 30)

dezvoltați (2-3 lei/buc.). Tomatele mai excentrice (negre, cherry, galbene, inimă de bou, lacrima fetei) 2 lei/buc. Busuiocul 2 lei/buc. Așadar, prețuri acceptabile. Verdeață din belșug. Flori în ghivece la fel de multe și de variate ca soiuri. Cred că fiecare vizitator a cumpărat, că prea erau frumoase. Încă spanac verde – frunze – cu 10 lei/kg. Mierea s-a scumpit cu 5 lei/borcan. Vremea rece a împiedicat zborul albinelor în prea multe zile. Nici nectar cules, dar nici polenizare. An prost și gata, cu cine să ne certăm ? Varza nouă, 5 lei/kg (două verze, 17 lei !). Cartofii s-au mai scumpit și ei (3,5 lei/kg). Cei noi, românești sigur, 12 lei/kg, dar cei din import 7 lei/kg. Roșii noi, 20 lei/kg, iar castraveții, și ei trufanda, 15 lei/kg. Toate legumele posibile din import erau și ele. În general puțini cultivă și mult mai mulți vând. Ieri, pe ulițe, dintr-o dubiță se striga (înregistrat): mături, mere, banane, pere ! Evident că nu le-a produs (cultivat) în curtea lui. Ouăle au ajuns la 1,2 lei/buc. Între niște fiare, o femeie vindea patru rățoi care tăceau mâlc (erau leșești !). Era și carne de vițel la vedere, semn că vânzătorii deveniseră deja „imuni” la controale, lucru care „costă”.

În cartier a fost și ieri o nuntă mare, cu fast și lux afișat: calești cu cai în care stăteau mirii și domnișoarele de onoare, îmbrăcate ca niște prințese. Alaiul continua cu mașini de epocă, „americănești”, decapotabile sau lungi să intre cât mai multe rude, că sunt mulți. Masa a avut loc în cortul mare, de lângă târg. Deasupra intrării, un panou de afișaj electronic (!) cu numele mirilor și nașilor. Am reținut numele nașului: *Fl. Nemuritorul* ! Și ce muzică (manele) dată la maximum de se auzea în tot satul. Păi ce, noi suntem oraș ? Dac-am fi, aceste petreceri zgomotoase care au început chiar în post și au loc de trei ori pe săptămână (marți, joi și sâmbătă) nu ar fi admise. Zic și eu, ca mulți alții de la noi. Nu ne întrebăm de unde au bani atât de mulți. Probabil de pe unde umblă, inclusiv prin Anglia. Unde, tot ieri, a avut loc ceremonia de încoronare a regelui Charles al III-lea. La fel, cu mare fast, parcă la întrecere cu ai noștri, cu care ne mândrim, n'așa ? ! Cel de sus să ne salveze și pe noi, de toate cele rele !

N.B. Ziua de 1 Mai am sărbătorit-o prin muncă în curte și grădină, unde buruienile cresc rapid și trebuie acționat. Ca mulți alții, ziua de duminică am considerat-o sărbătoare de armindeni. Îmi amintesc de vremurile ante '90, când ni se spunea că „la cererea unor colective de oameni ai muncii, organele superioare au hotărât ca zilele de 1 și 2 Mai să se sărbătorească prin muncă !”. Trebuia să se plătească datoria externă și nu mai conta Ziua Internațională a Muncii. Azi nu se prea mai muncește cu spor și chef nici în zilele de lucru. D-aia ne merge din ce în ce mai bine ! ? Inclusiv la Bolintin.

REGULAMENT
Concursul Național de Creație Literară „Dimitrie Bolintineanu”
Ediția a XXXII-a, 14 octombrie 2023, Bolintin Vale

Revista „Sud”, în parteneriat cu Filiala Poezie București a Uniunii Scriitorilor din România, Centrul Cultural „Școala Veche” Bolintin Vale, Asociația pentru Cultură și Tradiție Istorică Bolintineanu și Editura Sud organizează, cu sprijinul Consiliului Local și al Primăriei orașului Bolintin Vale, ediția a XXXII-a a Concursului Național de Creație Literară „Dimitrie Bolintineanu”, octombrie 2023, Bolintin Vale, județul Giurgiu.

Concursul își propune sprijinirea creatorilor de literatură din România și diaspora, care nu sunt membri ai Uniunii Scriitorilor și nu au debutat în volum până la data încheierii înscrierilor (31 august 2023).

Ediția 2023 a Concursului Național de Creație Literară „Dimitrie Bolintineanu” va avea două secțiuni: eseu și poezie.

SECȚIUNEA ESEU

Concurenții vor trimite un eseu inedit despre opera unui scriitor originar din sudul României pentru care se va acorda:

Premiul Neagu Udroiu (600 lei)

Textul trebuie redactat în Microsoft Word, de cel mult 12 pagini A4, cu literă Times New Roman de 12 (37.800 caractere fără spații).

SECȚIUNEA POEZIE

Concurenții pot trimite poezii realizate atât în vers alb, cât și în vers clasic. Pentru această secțiune se vor acorda următoarele premii în bani, toate fiind sume nete, neimpozabile:

Pentru poezia în vers clasic va fi acordat **Premiul Dimitrie Bolintineanu (800 lei).** În cadrul acestei secțiuni autorii vor trebui să respecte regulile referitoare la rimă, ritm și măsură, specifice poeziei în vers clasic.

Pentru poezia în vers liber se vor acorda trei premii:

a) **Premiul Nicolae Dan Fruntelată (700 lei)**

b). **Premiul Petre Ghelmez (600 lei)**

c). **Premiul Eugen Rotaru (500 lei)**

Lucrările vor fi trimise până la data de 31 august 2023 pe e-mail la adresa revistasud@yahoo.com, cu precizarea „pentru concurs”. Lucrările vor purta un motto și vor fi însoțite obligatoriu de un CV, o fotografie a autorului și un număr de telefon.

Din juriul condus de poetul, criticul și dramaturgul Horia Gârbea (președinte al Filialei Poezie-București a USR) vor face parte membri ai Uniunii Scriitorilor, personalități din instituții de învățământ superior și cultură, specialiști din instituțiile organizatoare.

Lucrările selecționate pentru concurs vor fi publicate într-un volum colectiv la Editura Sud, fiecare dintre autorii participanți la festivitatea de premiere urmând să primească câte două exemplare (gratuit).

Câștigătorii vor fi anunțați până la data de 30 septembrie 2023 pentru a participa la festivitatea de premiere ce va avea loc în data de 14 octombrie 2023 la Bolintin Vale.

Participarea câștigătorilor la festivitate este obligatorie, altfel premiile în bani ce urmau să revină absenților vor fi redistribuite sau anulate de către organizatori. De asemenea, obligativitatea participării la festivitatea de premiere se aplică și pentru primirea celor două exemplare gratuite din volumul colectiv și a diplomelor.

Cheltuielile de deplasare a concurenților la Bolintin Vale vor fi suportate personal.

Organizatorii vor asigura transportul juriului și laureaților de la București la Bolintin Vale și retur.

Relații la telefoanele:
0726179367 – Gabriel Dragnea – Redactor șef adjunct
0720350555 – Ștefan Crudu – Secretar general de redacție

Reviste primite la redacție

Actualitatea literară, anul XII; nr. 123, martie-aprilie 2023, revistă a Unirii Scriitorilor din România editată de AL LUGOJPRESS cu sprijinul Consiliului Local al municipiului Lugoj și al SIP Timiș. Director Nicolae Silade; Redactor șef Ela Iakab; Secretar general de redacție Remus V. Giorgioni.

Bucureștiul literar și artistic, anul XIII, nr. 5 (140), mai 2023. Director Coman Șova; Redactor șef Florentin Popescu.

Caligraf, anul XXIII, nr. 3-4 (250-251), martie-aprilie 2023; nr. 5-6 (252-253), mai-iunie 2023, revistă de cultură editată de Centrul Cultural Teleorman. Redactor șef Florea Burtan; Secretar general de redacție Stan V. Cristea.

Scrisul românesc, anul XXI, nr. 4 (236) 2023; nr. 5 (237) 2023, revistă de cultură fondată la Craiova, publicată de Fundația-Revista *Scrisul Românesc*. Director Florea Firan.

Litere, anul XXIV, nr. 4 (275), aprilie 2023, revistă lunară de cultură a Societății Scriitorilor Târgovișteni editată cu sprijinul Consiliului Local Municipal și al Primăriei Municipiului Târgoviște. Director Tudor Cristea; redactor șef Mihai Stan; secretar de redacție Mihail Florin Stan.

Mozaicul, anul XXVI, nr. 3 (293), 2023; nr. 4 (294), 2023; nr. 5 (295), 2023, revistă de cultură editată de AIUS Printed. Director Nicolae Marinescu; redactor șef Petrișor Militaru; secretar de redacție Maria Dinu.

Magazin istoric, anul LVII, nr. 4 (673), aprilie 2023, revistă editată de Fundația Culturală Magazin Istoric. Președinte fondator Cristian Popișteanu; președinte de onoare Dimitrie G. Sturdza; redactor șef Dorin Matei.

Revista poate fi procurată, în București: de la chioșcul de presă din Piața Romană (La Coloane) și de la sediul Editurii RAWEX COMS (Calea Griviței, nr. 403, Bl. R, sector 1); în Bolintin Vale: de la sediul redacției și de la Biblioteca orășenească.

Cărțile se primesc pe adresa redacției (Str. Partizani, nr. 41A, Bolintin Vale, Giurgiu), iar manuscrisele pe adresa de e-mail: revistasud@yahoo.com.

Biblioteca SUD-ului

Titus Vîjeu, ***Filmul – un paradis în mișcare***, București, Editura RawexComs, 2022. *Cartea de față – pe care o dedic lui Jean-Claude Carière și foștilor mei studenți de la facultatea de film a Universității Naționale de Artă Teatrală și Cinematografică din București – este o încercare de a demonstra că imortalitatea considerată de Fernando Pessoa „o funcție a gramaticilor" este în egală măsură și o funcție a imaginii cinematografice.*

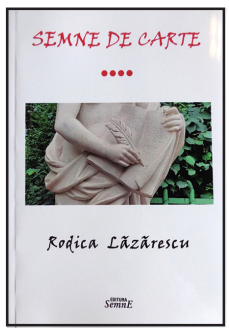
Ion Andreiță, ***Banii miresei***, București, Editura Eikon, 2023. *„Aplecarea către eres, către o lume primordială, aflată în tiparul existențial al satului său natal, este vizibilă și în prozele din O zi de toamnă, ca și în romanul Banii miresei, care-l așează pe autor între scriitorii de frunte ai literaturii române, care, de la Gala Galaction și Marin Preda, au cartografiat epic un teritoriu geografic și spiritual de excepție. În acest univers rural, dominat de acele «rămășițe magice» despre care scria cândva Albert Béguin ca suport al umanității, se află vatra scrisului acestui autor, care înfățișează «partea sa de lume» cu ochi de poet cântând locurile unde l-au dus pașii, purtând cu sine ca pe o comoară de preț o mână de grâu de acasă."* (Titus Vîjeu)

Gabriel Dragnea, ***Regizorale***, Apahida, Editura Neuma, 2023. *„Gabriel Dragnea este un poet care cultivă complexitatea textelor, atras de comunicarea multisemantică, mereu gata să ofere șarade cititorilor. O hermeneutică a poemelor sale solicită din plin mintea lectorului și resursele lui culturale. În același timp «regizorul»-poet ține să tulbure conformismul, el strigă pe scenă încît mișcă și pleoapele vineții ale celui mai bătrân spectator al lumii. Ați ghicit cine e acela ? Timpul ! Iată o metaforă inspirată."* (Horia Gârbea)

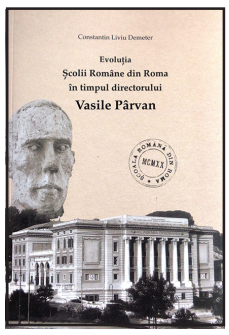
Mihai Vintilă, ***Sunt ruda de sânge a unui timp nebun***, Siliștea, Editura Infoest, 2023. *„Minimalist, poetul își păstrează verticalitatea quasi-piramidal lângă palatul pe care Poezia și l-a ridicat singură ! Peste drum, demonii silabisesc false manele pe nervii umanității.. Nu mai vin nopți de cristal, trec doar tramvaie de cristal, amușinând poeți disperați pentru a-i convinge să nu se sinucidă, ci doar să fie atenți... la singurătatea bradului din câmpie !"* (a.g. secară)

Rodica Lăzărescu, ***Semne de carte***, vol. 4, București, Editura Semne, 2023. *Nu am fost, nu sunt și nu mai am timp să ajung critic literar. Mă revendic din acea categorie de cronicari care scriu numai dacă empatizează cu „obiectul" pe care urmează a-l diseca... Despre acești cronicari-îndrumători îmi place să spun că fac nu „critică de întâmpinare" ci „cronică de incitare". Incitare la lectură, desigur !*

Cristofi Cerchez 150, cercetare, cuvânt înainte și reproducere fotografică istoric de artă dr. Oana Marinache, București, Editura Istoria Artei, 2022. *„Albumul de față prezintă pentru prima dată publicului carnețelele sale cu schițe, notițe și reproduceri, aflate în colecția nepoatei arhitectului, dr. Simona Condurățeanu. O parte din ele au fost realizate în perioada petrecută de Cerchez la studii în Milano, indicând sursele sale de lectură, inspirație și formarea profesională clasicizantă, cu repere din Torino, Ferrara, Milano, Piacenza, Pompei, Aachen, Berlin, Arles."* (Oana Marinache)

Constantin Liviu Demeter, ***Evoluția Școlii Române din Roma în timpul directorului Vasile Pârvan, Oradea***, Editura Universității din Oradea, 2022. *Întemeierea școlii românești de la Roma va fi prezentată pe parcursul acestei cărți ca un legământ în acțiunile poporului român cu lumea științifică de pe restul continentului. Proiectul Școlii Române de la Roma, împreună cu cel de la Fontenay-aux-Roses, va deveni mai convingător, căci a fost viu și deloc abstract, devenind însăși expresia epocii sale.*

Emil Talianu, ***Istoria jurnalismului giurgiuvean în date***, Iași, Editura Rotipo, 2022.

Editura Sud din Bolintin Vale
publică volume de literatură, istorie și artă ale autorilor din sudul țării, care tratează despre arealul bolintinean ori subiectele din această zonă.
Consilier editorial: Gabriel Dragnea.
E-mail: editurasud@gmail.com
Telefon editură: 0726179367

2019
Alexandru Ghiță-Sașa, *Sonete lângă somnul tău... și alte stihuri*
Nicolae Scurtu, *Cercetări literare. Scriitori și publiciști giurgiuveni*, vol. 1
Milica Dan, *Școală veche, școală nouă la Bolintin Vale*
Victoria Milescu, *Cronicile Sudului*
Gabriel Dragnea, *Altharul lui Cronos*
2020
Vasile Grigore, *Constantin Șt. Bolintineanu – Portretul unui ctitor*
Alexandru Cazacu, *O cameră single*
Vasile Grigore (coord.), Ștefan Crudu, Marian Grigore, *Despre oameni și ziduri. Cronicari ai arealului bolintinean*
Stanca Gianina Mehedințu, *Localitatea mea și obiceiurile ei. Auxiliar didactic*
Stanca Gianina Mehedințu, *Norme de ortografie și punctuație în limba română contemporană. Auxiliar didactic*
Niculae Stoica, *De la Miliție la Poliție*
Florică Dan, *Bea omule, răcoarea mea*
Corneliu C. Cristescu, *Poeziile inimii*
Corneliu State, *Viața, Credința, Familia*
2021
Constantin Colonaș, Florin Colonaș, *Omul cu ochi albaștri*
Gheorghița Ghiță, *Ghid orientativ – titularizare, definitivat, gradul II: educație fizică și sport – învățământ preuniversitar: teste rezolvate, sisteme de acționare, referate de specialitate*
Corneliu State, *Din arhivele unei școli*
Nicolae Dan Fruntelată, *Jurnal sudist*
Constantin Bărbuță, *Confesiuni din viață și de la catedră*
Titus Vîjeu, *Cărțile Sudului*
Nicolae Scurtu, *Cărți cu autografe în biblioteca lui Nichifor Crainic*
Florentin Popescu, *Autori și cărți din bibliotecile Sudului*
Emil Păunescu, *Fals tratat de muzeologie*, vol. 1
Luminița Cornea, *Virgil Cioflec – Contribuții biobibliografice*
2022
Emil Păunescu, *Fals tratat de muzeologie*, vol. 2
G. Apostoiu, *Dimitrie Bolintineanu – un pelerin romantic valah*
Vili Pârvănescu, *Hai Unirea ! Hai Petrolul ! Hai la fotbal Bolintin !*
Corneliu State, Elena State, *Neînfricații – călător prin țara mea*
Corneliu C. Cristescu, *Farmecul amintirilor – povestiri din Bolintin și Crevedia*
Caietele revistei Sud
Alexandra Firiță, *Rochia de hârtie*
Gabriel Dragnea, *Însemnări din Sud. Referințe lirice și ipostaze culturale*
Nicolae Scurtu, *Cercetări literare. Scriitori și publiciști giurgiuveni*, vol. 1
Ruxandra Dragomir, *Rime pentru Garofița*
Titus Vîjeu, *Scrinul alb*
Monahia Benedicta Moldovan (coord.), *Mănăstirea Strâmbu-Găiseni – studii și cercetări*
2023
Niculae Stoica, *Dârvari – un vechi sat de pe Sabar*
Florentin Popescu, *Orizont literar bolintinean*

Sud
Director fondator: Constantin Carbarău
Seniori editori: Ion Andreiță, Ioana Ruxandra Fruntelată, Victoria Milescu, Florentin Popescu, Nicolae Scurtu
Redactor șef: Vasile Grigore
Redactor șef adjunct: Gabriel Dragnea
Secretar general de redacție: Ștefan Crudu
Colectiv de redacție: Alexandru Cazacu, Constanța Crudu, Alexandra Firiță, Marian Grigore, Gianina Mehedințu
Prelucrare imagini: Mircea Paraschiv

Redacția și administrația:
Str. Partizani, nr. 41A, Bolintin Vale, jud. Giurgiu
tel.: 0720350555
revistasud@yahoo.com

ISSN 1224-7367
PREȚ 10 lei

RAWEXCOMS
Editura RAWEX COMS SRL
ralucatudor2000@yahoo.com; 0720 773209

Tipar: Venus Printing Solutions, Iași

Revista Sud publică opiniile colaboratorilor săi oricât de diverse ar fi acestea.
Responsabilitatea pentru conținutul fiecărui text aparține, în exclusivitate, autorului.